

MUISTOJEMME KÄKISALMI

KÄKISALMEN KAUPUNGIN VAAKUNA VUODESTA 1872
Käkisälmen kaupungin vaakuna on kuvattu kahden ristin ja kahden miekan välillä oleva kakkisalmi. Vaakunan yläpuolella on kaksi kakkisalmiä, jotka ovat kaupungin vanhaa symbolia. Vaakunan alla on kaupungin nimi. Vaakuna on ollut kaupungin symbolina vuodesta 1872.

KÄKISALMEN KAUPUNGIN VAAKUNA VUODELTA 1788.

Kilven punaisessa yläkentässä kaksi hopeahaarniskaan puettua käsivartta, jotka pitävät ylöspäin ojennettuja miekkoja. Sinisessä alakentässä hopeinen kurki, joka pitää jalallaan kultaista kiveä. Vaakunan esikuvana oli 1729 laadittu ehdotus uudeksi Karjalan maakuntavaakunaksi. — Oheisen renessanssililven muotoon tyyllitellyn kuvan piirtänyt George Granfelt. Teoksesta »Finlands städers vapen», 1893. (Valok. Suomen Kansallismuseo.)

MUISTOJEMME KÄKISALMI

TOIMITUSKUNTA:

LYYLI ALONEN
ANNA-LIISA LUUKKONEN
KARI MUUKKONEN
AINO OLLILA

ALEKS PÄRSSINEN
AARNE SIHVO
OSKI TALVENHEIMO
VAINO VAINIO

TAITTO:

ERKKI TANTTU

1 9 5 0

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

PORVOO - HELSINKI

KAUPUNKI-IDYLLI

Ah, ajan kaunistama kaupunki!

Kuin unessa sen vuodet vierähtivät,
sen pienet puiset talot torkkuneet
on samaa untaan sadat vuodet jo
puutarhain rehevien keskellä.

Hän, joka tätä pientä kylää kerran
»Omenakukkain Kaupungiksi» kutsui,
lie riemumielin tuoksut tuntenut
kesäisen, punertavan illansuun,
kun sadekuuron jälkeen päivä paistaa...

Sellainen tynnenkirkas iltapäivä
kukkiin hukkuvassa kaupungissa
on niinkuin vanha, vaalentunut satu,
jota todeks et, et valheeks usko.

Näet, kuinka virran vesi välkkyi,
valkeat venheet liukuu, puistot kukkii,
vihreät kirkonlasit kiiltelee, —
katot vähin erin sammaltuvat...

Kaupunki puistoinensa, pihoinensa
keskellä kukkaistulvan torkkuu vain
niinkuin paratiisi, josta näkee
autuaat unta vaivaismäntyin alla. —

Nuoren naurun kuulet helkkävän,
näet: pari peittyi puistohon,
jossa käytävät on kaitaiset,
pensaat rehevät ja heinä sankka...

Kaupunki katsoo virran kalvohon
hymyillen kukkealle kauneudelleen,
jota ei vuodet vähennä, vaan lisää.

VILJO KOJO

OMENAPUUT

Omenapuuta kahta muistan aina,
kun tielle sataa lunta kukkasten:

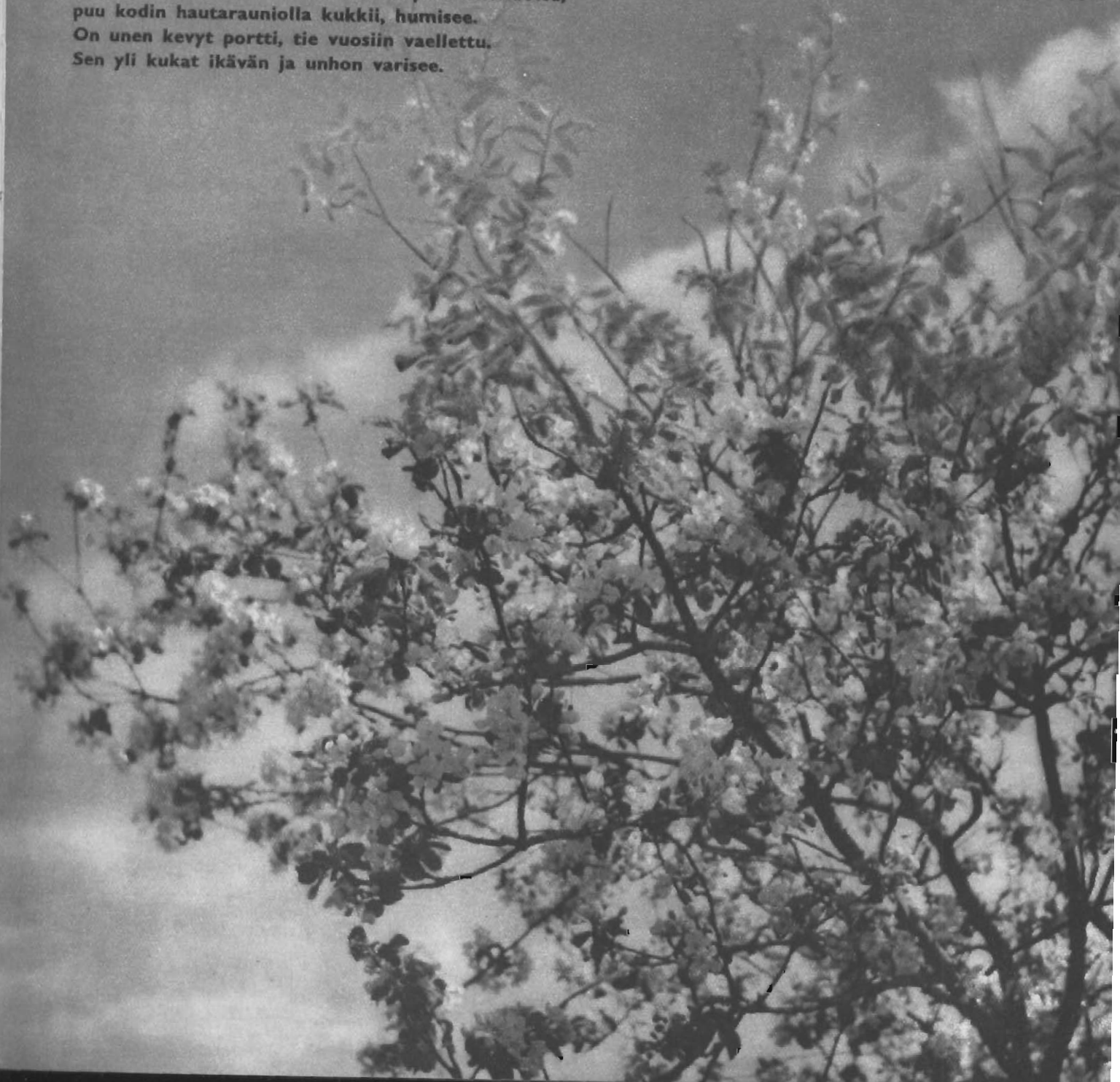
Se toinen kaartui oksat voimakkaina
ylitse säleportin keyyen.
Se valon vihreän loi huoneeseeni,
tien yli tuoksuvana kumartui.
Se kasvoi kiinni arkaan nuoruuteeni
ja sieluuni sen juuret ulottui.

Nyt poiss' on portti, etäällä tie umpeen unohdettu,
puu kodin hautarauniolla kukkii, humisee.
On unen kevyt portti, tie vuosiin vaellettu.
Sen yli kukat ikävän ja unhon varisee.

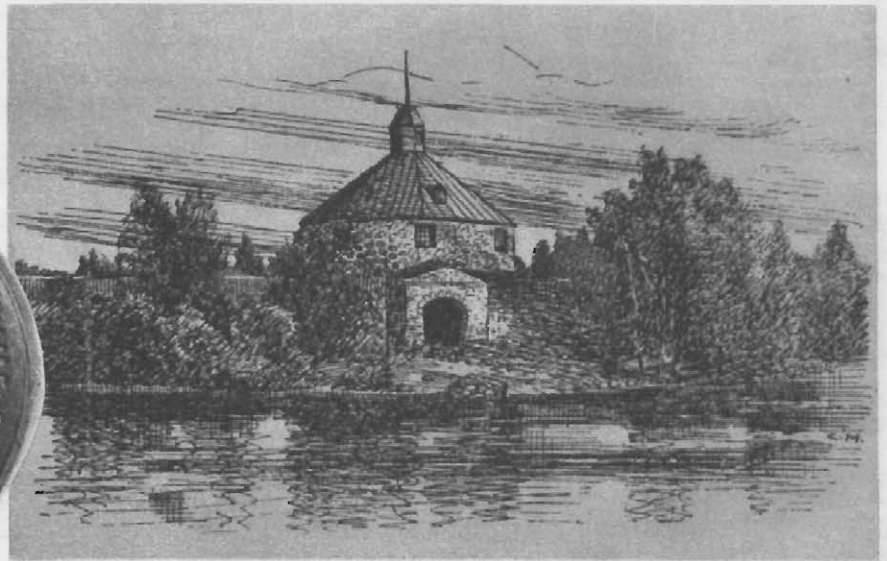
Ja kasvoi kaivon luona puu se toinen
kuin ystävä sen kylkeen nojaten.
Kuin pilvi punertava, aurinkoinen
se kukkiessaan kaarsi katoksen.
Puu iätön, puu vanha, nuori aina
ihanan ihmeen joka suvi loi.
Sen juuret tunki vesiin voimakkaina,
ja syvältä se kauneuden joi.

Nyt oksiaan se kaivon kattoon nojaa väsyneitä,
kuin pientä hautakappelia sitä suojelee.
On sydämeni kaivo, täynnä kyyneleitä.
Sen yli kukat muistojen ja kaihon varisee.

MIRJAMI LÄHTEENKORVA

Käkisalmen kaupungin 600-vuotisjuhlien muistomitali vuodelta 1894.

MUISTOJEMME KÄKISALMI

Vanha kansantaru Käkisalmen seuduilta kertoo: »Tiurin Linnasaarelle Räisälässä tahdottiin rakentaa linna, mutta tämä ei onnistunut, sillä mitä päivällä oli rakennettu, hajosi aina seuraavana yönä. Kun tätä turhaa työtä oli jonkin aikaa tehty, ilmoitettiin päällikölle unessa, että hänen piti soutaa Vuoksen virtaa alaspäin, kunnes käki kukkuisi kuivassa puussa rannalla. Siihen paikkaan olisi linna rakennettava, ja siinä työ onnistuisi. Tätä neuvoa seuraten päällikkö oli kulkenut virtaa alas, kunnes kuuli käen kukkuvan erään kosken niskassa lähellä Vuoksen suuta sijaitsevan saaren rannalla. Tähän rakennettiin linna, joka nimettiin Käkisalmeksi.»

Tarina ei mainitse, milloin tämä olisi tapahtunut, eivätkä mitkään kirjoitetut lähteetkään tiedä kertoa, milloin Käkisalmen vanhin linna olisi perustettu. Käkisalmi on eräs niistä maamme kaupunkeja, joiden ikää ei voida määrittellä virallisen syntymätodistuksen eli perustamiskirjan mukaan. Sen syntyvaiheet ulottuvat historiallisen tietouksemme ulkopuolelle, hämärään pakanuuden aikaan.

*

Historiaan Käkisalmi astuu ensimmäisen kerran vuonna 1294. Edellisenä vuonna oli Ruotsin marski Torkkeli Knuutinpoika purjehtinut ristiretkelle karjalaisten rannikolle ja perustanut Viipurin linnan. Sen varusväki jatkoi Karjalan valloitusta ja saapui kaiken todennäköisyyden mukaan jo

seuraavana vuonna karjalaisten vanhoille asuin-sijoille Vuoksen suistossa. Täällä oli jo silloin karjalaisten rakentama vanha puinen linna, jota venäläiset sanoivat Korelaksi ja karjalaiset Käkisalmeksi. Kohtaamatta suurempaa vastarintaa ruotsalaiset valloittivat tämän nykyisellä Kalliosaarella sijainneen linnan ja majoittivat sinne varusväkensä. Kohta tämän jälkeen venäläiset vuorostaan valtasivat linnan, hävittivät sen ja rakensivat vuonna 1310 uuden kivisen linnan nykyisen linnan paikalle.

Käkisalmi joutui näin kahden keskenään vallasta kilpailevan valtion, Ruotsin ja Novgorodin, väliin ja sai vuosisatojen aikana kokea useimmat niistä sodan hyökyaalloista, joista aikakirjamme tietävät niin runsain mitoin kertoa. Varsinaisen kehityksen alkuun kaupunki pääsi sen suhteellisen rauhallisen ajanjakson 1314—1580 aikana, minkä venäläiset isännöivät linnassa. Ensimmäinen pyöreä kivitorni linnaan rakennettiin vuonna 1364. Itse kaupunki sijaitsi vallien ympäröimällä nykyisen Uuden linnan alueella. 1400-luvun lopulla siellä oli jo 183 taloa ja 1 500—2 000 asukasta — varsin huomattava määrä sen aikaisissa olosuhteissa. Näihin aikoihin alkoi asutus jo siirtyä Vuoksen suuhaaran poikki Perevosan ja Suomenrannan niityille.

Kaupungin kauniisti alkuun päässeessä kehityksessä tapahtui kuitenkin dramaattinen taittuminen vuonna 1580, jolloin ruotsalaiset Pontus de la Gardien johdolla valtasivat linnan ammuttuaan

ensin sen ja kaupungin tuleen tulipommeilla. Linnanväki ja kaupungin asukkaat saivat tosin luvan vapaasti poistua kaupungista, mutta kun he veneillä ja lotjilla tavaroineen koettivat pyrkiä Laatokalle, murskautuivat alukset linnan alapuolella olevissa koskissa, ja kolmattuhatta käkisalmlaista sai kuohuissa surmansa.

Nyt seurasivat Käkisalmen historian melskeisimmät vuosisadat. Hyvällä syyllä voidaankin sanoa, että Käkisalmen monenkirjaviin vaiheisiin ja surullisiin muistoihin on kiteytetty koko Karjalan Kansan kärsimyshistoria. Sata vuotta kestänyt ruotsalaisten valtakausi 1611—1710 merkitsi tosin Käkisalmen uudistuksia ja parannuksia. »Kreivin aikaan» kaupunki kasvoi huomattavasti, ja sen kauppiat yrittivät käydä kauppaa ulkomaidenkin kanssa. Vuonna 1680 hävitti kuitenkin suuri tulipalo koko kaupungin. Sen jälkeen jäi Uuden linnan alueella sijaitsevaan entiseen »pesäkaupunkiin» asumaan vain linnan päällikkö, läänin maaherra sekä joku varakkaampi kauppias ja porvari. Ja kun tsaari Pietari vuonna 1710 valloitti sekä Viipurin että Käkisalmen, ei viime mainitusta ollut juuri mitään jäljellä. Vielä kymmenen vuotta Uudenkaupungin rauhan jälkeen oli Käkisalmen henkikirjoissa vain 30 miestä ja 15 naista.

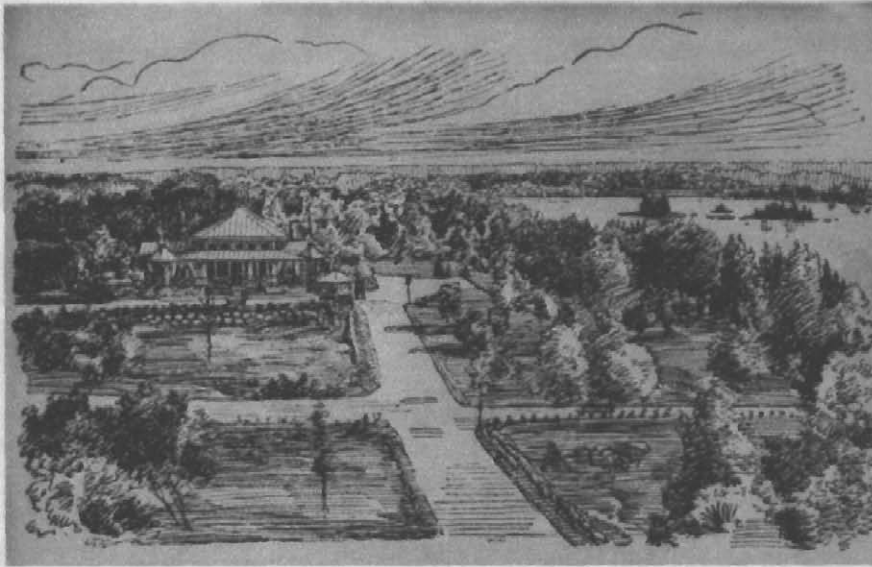
Käkisalmen oli kaupunkina menettänyt niin tyystin merkityksensä, että sen asioita hoittelivat vain maaseudun kihlakuntien viranomaiset. Vasta vuonna 1800 kaupunki sai jälleen oman raastuvanoikeuden. Tällöin sen asukasluku oli jo 400 henkeä, ja kymmenen vuotta myöhemmin se nousi 873 henkeen. Mutta vasta sen jälkeen kun Karjala eli Vanha Suomi vuonna 1812 liitettiin muun Suomen yhteyteen, alkoi Käkisalmenkin vähitellen valjeta uusi ja onnellisempi aika.

Kun Käkisalmen ensimmäinen valtuusto joulukuun 16. päivänä 1876 pidetyssä raastuvan kokouksessa aloitti toimintansa, antoivat edellisillä vuosikymmenillä kaupunkia jälleen kohdanneet ankarat iskut valtuuston jäsenille paljon huolta ja ajattelemisen aihetta. Vuonna 1856 liikenteelle avattu Saimaan kanava oli riistänyt kaupungilta osan sen laajasta kauppa-alueesta, ja seuraavana vuonna suoritettu Vuoksen lasku hävitti Käkisalmen vlessä olleen mahtavan kosken melkein olematto-

miin, joten tuottoisa kalastus tyrehtyi ja Laatokan sataman suu mataloitui vaikeakulkuiseksi. Vuonna 1859 poistettiin maakaupan kieltö, ja seuraavana vuonna annettu viina-asetus teki vähitellen lopun kaupungin parhaasta silloisesta tulolähteestä, viinanmyynnin vuokraoikeudesta. Ei siis ole ihmeteltävää, että kaupungin asukasluku, joka vuonna 1840 oli jo ollut 1 413 henkeä, oli vuonna 1860 enää vain 1 181 henkeä. Kansakoulu saatiin tosin toimimaan vuonna 1876, mutta kaupungin ainoa oppikoulu, kaksiluokkainen alkeiskoulu, kitui oppilaiden puutteessa. Sivistyksellisten olojen kohottaminen, satamien parantaminen ja kaupungin yhdistäminen maan rautatieverkostoon tulivatkin polttavimpina kysymyksinä kaupungin valtuuston työjärjestykseen.

Kaupungin elvyttämiseksi suoritetuista toimenpiteistä oli Kalliosaaren kylpylaitoksen perustaminen 1896 varsin merkittävä. Käkisalmen kaunis luonto ja sen läheisyys suureen maailmankaupunkiin, Pietariin, muodostivat kylpyläelämälle suotuisat edellytykset. Kaupunki antoi tarkoitukseen silloisissa oloissa melko suuria summia sekä lainoina että avustuksina, ja kylpylaitosta käytettiin myös suurena valttina taistelussa rautatien saamiseksi kaupunkiin, mistä taistelusta ei myöhemmin puuttunut »strategisia» enempiä kuin humoristisiakaan puolia. Ja vaikka kylpylaitos ei koskaan muodostunut kannattavaksi liikeyritykseksi, tuki kaupunki sitä jatkuvasti sen välillisen hyödyn takia, minkä se tuotti paikkakunnalle. Vuonna 1917 kaupunki otti kylpylaitoksen kokonaan haltuunsa.

Vanhan hyvän ajan Käkisalmissa kulki elämä kesäisin suurelta osaltaan kylpylaitoksen merkeissä. Matkustajaliikenne tapahtui melkein poikkeuksetta laivoilla. Paitsi Laatokan rannalla sijaitsevia Haminan ja Kivisalmen »merisatamia» oli Vuoksen puolella Suomenrannassa myös satama. Suomalaiset kylpyvieraat tulivat Vuoksen laivoilla joko Räisälästä tai Kaarlahdesta, mihin Hiitolaan junalla saapuneet tuotiin hevoskyydillä. Kansainvälinen yleisö taas tuli Pietarista Laatokan kautta. Täällä liikennöivät vitivalkoiset »Konkordia» ja »Koitto», joiden kansilla päivänvarjot välkehtivät ja monet vieraat kielet sorisivat. Jos Laatokan laivoja aina olivat uhkaamassa sumu ja myrskyt, niin sitä leppoisammin sujui matka Vuoksella, jonka saaret »ollit ko kukkapukettilloi». Niinpä kerrotaan »Vuoksi»-laivan kapteeni Parikan usein huudelleen koneenkäyttäjälleen Pekille: »Otaha takasii — oksat raappiit silmii!» Kilpailijaksi tälle laivalle limestyi »Kaukoranta»-niminen moottorialus, joka kuitenkin tarisi niin, että vanhempi väki siinä kuulema sai matkustaa vain lääkärin luvalla!

Kylpylaitos oli suurimmassa suosiossa ennen ensimmäistä maailmansotaa. Siltoineen, huvimajoineen, kävelyteineen, iltaruskoineen ja kuutamoineen muodosti Kalliosaari myös oman kaupungin asukkaille kesäisen huvielämän keskuksen. Kasinolla pidettiin konsertteja ja tanssiaisia, ja suvisen huvikauden huippuna olivat »baaderskoin» juhlat elokuun hämärtyvinä kuutamoiltoina. Niiden kohokohta oli kronikka, joka useimmiten oli tirehtööri Anton Neuvosen käsialaa ja joka ker-

toili kesän tapahtumista. Toinen kohokohta oli Vuoksella liikkuvilla, soihtujen valaisemilla lautoilla suoritettu musiikkiohjelma. Näissä tilaisuuksissa esiintyivät monet nimekkäimmät musiikki- ja näyttämötaiteilijamme.

Oman väriläikkänsä huvielämään antoi myös KPS, Käkisalmen Purjehdusseura, jonka urheilullista panosta kademieliset ulkoseurakuntalaiset kyllä yrittivät väheksyä, jopa siinä mää-

rin, että väänsivät seuran nimeksikin »Kyspjo-karnas sällskap», suukkopoikien seura. Ja kun jalot kilpailut sortavalalaisten, jaakkimalaisten ja kurkijokelaisten purjehtijoiden kanssa eivät aina olleet vallan menestyksellisiä, selitettiin asia kronikoissa seuraavasti:

»Kun tuuli purtta tuudittaa
ja laine laittaa lyö,
niin KPS:ät kasinossa
päivällistä syö.»

Talvisin kaupungin hienosto huvitteli Raastuvassa. Tähän »kermaan» lukeutuivat virkamiehet, eläkkeellä olevat upseerit, joita Käkisalmeen oli asettunut koko joukko elämänsä iltahetkiä viettämään, ja varakkaammat kauppiaat. Joulun aikaan oli Raastuvassa suuret »baalit», joihin saapui säätyläisiä ympäristökunnistakin. Näihin tanssiaisiin tilattiin usein soittoakunna Viipurista tai Pietarista. Muut kaupunkilaiset järjestivät juhliansa kaupungin kestikievarissa. — Myöhemmin VPK:n talosta tuli huvitilaisuuksien keskus. Sesongin »tapauksiin» kuului myös Yhteiskoulun Toverikunnan jokavuotinen juhla. Talvisin oli Suomenrannassa luistinerata ja markkinoiden aikana myös kilpa-ajorata, jotka molemmat omalla tavallaan elävöittivät kaupungin talvista hiljaiseloa.

Ken kerrankin on käynyt Käkisalmissa kesäisen kauniina päivänä, hän ei voi unohtaa sitä hiljaista

rauhaa, mikä alvan kuin leijaili kaupungin yllä. Se uhoi kaikkialta — ihmisten hymystä, puutarhojen vehreydestä, Vuoksen salmista ja saarista, taivaan sinestä ja Laatokan »meren» utuisilta ulapoilta. Se oli hyväntahtoista, kiehtovaa ja lämmintä.

Tilapäiset kaupungissa kävijät ja matkailijat näkivät Käkisalmen luultavasti vielä viime aikoinakin vain »vanhana ja idyllisenä». Meille, jotka sen keskellä elimme, on sen sijaan jäänyt mielikuva nopeasti vaurastuneesta ja eteenpäin pyrkivästä kaupungista, joka ei silti uuden ajan kiireisessä rytmissäkään menettänyt runollista tunnelmallisuuttaan ja joka ei koskaan unohtanut linnavanhustaan.

Käkisalmen uuden nousun kausi sattuu yhteen maamme itsenäistymisen kanssa. Ratkaisevan syyksyn kaupungin kehitykselle antoi kauan kaivatun ja paljon puhutun, koko maassa jo miltei leikilaskun aiheeksi muuttuneen rautatien valmistuminen 1919. Tuntuukin melkein symboliselta, että juuri samana vuonna lopettaa toimintansa se laltos, joka enemmän kuin mikään muu oli edustanut vanhan hyvän ajan idyllistä ja rauhallista Käkisalmea — Kalliosaaren kylpylaitos. Ja samoihin aikoihin loppuu myös toinen entiselle Käkisalmele leimaa antanut ilmiö, Laatokan laivaliikenne.

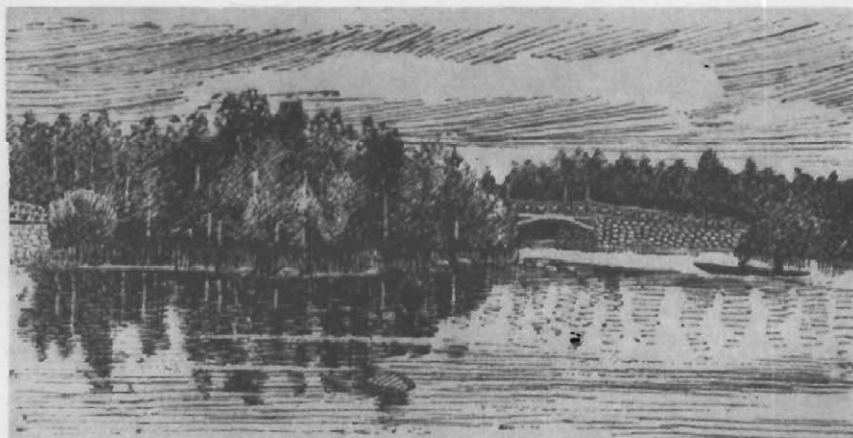
Unelias pikkukaupunki alkaa vilkastua ja teollistua ripeässä tahdissa. Sen liepeille, erikoisesti Laatokan rannalle, nousee saha- ja myllylaitoksia. Ja sinne, sataman ja Multamäen väliselle tasanteelle, alkaa 1928 kohota sittemmin maailmankuulu Waldhofin puunjalostustehdas, jonka merkitys Käkisalmen kehitykselle oli suorastaan mullistava. Työvoimaa virtasi kaupunkiin kaikkialta maasta jo tehtaan rakennusvaiheessa. Käkisalmen asukasluku, joka vuonna 1925 oli vähän yli 2 000 henkeä, ylitti tehtaan valmistuttua kuusi vuotta myöhemmin jo 5000! Waldhof ei tarjonnut vain työtilaisuuksia ja pannut sekä rahaa että väkeä liikkeelle, vaan koko kaupunkikuva vilkastui, vaurastui ja sai suurpiirteisyyttä. Use kaupungissa viivästytti rakennustoimintaa kuitenkin hi-

taasti edistyvä asemakaavoitustyö, mutta sitä vilkkaampana se suuntautui maalaiskunnan alueelle, kuten Porkanniemeen, Tenkalahteen ja Pärnään.

Uusi elämä ei alkanut sykkiä ainoastaan kaupungissa vaan myös linnavanhuksen liepeillä. Itsenäisyyden jälkeen Käkisalmeasta tuli näet huomattava varuskuntakaupunki. Uudesta linnasta muodostui pian Suomen kauneimmaksi sanottu kasarmialue. Varuskunnan viimeinen komentaja, silloinen eversti Arne Blick, antoi kunnostaa puistot, rannat ja vanhat vallit sekä yhdistää silloilla läheiset pikkusaaret. Kerrotaankin, että kun divisionan komentaja kerran tiedusteli Linnan kasarmien vartiomieheltä tämän tehtäviä, mies vastasi: »Tätä malsemaahan minä vartioin, herra Kenraali!»

Vanhaa linnaakin kosketti uuden ajan rytmi. Maalauksellisine muureineen ja avarine pihoineen se oli kuin luotu kesäisiä ulkoilmajuhlia ja -näytäntöjä varten. Jo vanhaan hyvään aikaan olivat sen seinistä kajahdelleet »Daniel Hjortin» ja »Regina von Emmeritzin» vuorosanat. Entistä useammin järjestettiin siellä nyt reippaita voimistelun, urheilu- ja tanhuesityksiä, komeita maakuntajuhlia, hartaita seurakuntapäiviä. Ja juuri ennen talvisotaa kunnostettiin linnanpihalla oleva rappeutunut turvekattoinen tiilirakennus, johon siirrettiin aikaisemmin linnan pyöreässä tornissa olleet kansantieteelliset kokoelmat.

Käkisalmen kaupunkikuvan kehittymistä ja muuttumista emme tässä yhteydessä voi yksityiskohtaisesti esitellä. Siitä kertokoot tämän teoksen kuvat. 30-luvulla nousi kaupungin keskustaan no-

peassa tahdissa monta julkista rakennusta. Mainittakoon näistä kaupunki- ja maaseurakunnan yhteinen, jykevästä harmaakivistä rakennettu kirkko, modernit Yhteislyseo ja kansakoulu, VPK:n ja Maidonmyyntiosuuskunnan talot ravintoloinen ja elokuvateattereineen, Yhdyspankin ja Savo-Karjalan pankin talot, paloasema, linja-autoasema jne. Kaikki nämä muuttivat huomattavalla tavalla pikkukaupungin kasvot.

*

Miten kernaasti olisimmekaan tässä maininneet niiden miesten ja naisten nimiä, joiden osuus Käkisalmen kehitykseen ja elämään on ollut merkittävä ja joista kukin aikanaan on erottamattomasti liittynyt kaupungin historiaan. Tämän kirjoituksen puitteissa se valitettavasti kuitenkin on osoittautunut mahdottomuudeksi. Ja sitä paitsi: k a i k k i kaupunkimme asukkaathan ovat luoneet »muistojemme Käkisalmen». Toiset elämä vain sijoitti näkyvämmälle paikalle ja käytti suurten tekojen välikappaleena, toiset taas uurastivat varjossa. Ei voi luetella kaikkia niitä mullassa maatuvia, jotka todella ovat »tehneet» Käkisalmen — ja jättäneet sen muokattuna, raivattuna, tiet viitoitettuina sille sukupolvelle, jota sota satutti.

*

Jokaisella meillä on Käkisalmeista henkilökohtaisia, rakkaita muistoja, jotka ovat lähtemättömästi

syöpyneet mieliimme. Aika on jo luonut patinaansa niiden ylle, ja moni seikka on voinut saada uutta väriä ja hohdetta. Jonkun ajatukset palaavat tätä teosta selaillessaan ehkä sinne jääneiden rakaiden omaisten pariin, heidän viimeisille leposijoilleen. Joidenkin mielessä väikkyvät ehkä vielä kauhukuvat kotikaupunkimme viimeisimmästä tuhosta. Vain neljä prosenttia siitä säilyi... Mutta ajan mukana alkavat — niin toivovat ainakin tämän teoksen toimittajat — mielissämme loistaa kirkkaimpana vain kauniit, valoisat muistot. Emme ajattele kotikaupunkiamme enää sodan hävityksen keskellä mustina käryvine raunioineen. Muistossamme alkaa Käkisalme taas elää... Elää kukkivien omenapuiden kaupunkina, jossa elämä sykki vilkkaana ja virkeänä, mutta jota silti ympäröi viihtyisyys ja luonnon leppoisa rauha. Ja juuri sellaisena on se tahdettu esittää tämän kirjan sivuilla.

Käkisalmea ei ole enää... Vain Vuoksi siellä vielä hymyilee, tyhjillä pihamailla kukkivat omenapuut täyttävät keväisin ilman tuoksullaan ja Laatokan mainingit lyövät Pikkuhiekan rantaan. Linnanvanhus suippoine torneineen, nurmettuneine pihoineen, vallihautoineen ja rakoilevine muureineen seisoo toki vielä vehreällä saarellaan, vuosisatojen raskaan kuorman painamana. Virittäneekö satakieli hellisevän laulunsa lempeinä kesäöinä linnan vanhoissa riippakouvuissa, vai onko senkin laulu jo vaiennut? — Toivomme sen laulavan, laulavan samumattoman kaipauksemme laulun.

Toimituskunta

Käkisalmen kaupungin 60-vuotisjuhlien muistomitali vuodelta 1894.

KÄKISALMEN HERTTUAKUNNAN VAAKUNA VUODELTA 1581.

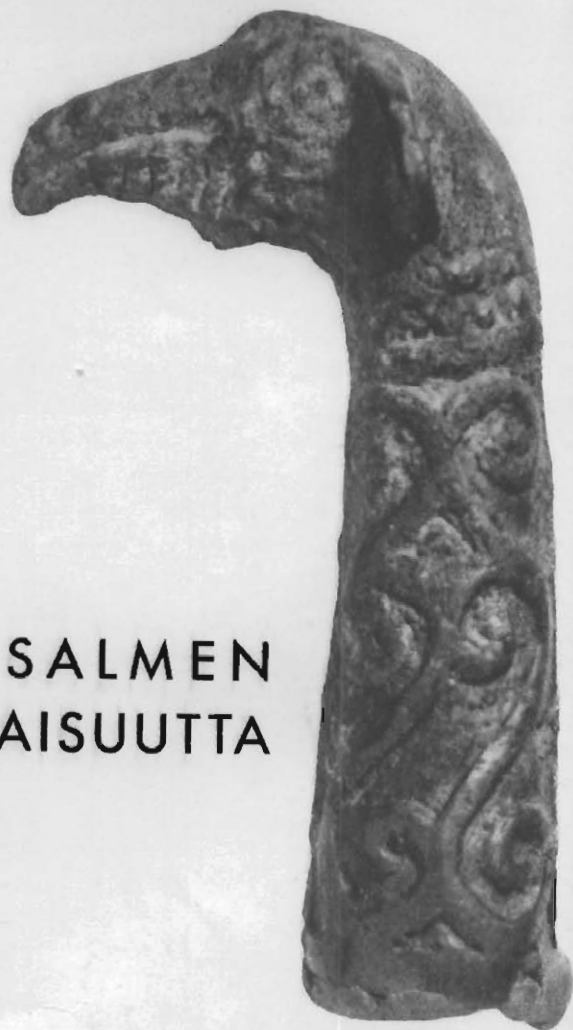
Valkoinen palava linna, jossa on kolme pyörötornia ja niiden välissä kaksi muuria, alapuolella virta ja yläpuolella kaksi palavaa kranaattia sinisessä kentässä. Kranaatit viittaavat Häkisalmen valloitukseen 1580, jolloin Pontus de la Gardie ampui kaupungin tuleen »hehkuvilla luodeilla». Laurentius Petrin kronikasta jäljennetty vaakuna on oheisessa kuvassa varustettu myöhemmällä kreivikunnan arvokruunulla vuodelta 1611. — K. A. Bomanssonin teoksesta »Finlands stats- och landskapsvapen», 1887—89.

TIURIN HOPEA-AARRE.

Vuonna 1904 Räisälän Tiurinlinnasta löydetyn 1100—1200-luvulta peräisin olevan hopea-aarteen kalleuksia: hopeainen sykerönkoriste ja hopeahelmistä tehty kaulanauha. — (Kaikki sivun kuvat valok. Suomen Kansallismuseo.)

KÄKISALMEN MUINAISUUTTA

1100—1200-luvulta oleva, Räisälästä löydetty pronssinen miekankahva.

Tiurinkoski Vuoksen vanhassa laskuhaarassa Räisälässä, jonka saarella sijainneeseen muinaiseen mahtavaan karjalaiseen kauppa- ja sotalinnaan Tiuriin Käkisalmen perustamista kuvailevat tarinat liittyvät.

Käkisalmen Suotniemen kansakoulun lähellä sijaitseva vanha uhrikivi. (Aih.)

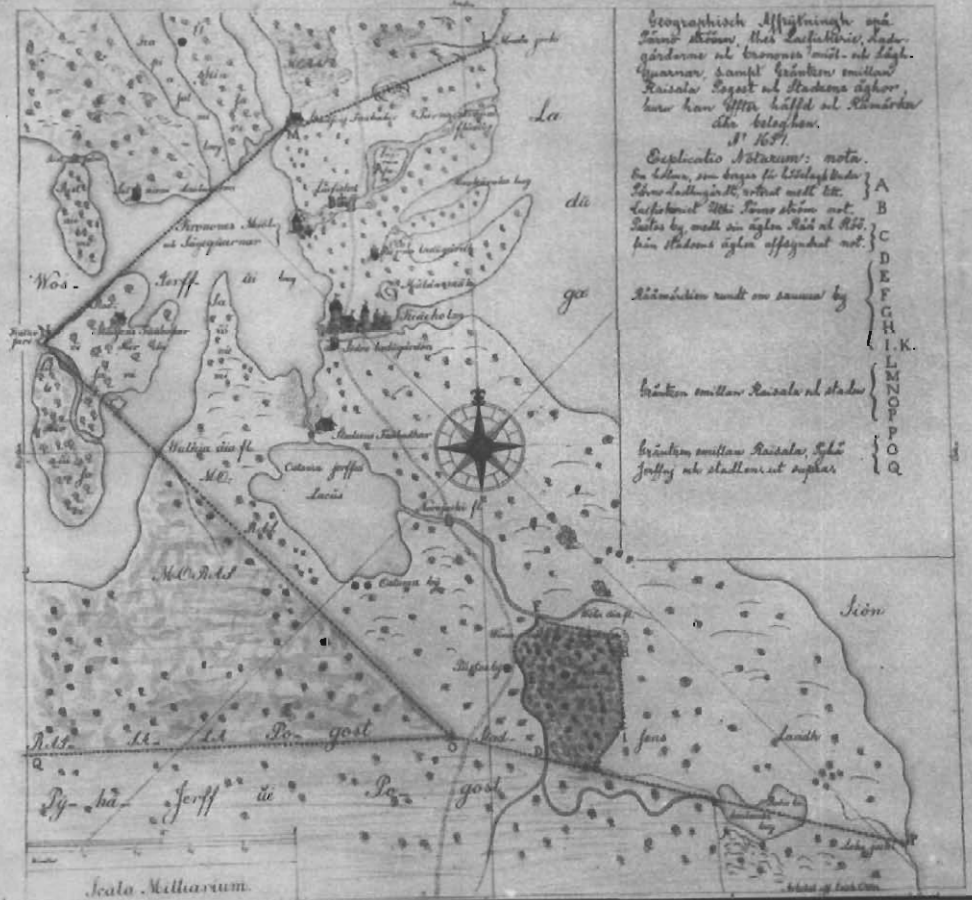
Tiurinlinnan sortuneita ja maatuneita jäännöksiä. (Vier. vas. ja ylh.)

Käkisalmen Satamakadun alta läheltä entisen Pyhän Yrjön naisluostarin sijaintipaikkaa vuonna 1929 löydetty vanha sotilashauta.

Suotniemen kalmistosta löydetyn ritarisormuksen kanta. (Vas. ylh.) (Valok. Suomen Kansallismuseo.)

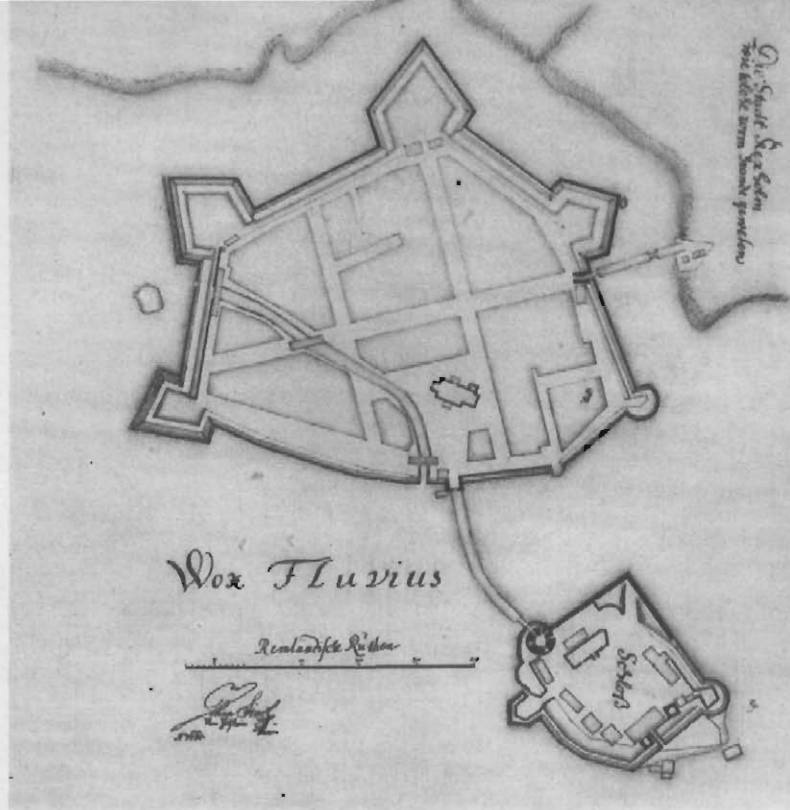
Käkisalmea ympäröineen esittävä kartta vuodelta 1651 ja suurennus siinä esiintyvistä mielikuvituksellisista linnan kuvasta. (Vier. ja alh.) Alkuperäinen kartta Tukholman sota-arkistossa. (Valok. Suomen Kansallismuseo.)

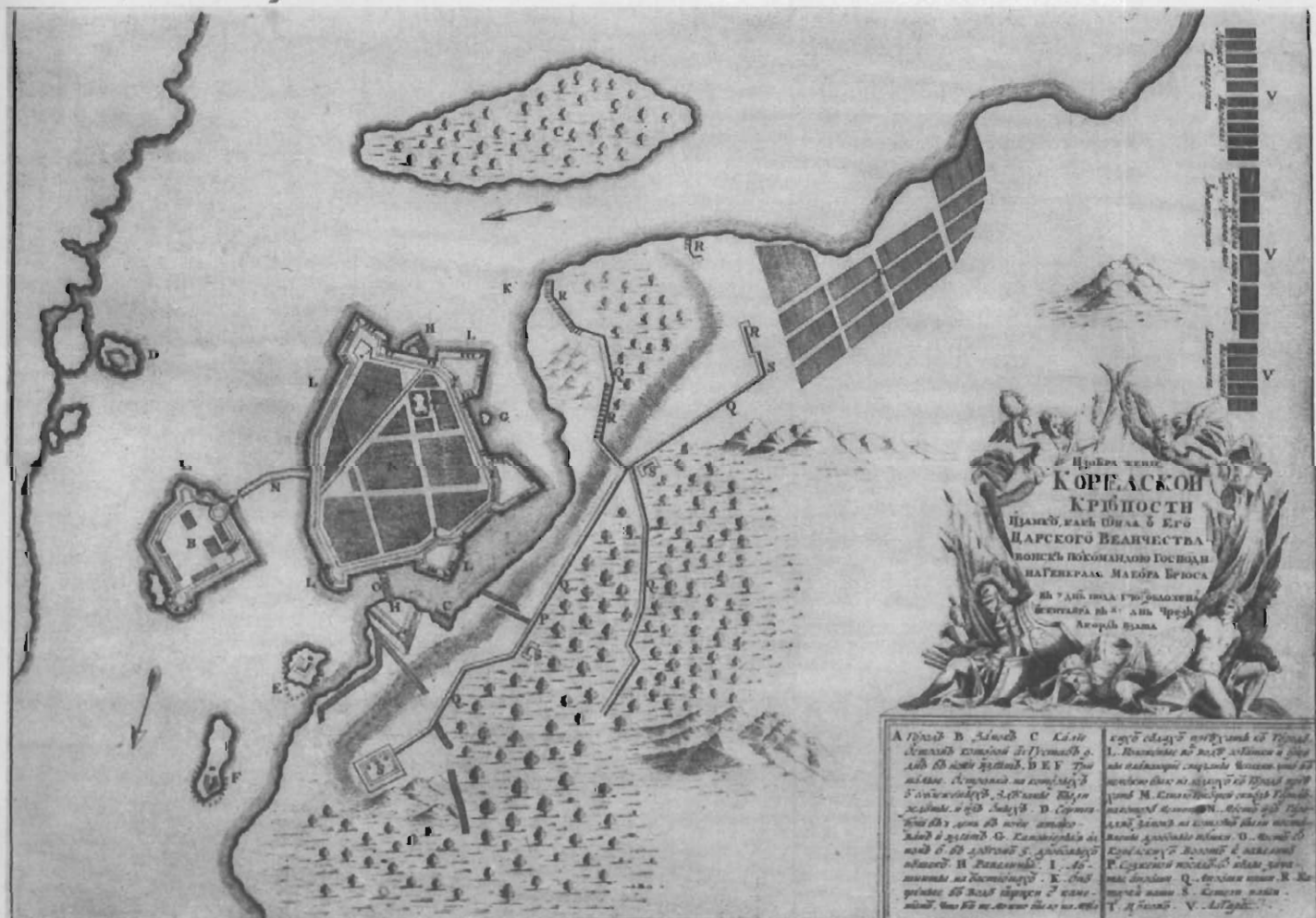
Käkisalmen kaupunki sijaitsi aikaisemmin nykyisen Uuden linnan alueella. Kaupunkia ja linnaa ennen suurta tulipaloa vuonna 1680 esittävä kartta. Alkuperäinen kappale Tukholman sotarkistossa. (Valok. Suomen Kansallismuseo.)

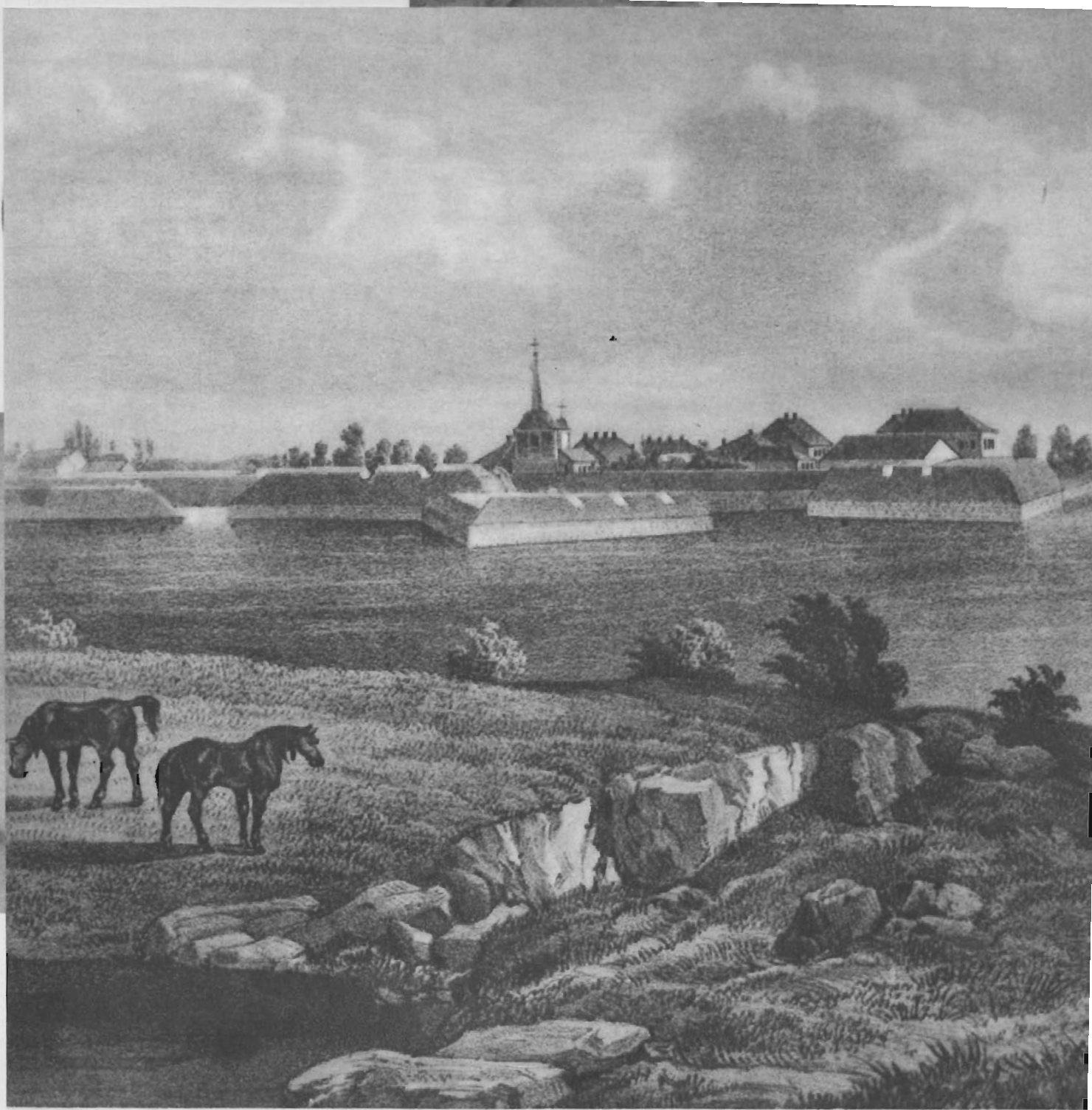

Ruotsin- ja venäjänkielinen Käkisalmen kaupungin sinetti 1700-luvun lopulta. (Valok. Suomen Kansallismuseo.)

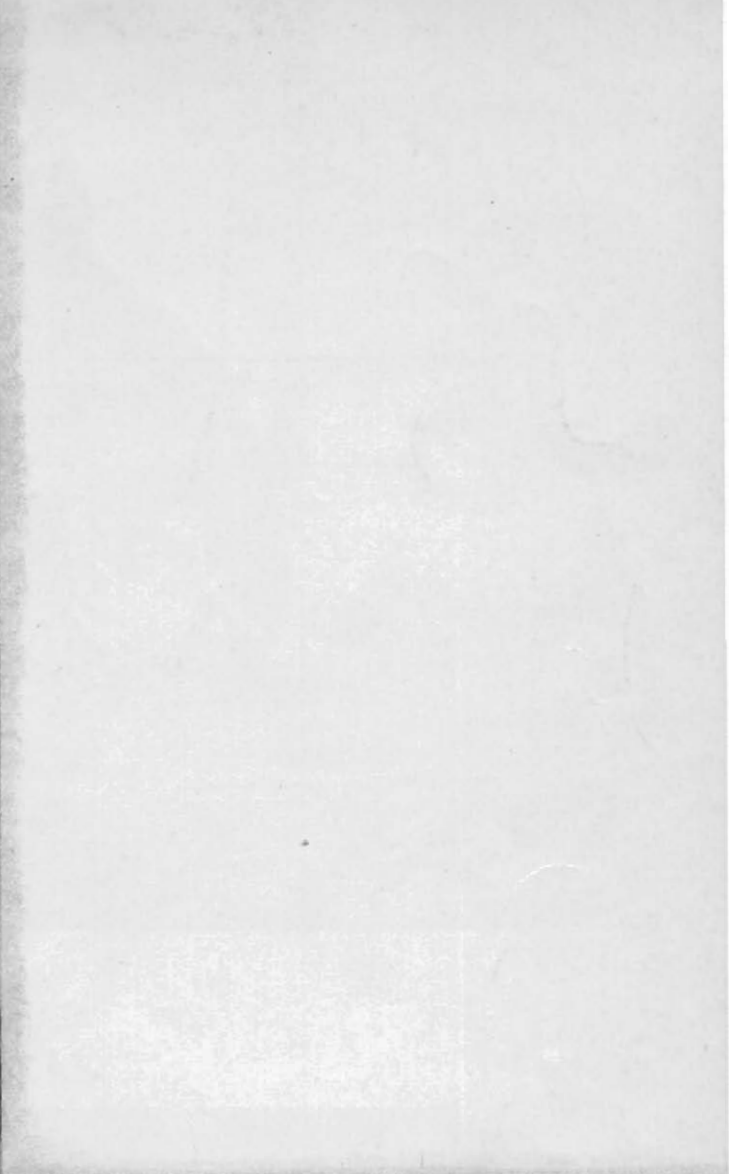
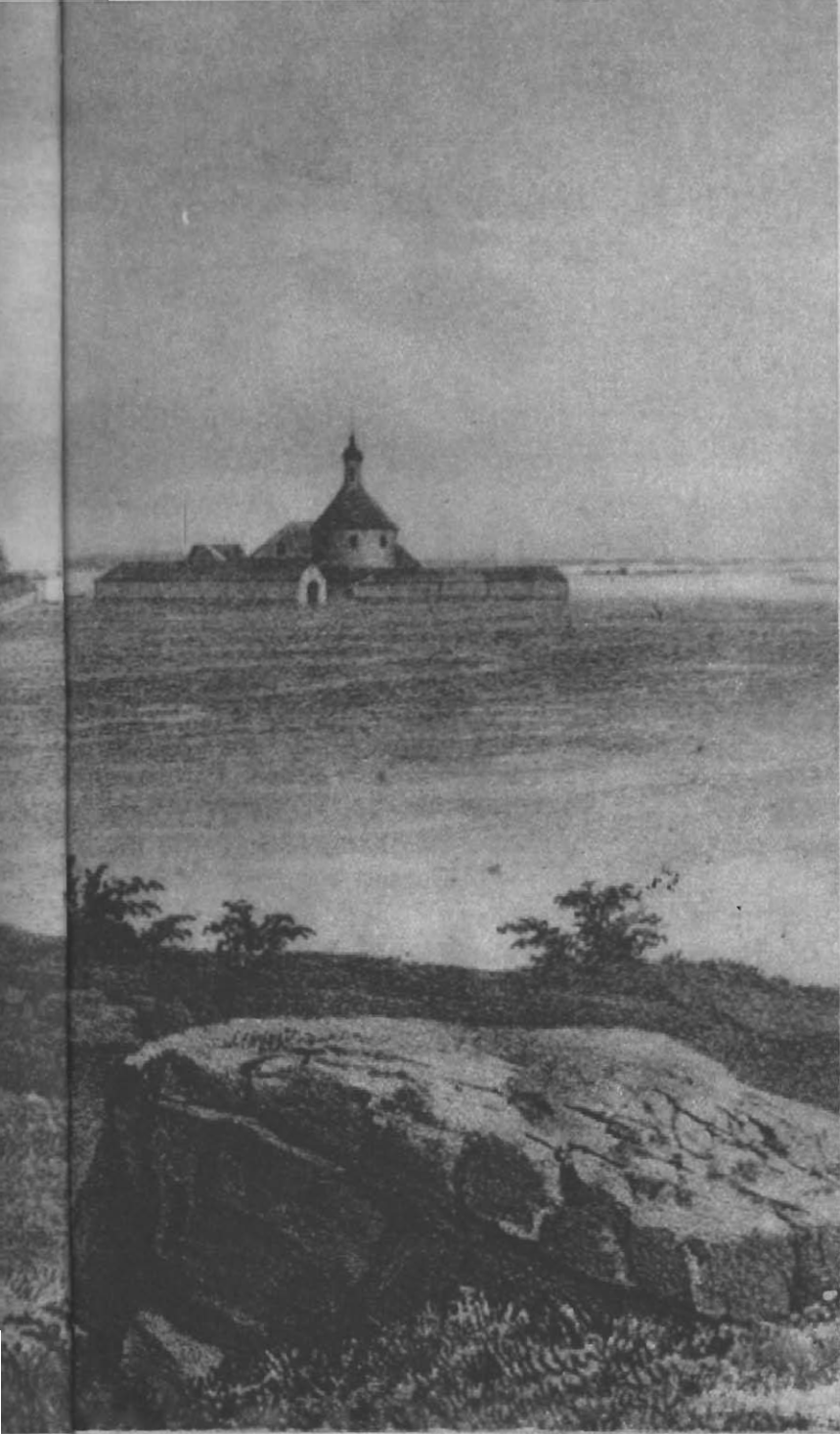

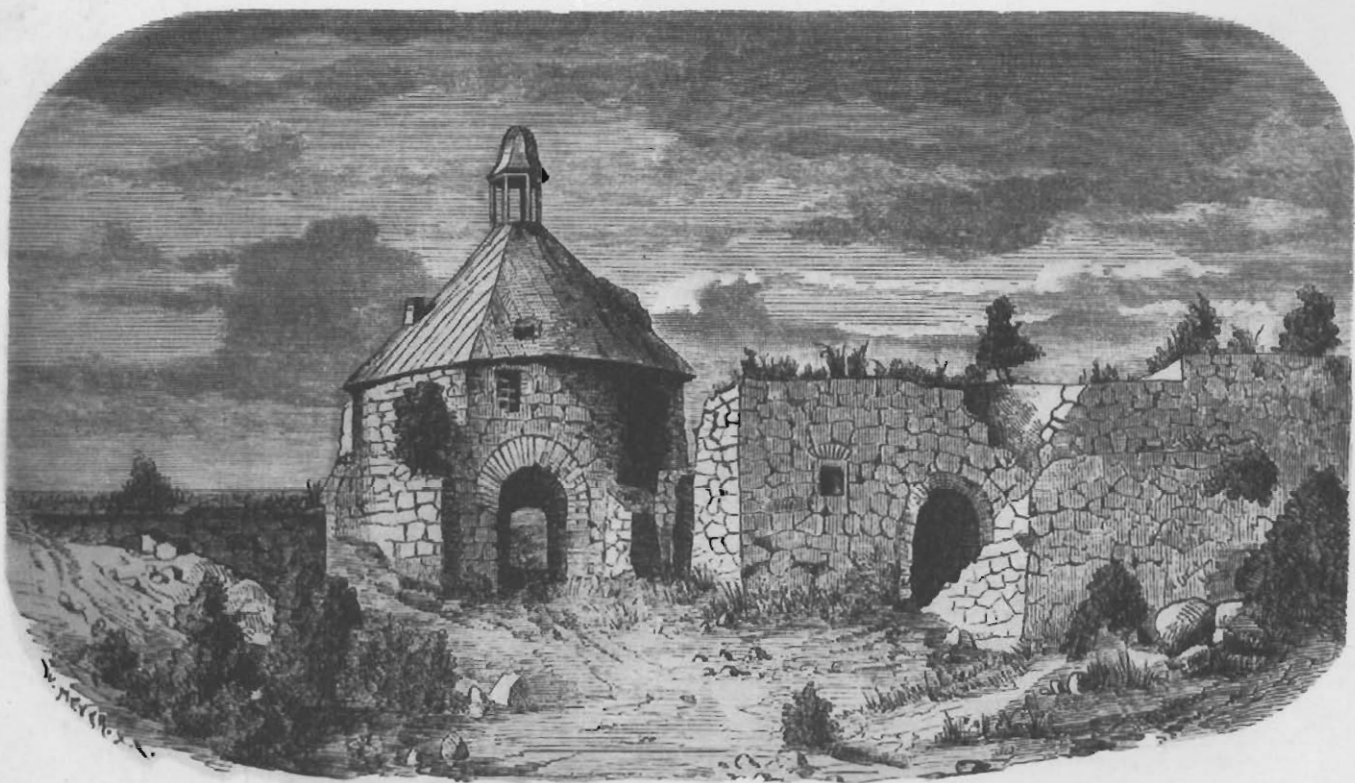
Käkisalmen linnan sotahistoria päättyi vuonna 1710. Allaolevassa kartassa, joka on laadittu samana vuonna valloittajan, kenraali Brucen, toimeksiannosta, esiintyy Käkisalmen vanha venäläinen nimitys »Korrela». Suomen Kansallismuseon kokoelmat. (Valok. Suomen Kansallismuseo.)

Vanha ja Uusi linna ennen Vuoksen laskua vuonna 1857. — Pärnän silta ennen Vuoksen laskua. — P. A. Kruskopfin kivipiirroksia teoksesta »Finland framstältt i teckningar», 1845—52.

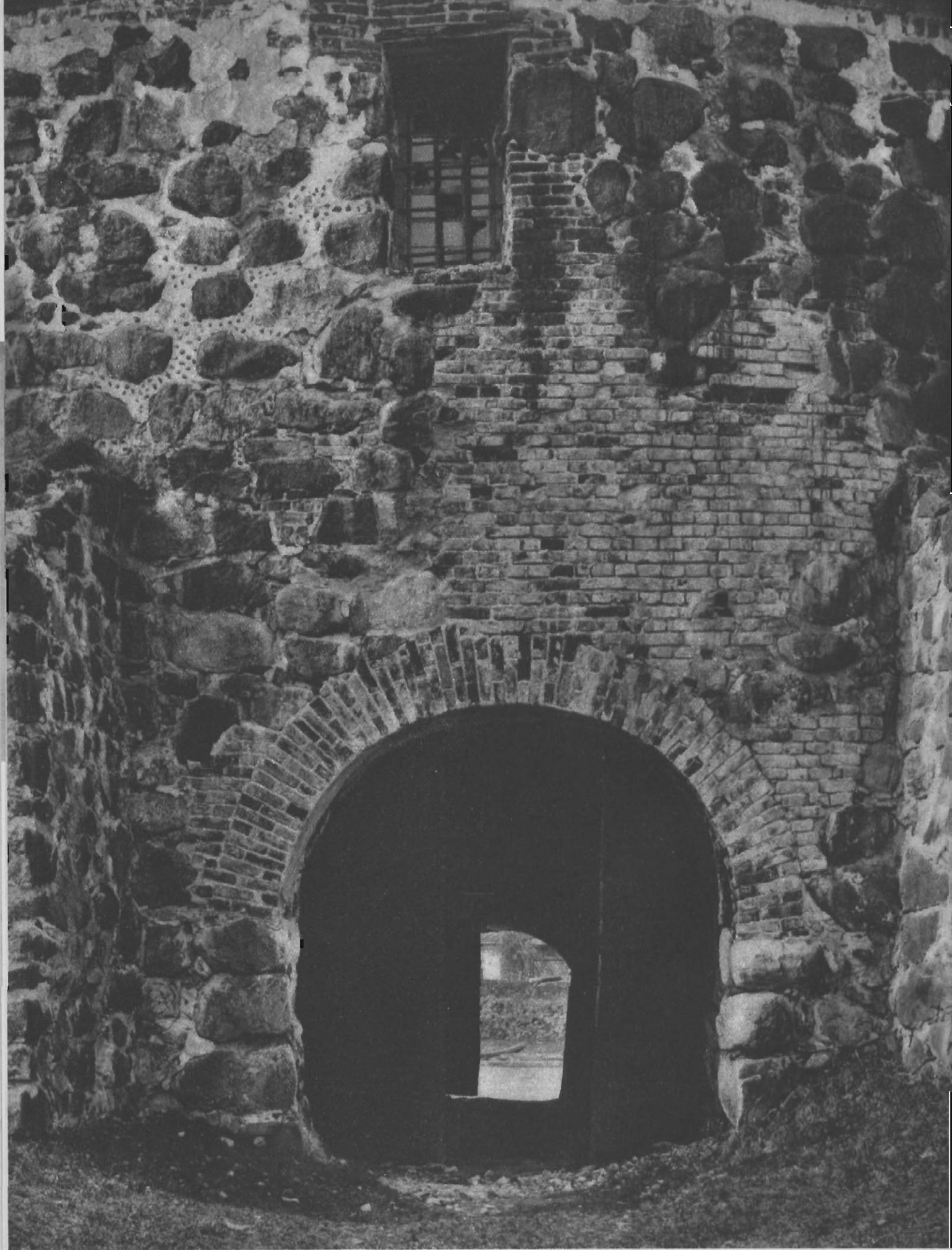

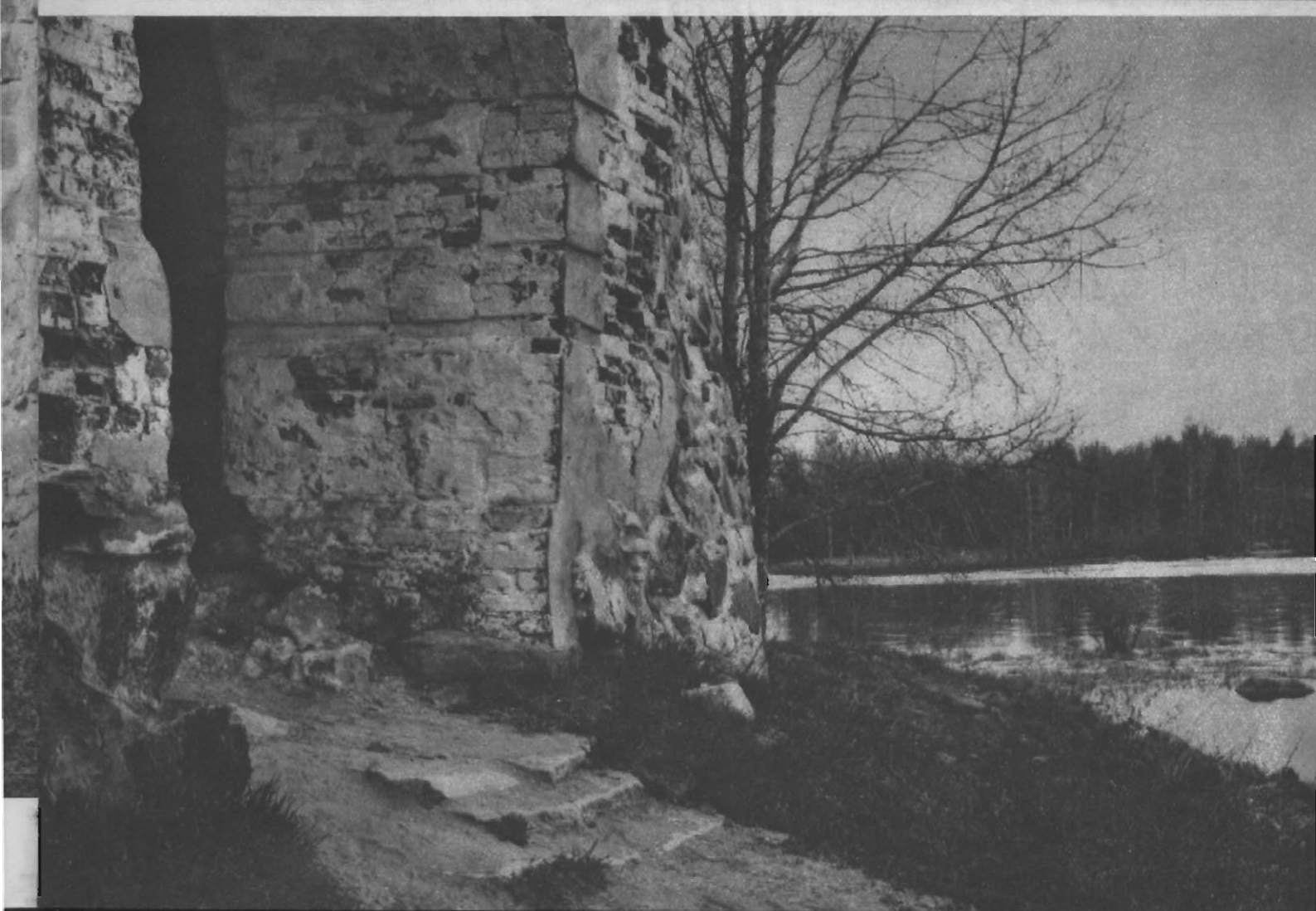

LINNAN RAPPIOKAUTTA.

Kun sotaväki vuonna 1850 siirrettiin pois Vanhasta linnasta, jäi se neljäksikymmeneksi vuodeksi autioksi ja rappeutui nopeasti. Vahvan luonnollisen asemansaakin linna menetti Vuoksen laskun jälkeen. Alennuskaudestaan alkoi linna hitaasti toipua vasta vuoden 1885 jälkeen, jolloin valtiostädyt anoivat, että vanhoja linn ojamme suojattaisiin tuhoutumasta. — Vier. siv. kaksi W. Meyerin puupiirrosta linnasta, ylh. Magnus Schjerfbeckin laveeraus vuodelta 1888. (Valok. Suomen Kansallismuseo.)

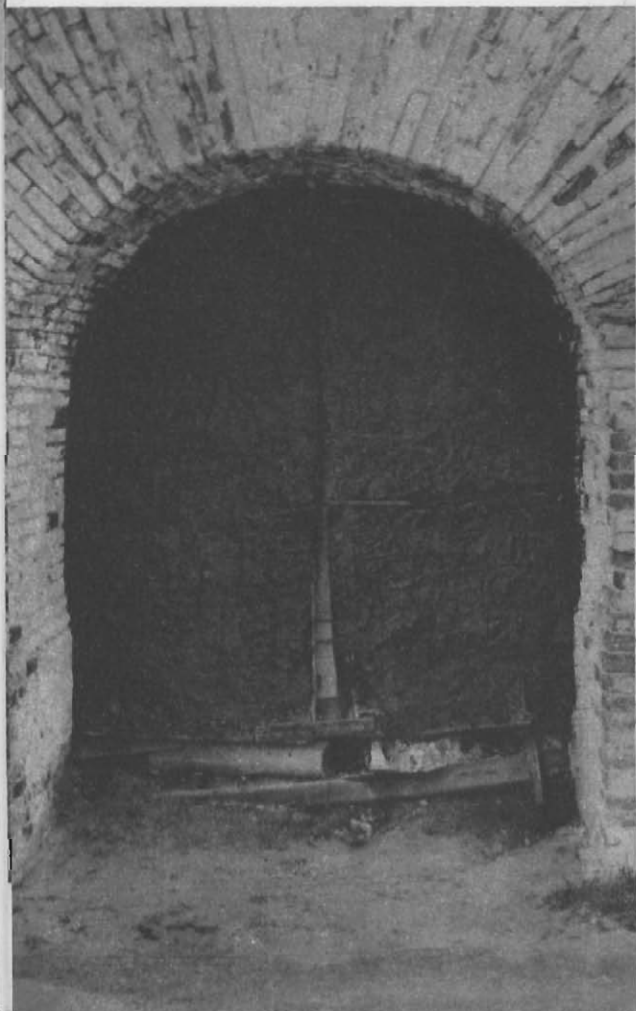
Harmaiden muurien ajatonta kauneutta.

Uuden linnan vallien läpi johtivat monet koristeelliset portit. Ylh. ns. Keisariportti, kesk. Linnaportti ja alh. oik. Länsiportti. (Viimeksimainitun valok. Suomen Kansallismuseo.)

Kavaltajien haarniskoista tehty ovi. (Alh.)

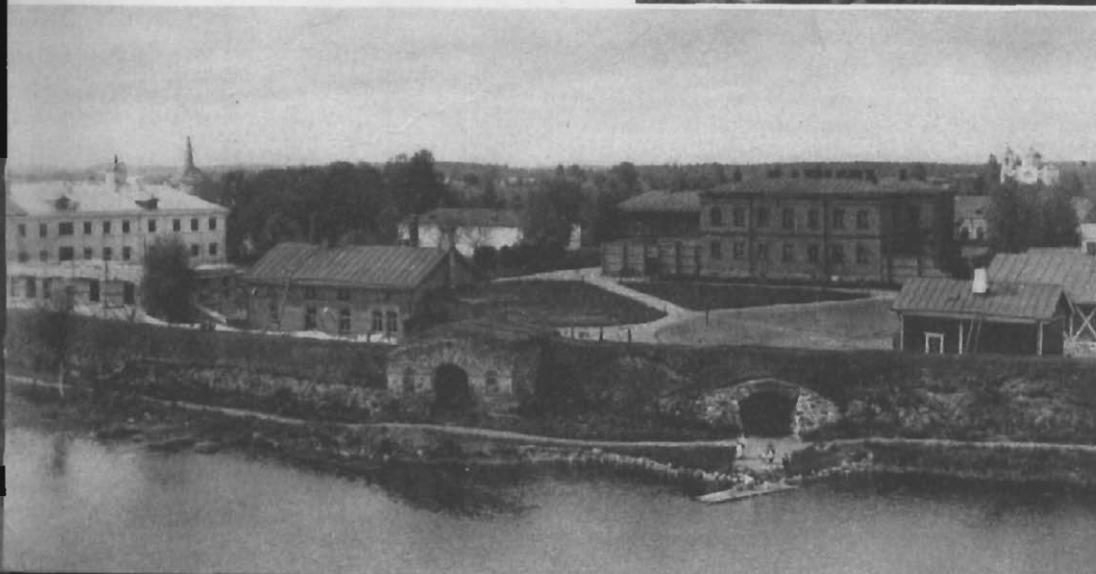

Uuden linnan kirkkoranta Vuokselta nähtynä.

Uuden linnan 1681 rakennettu linnakirkko oli kaupungin ensimmäinen luterilainen kirkko. Käkisalmen valloituksen jälkeen 1710 se muutettiin kreikkalaiskatoliseksi kirkoksi. Purettiin rappeutuneisuuden takia 1898.

1889 sijoitettiin Uuden linnan rakennuksiin mielisairaala, joka toimi »turvalaitoksen» nimellä.

KALLIOSAAREN KYLPYLAITOS

perustettiin 1896 ja lopetti toimintansa 1919. Vuosisadan alku oli sen loistokausi. — Yllä Kalliosaaren rautatie tien rakentamista, alla saaren somerhuolimajoja ja siltoja.

S
a
r
a

Yläkuvassa vas. kylpylaitoksen pää-
rakennus, oik. ns. »mutakylpylä».

Kalliosaaren kasino loistonsa päi-
vinä.

Kalliosaaren johtava Rantakatu
vanhaan hyvään aikaan.

VANHAA KÄKISALMEA

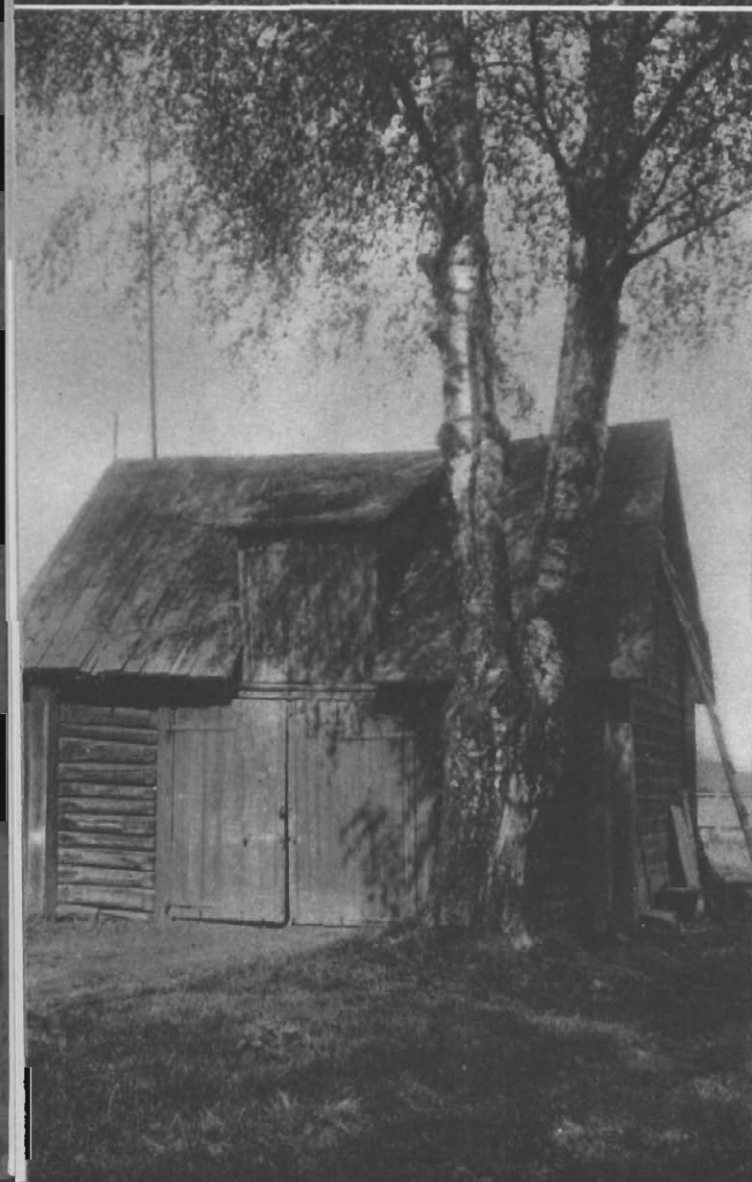
Kannakselaisten »hovien» tyyliin rakennettu eversti Oskar Järnefeltin talo oli kaupungin upeimpia yksityisrakennuksia.

Idyllinen Rantakatú »vanareineen».

Kaupungin puiston vaatimatonta alkua 1890-luvulla. Taustalla vas. apteekki.

← Vanha varastorakennus Raatihuoneen pihalla.

→ Torilla oli tilaa, mutta liikennettä vähän . . .

→
Pitkädun
hiljaisloa.

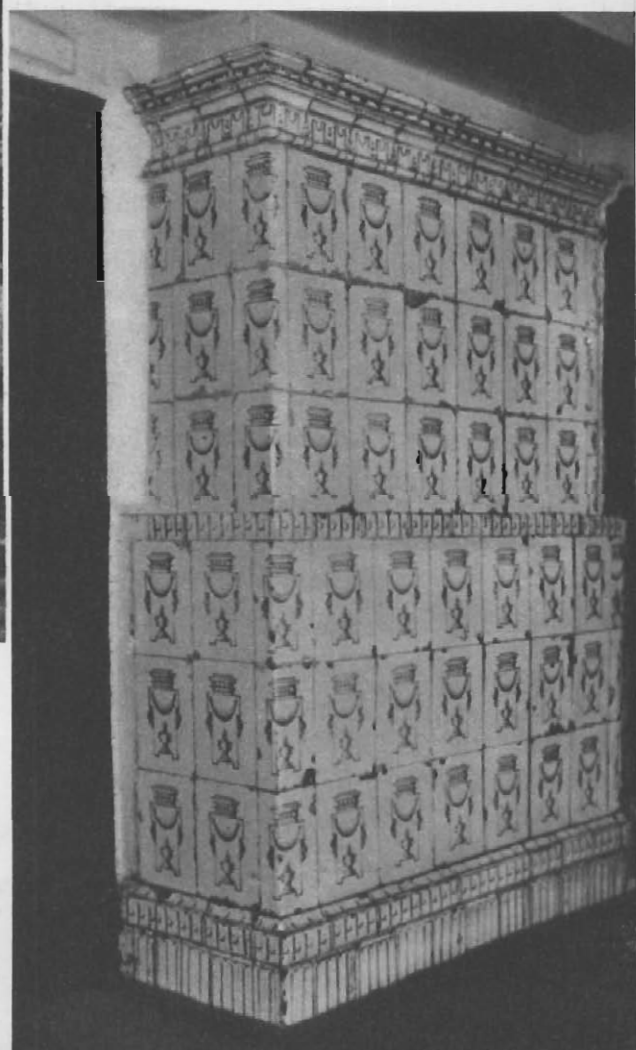

Kuin hienoín biedermaier-maalaus . . . Rantakadun pehmeä kaarre vuosisadan alussa.

Kaunis käsinmaalattu kaakeliuuni leipurimestari Daniel Mannisen talossa.

Kaksi vanhaa: toinen kukassa, toinen kuitussa. Tuomarinkatu.

Missä kaupunki ja maaseutu yhtyvät. †

Tyylipuhdas Porhon talo Heikinkadun varrella.

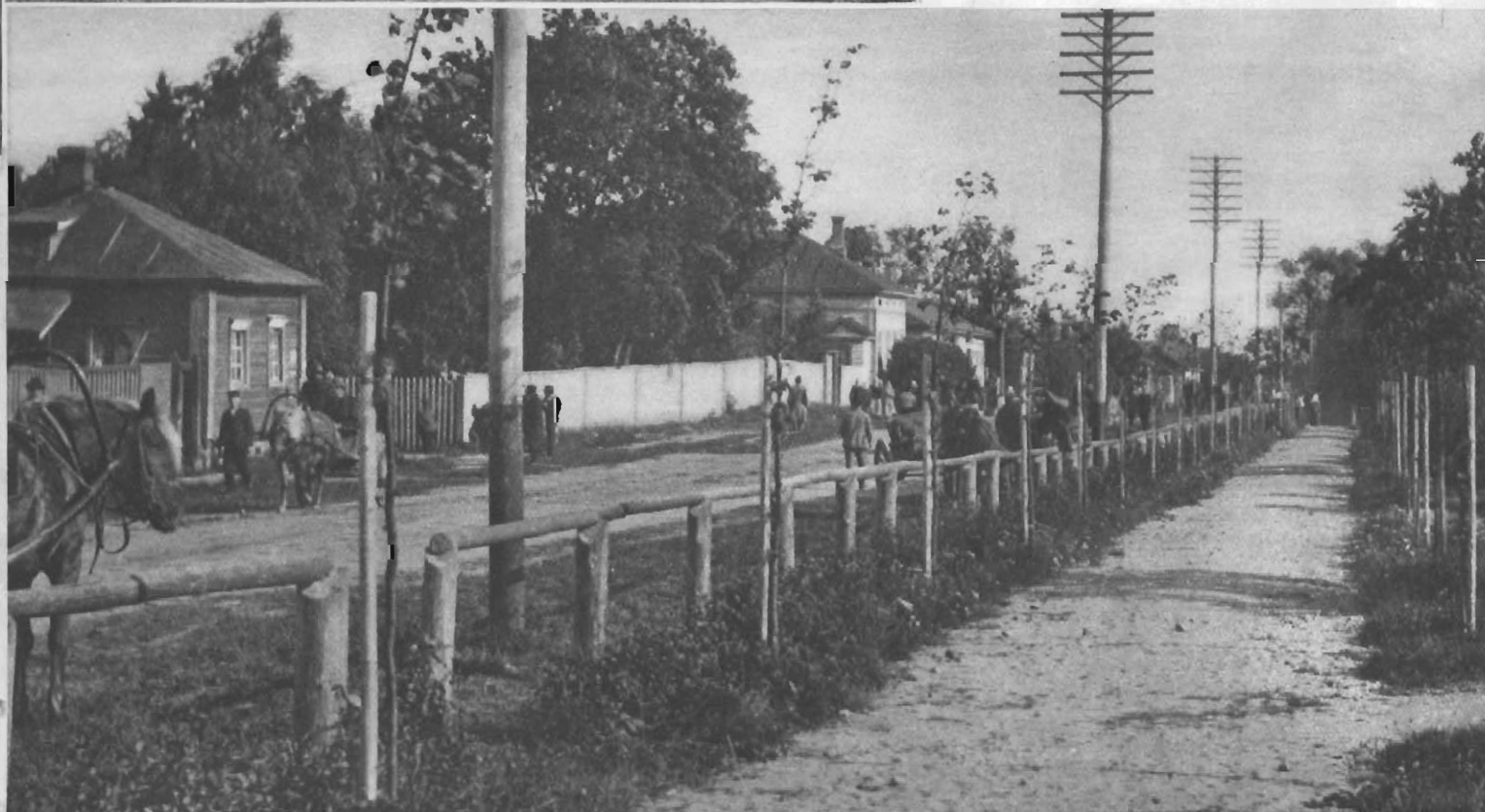
←
Kontulaisen talo sijaitsi aikoinaan aivan kaupungin keskustassa.

Isokadun kevättä ja kevätmuoteja.

Nykyisen apteekin piharakennus, joka aikoinaan toimi sekä apteekkina että käärijätalona.

Rahtimiesten hevospuomi Pitkädulla.

Maalaiskunnan
kunnalliskodin
sokeita mum-
moja kävelyllä.

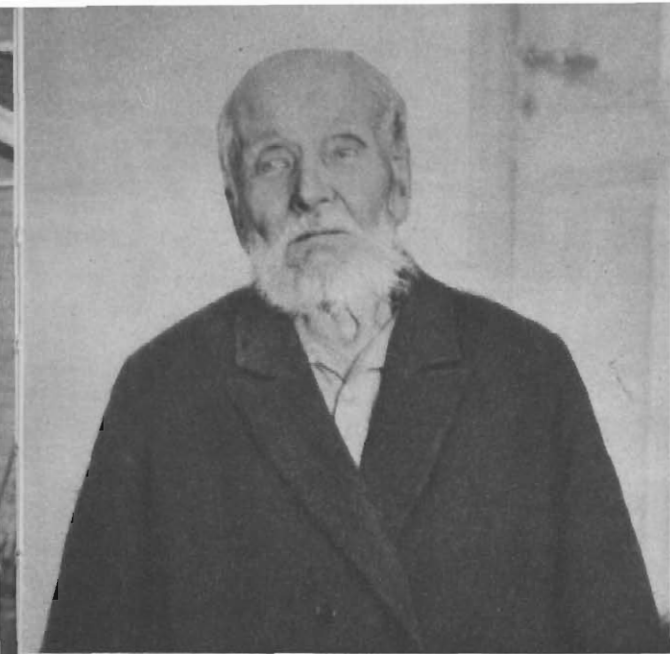
»Varis-Matti»,
omalaatuisen
punakettutar-
han perustaja.

VANHAN KANSAN TYYPPEJÄ

Kaukolan kansallispuvun viittaa pukeutunut nainen linnan
portailla. ↓

←
97-vuotias runontaitaja Pekka Miettinen.

Kylpylaitoksen loistokauden kylvettäjättäriä, vas. Olga ↓ Kiiveri.

Kekaraisen Sassa, joka toimitteli kaupunkilaisten »pullopostia» vuosisadan vaihteessa. (Alh.)

Tyrvelinin Vekla, »pulkka-ämmä», kaupungin »pää-äänenkannattaja» ennen sanomalehdistöä.

Kaupungin pyykkärien ammattikunta syntymäpäivä-kekkereissä.

Kaupungin katuja aurataan viiden hevos-
sen voimalla.

Kaupungin järjestys-
vallan ainoa edustaja,
konstaapeli Ivan Kii-
veri — poliisipäällik-
kö, rikososasto, etsi-
vä ja järjestyskon-
staapeli samassa per-
soonassa! Kuva vuo-
delta 1904. (Alh.)

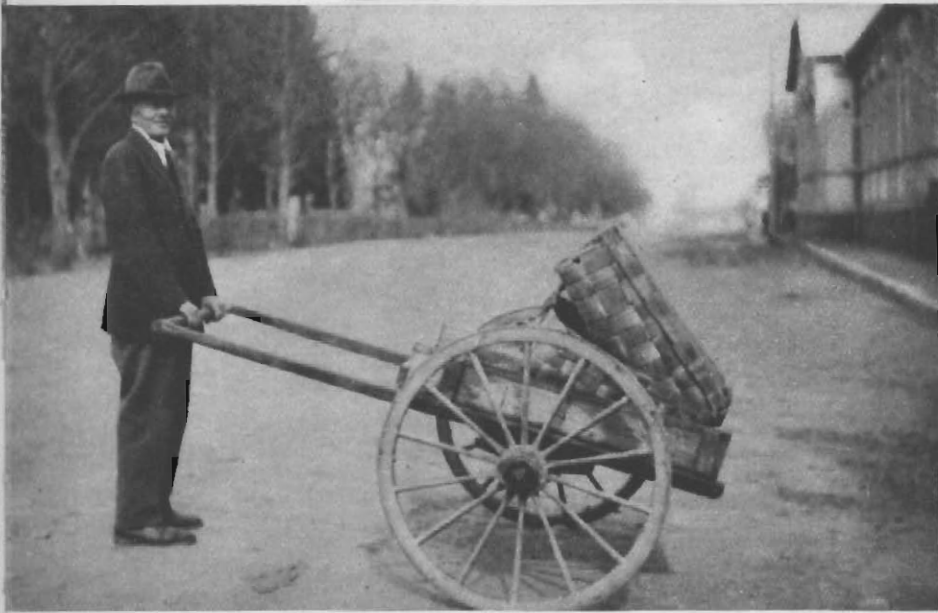

Rahtimiehiä Kivisalmen satamassa.

Rovasti Konstantin Helén Kuuromy-
käkoulun oppilaiden vieraana 1908.

→
Tärkeä neuvottelu isäntä-
miesten kesken.

Torikauppias Kyllönen kotimatalla.

Vuoden suurtapaus: syysmarkkinat. (Valok. Suomen Kansallismuseo.)

S U O T N I E M I

Suotniemen 1841 perustetun fajanssitehtaan omistivat kuvernementinsihteeri Christian Wilhelm Löfström ja kauppias Arseni Artemjeff. Tehdas, jonka tuotteet myytiin etupäässä Pietariin ja olivat varsin haluttua tavaraa, lopetti toimintansa 1893. — Kuvassa vas. tehdas, kesk. varasto, oik. kartanon päärakennus.

Suotniemessä valmistettu upea ruskea-valkoinen liemimalja (ylh.) sekä sinikukkainen kermakannu ja sokeriastia (vier.). Suomen Kansallismuseon kokoelmat. (Valok. Suomen Kansallismuseo.)

Fajanssista valmistettu Suotniemen kartanon päärakennuksen pienoismalli. Suomen Kansallismuseon kokoelmat.

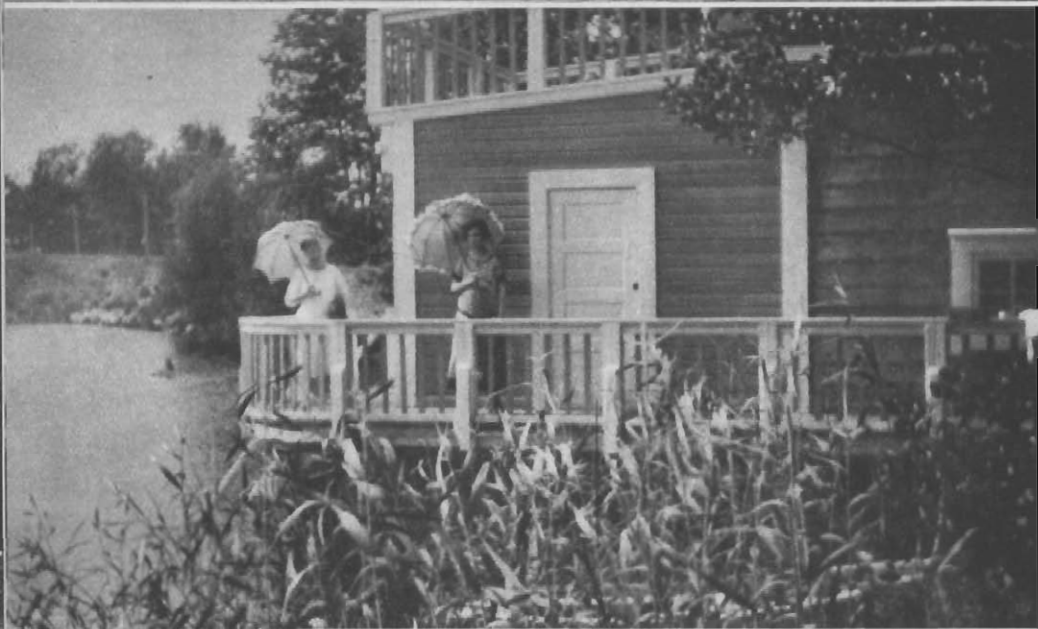
Suotniemen plenet fajanssipatsaat olivat suuressa suosiossa.

Kartanon puistosta. Päärakennukselle johtava lehmuskujanne fajanssienkeleineen.

Purjehduskilpailut Suomenrannassa 1916.

»Tunnelmasoutelua» Vuoksella Kalliosaaren musiikin kaikuessa kesäillan hiljaisuuteen. (Vier. oik.)

Hienottaria »parasolleineen» Uuden linnan uimalaitoksella.

Huviretkilläkin oltiin noihin aikoihin huolitellun elegantteja.

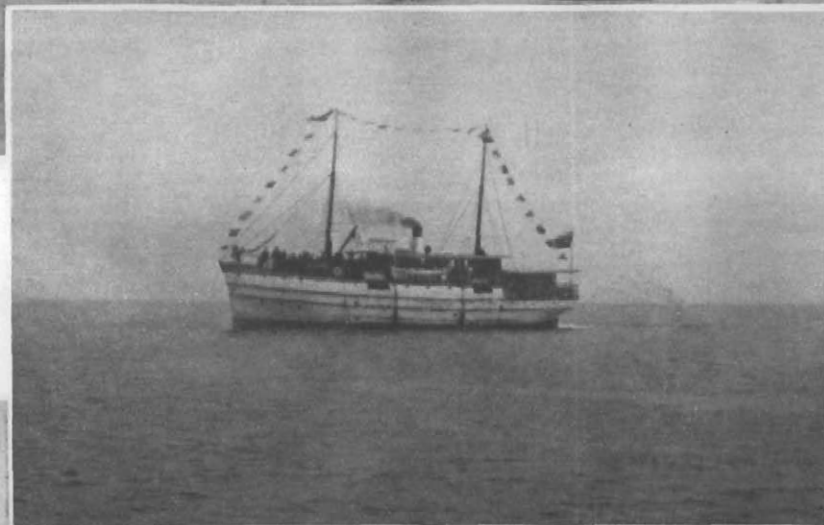

Tulliviskaali Oskari Muukkonen maalaillee Pärnän maisemia.

s/s »Koitto» huvimatalla Konevitsaan 1907. →

Käkisalmen satamassa nähtiin vuosisadan alussa yhdellä kertaa parikin matkustajalaivaa.

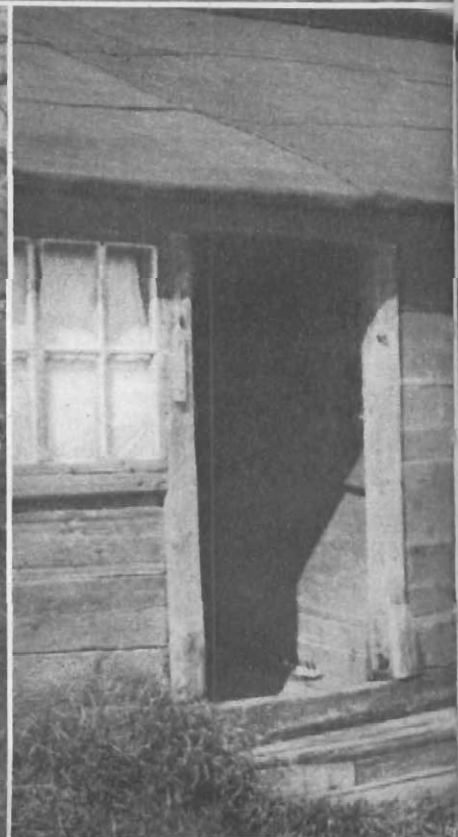

»Noblessia» kevätkävelyllä puistossa.

Neiti Elna Järnefelt suosikkeineen. →

Huviretki linnaan on juhlallisesti ikuistettu.

Vanhan hyvän ajan perhekuva. →

Viskaali Rehn ja apteekkari Lindroos kävelyllä runsaslumisena talvena 1901.

Hyvä hyppyrimäki linnan valleilla. →

Merónin neidit, jotka omistivat arvossapidetyn yksityisen oppikoulun, kotitalonsa pihalla. (Alh.)

Tulliviskaali Muukkosen lumiveistoksia saatiin ihmetellä harva se talvi. ↓

Käkisalmissa 1913 vietetyn laulu- ja soittojuhlan kulkue matkalla juhlapaikalle Vanhaan linnaan.

Käkisalmen Sekakuoro 1914, johtajana tiirehtööri Anton Neuvonen. Takarivissä keskellä nykyinen puolustusvoimien komentaja, jalkaväenkenraali Aarne Sihvo.

Yhteiskoulun orkesteri 1915.

VPK:n soittokunta, johtajana viskaali K. A. Helin. Eturivissä oik. näyttelijä Jaakko Korhonen.

VPK:n kevätkonsertti puistossa.

Rouvasväen yhdistys huviretkellä kamreeri Juho Puputin maatilalla Suosaassa. — Pukutanssiesitys yhdistyksen juhlassa. Kaikki esiintyjät ovat naisia. (Vas.)

»Käkisalmen keisarinna», asessorika Jenny Polén.

← Kansantanssiesitys kesäjuhlassa linnun pihalla.

Kylpylaitoksen henkilökunta. Keskellä kaupunginlääkäri, myöhemmin armeijan ylilääkäri Emil Luukkonen ja intendentti, näyttelijä Aku Käyhkö.

Ruotsalaisten rouvien lukuseura 1911.

→
Iltarauhaa. Kolme Arppen opettajatarsisarusta kotikuistillaan.

←
Kaupungin »kerman» nuorimpia, joukossa mm. laulajatar Anna-Liisa Luukkonen ja Marjatta Valtari, Puterniemen hietikoilla. Taustalla harvinainen Laatokan rantojen kasvi, huurrepaju (*Salix acutifolia*)

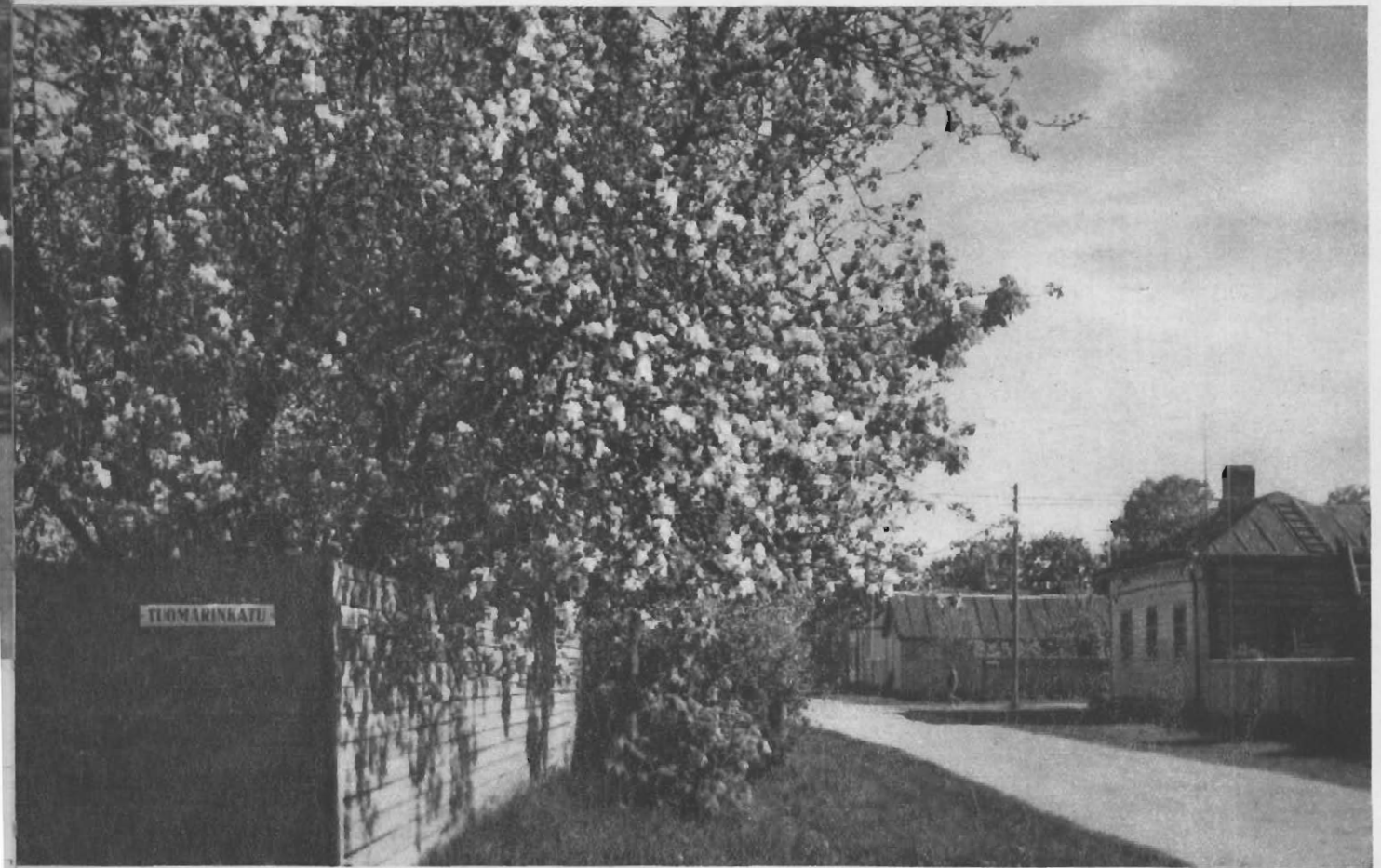
U U S I

Käkisalmen lintuperspektiivissä. Taustalla idässä rannaton Laatokka, edessä Vuoksi. Pohjoisessa ja etelässä sulkevat Vuoksen molemmat karikkoiset ja koskiset suuhaarat, Perevosa ja Pärnä, Käkisalmen saaren syleilyynsä. Niiden lehtevillä rannoilla helisi kesäisinä satakielien laulu.

K Ä K I S A L M I

»Kukkivien omenapuiden kaupungiksi» on Viljo Kojo nimittänyt Käkisalmea. Tuomarinkadun ja Heikinkadun kulmaus.

Käkisalmen raatihuone kesän vehmauden ympäröimänä.

Vanha ja uusi kirkko sekä Yhteislyseo. ↑

Viipurin juna on saapunut.

Komeita riippakoivuja aseman takana.

Asemalta lähdettiin Rantakatua pitkin kaupungille. Oikealla Seurahuone.

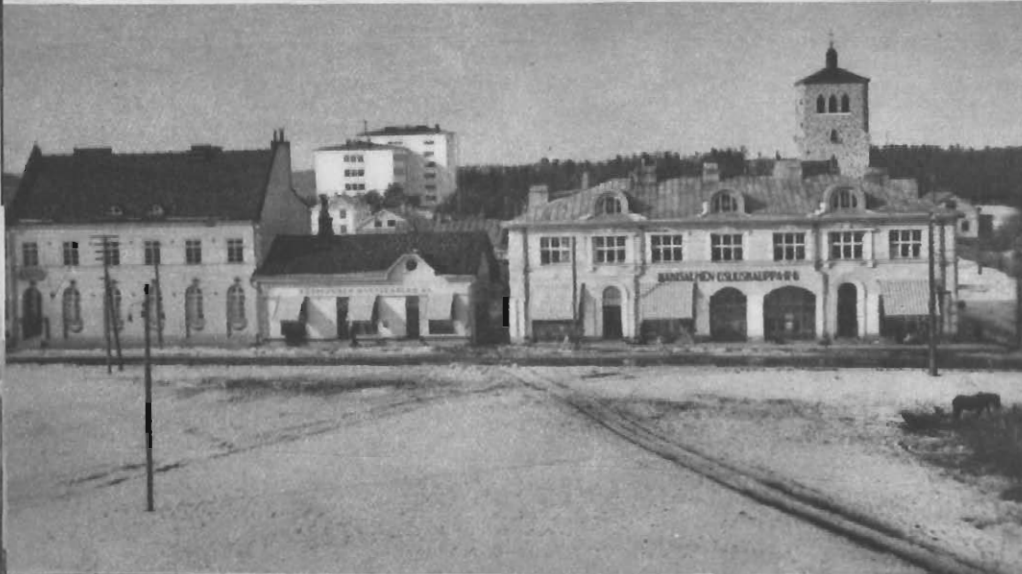
Rantakadun ja Tuomarinkadun kulmaus.

Tuomarinkadun Vuoksen puoleinen osa.

Tori — maalaistuotteiden, markkinoiden, sirkusten ja paraatien paikka.

Torin Pitkätien puoleinen sivu. Pohjoismaiden Yhdyspankki ja Käkisalmen Osuuskauppa. Taustalla Yhtymäseura ja uuden kirkon torni.

Toripetäjä, jonka oksille ensimmäisinä aamulla paikalle ennättäneet maalaiskaupustelijat ennenvanhaan ripustivat eväskonttinsa.

← Käkisalmen tori oli kolmio-
mainen. Vasemmalla Pitkätien,
oikealla Isokatu, taustalla puisto.

Pitkätatu ja Isokatu, kaupungin vilkkaimmat liikekadut. Oikealla Kansallis-Osake-Pankki

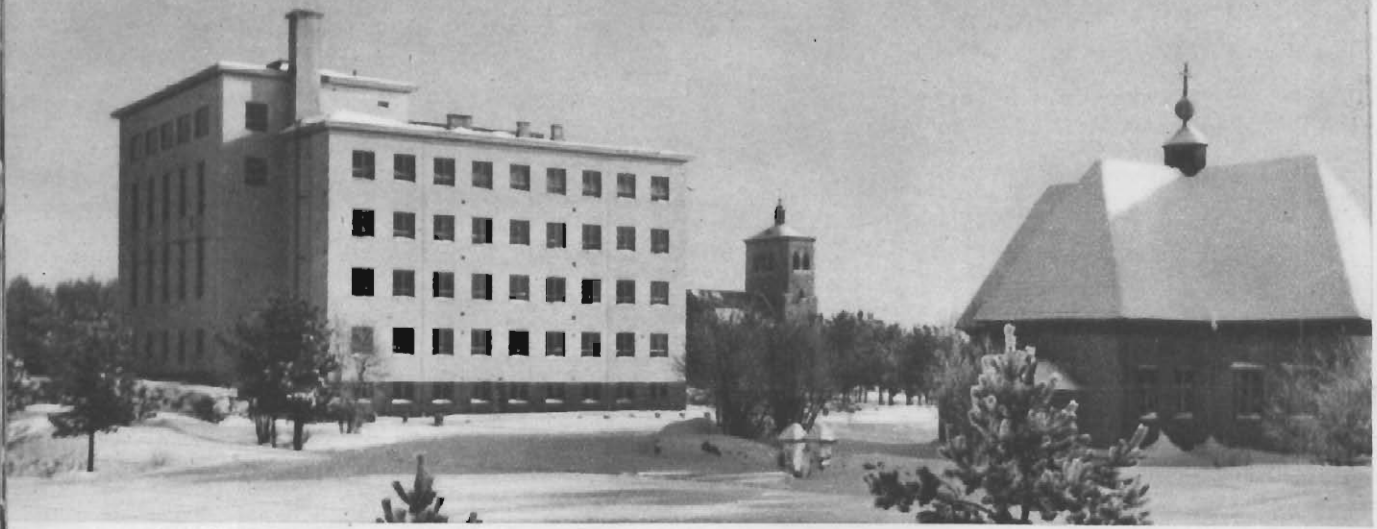

← Pitkätadun näköaloja. ↓

Isokadun Laatokalle johtavaa osaa. ↓

Tuttu kolmikko: Vanha ja uusi
kirkko sekä Yhteistyseo. (Ylh.)

Seurahuoneen viehättävä puisto-
ravintola.

Käkisalmen Raatihuone.

Pitkätien poppeleita.

Apteekki ja kaupunginsairaala.

Hotelli »Turisti» (vas.) ja »Käkisalmen Sanomain» talo (oik.).

Entinen Pohjois-
maiden Yhdys-
pankin talo Iso-
kadun varrella.

Käkisalmen Osuuskauppa.

Sotilaskoti ja Käkisalmen Säästöpankki.

»Käkisalmen Sanomain» toimitustalo. (Alh.)

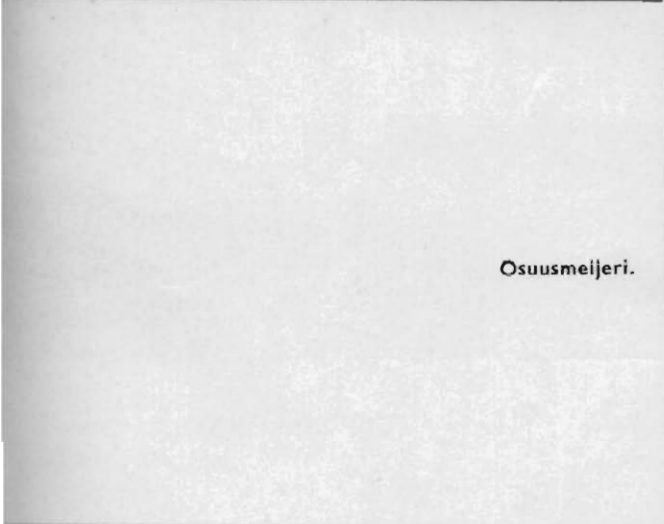
Kaupungin sähkölaitos. (Alh. oik.)

»Uusi-Hotelli»

Posti ja lennätin.

Osuusmeijeri.

Kunnalliskoti.

Entinen Järnefeltien talo Ranta- ja Pitkäkadun kulmassa.

Tuomarinkatu vietti loivasti Vuoksen rantaan.

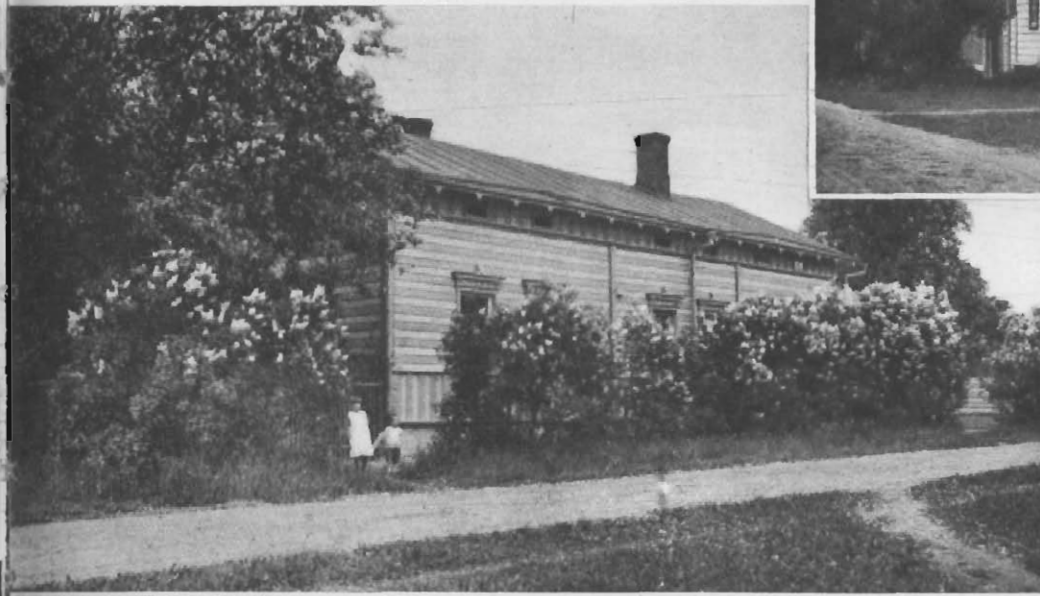

Tuomari Akseli Aalosen talo.

Suvanteen talo.

Sireenit kukkivat fil. tohtori Akseli Lähteenkorvan talon ympärillä.

Kuvasi Hänninen J. Oskari 1900-luvulta

1900-luvulta, Kuvasi Hänninen J. Oskari 1900-luvulta

↑ Käkisalmen ensimmäinen »kivipaneeli», jota aikoinaan kaikkien oppikoululaisten anturat kulluttivat.

Tirehtööri Anton Neuvosen talo, jossa viime vuosisadan lopulla sijaitsi von Dordetin neitien hieno yksityiskoulu.

Tohtori Väinö Lausaan talot.

Kannaksentietä. Vasemmalla »Pontuksela», jossa monet tanssit on tanssittu ja elokuvat katsottu.

Käkisalmen Kirja- ja Paperikauppa, myöhemmin Emil Kiurun liiketalo.

Sulo Rämön huonekalukauppa.

Aseman ympäristöä. Asema ja asemapäällikön talo Vuoksen rannalla.

Pormestari Arvo Helteen talo.

Suomenranta Vuoksen varrella. Oikealla alhaalla uimalaitos.

Henkikirjuri Albin Berghin talo.

Kamreeri Wilhelm Karvosen talo.

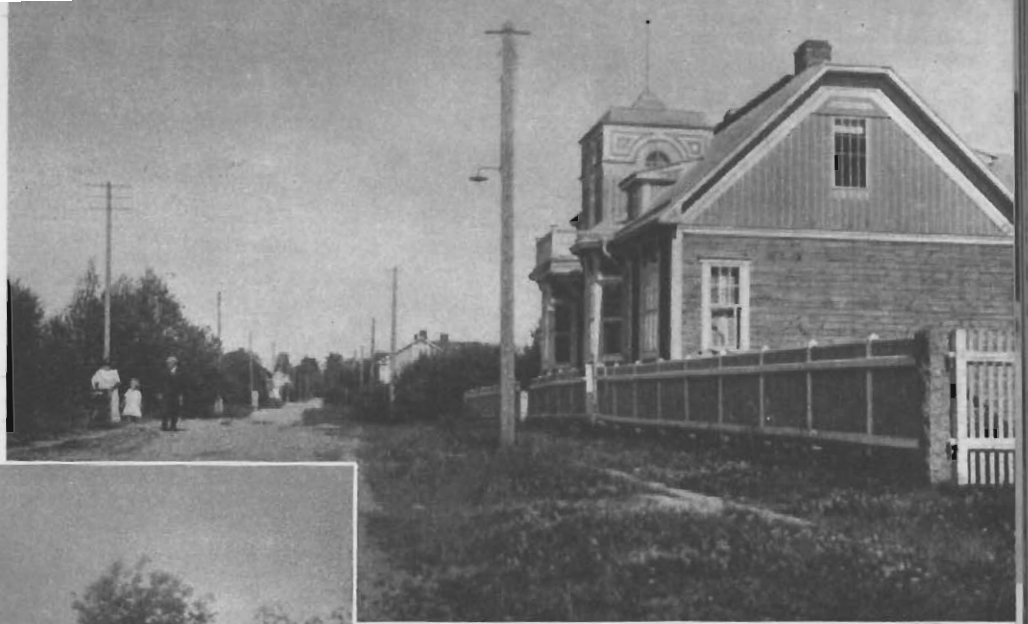

Piirilääkäri G.W. Levanderin talo.

Rehtori Hilma Hiilloksen ja lehtori Väinö Teiri-vaaran talo.

Liikemies Yrjö Reunasan talo Vuorikadun varrella.

Kuvanveistäjä Albin Kaasisen talo. ↓

»Kannaksen muorin», konsulinna Martta Grönlundin, talo. ↗

Liikemies Kalle Knaappilan talo. →

Omenapuiden kaupungin näkymiä.

»... puutarhasiit
katsellen kuin un-
ta.» — Runoilija
Mirjami Lähteen-
korvan kotitalon
puutarhaa.
(Valok.
Talvenheimo)

KUKKIVIEN OMENAPUIDEN KAUPUNKI

»Niin usein, äiti, seisahduit kotimme portin luo.
Sen yli satol kukkia tai lunta.
Se oli lehvän alla ja kevyt portti tuo,
puutarha siitä katsellen kuin unta.
Kuin harras lapsi pysähdyit sä aina uudestaan
iloa, ihmetystä, kiitosta tulvillaan,
ett' oli sun tuo pieni valtakunta.»

Mirjami Lähteankorva

Upeita piooneja Uuden →
Hotellin puutarhassa.

Troopillisen reheviä jalo-
angervoja. Asessori Ivar
Polénin puutarha.

Raatimies Walfr. Ollilan talon puutarha
omena- ja kirsikkapuiden kukkiessa.

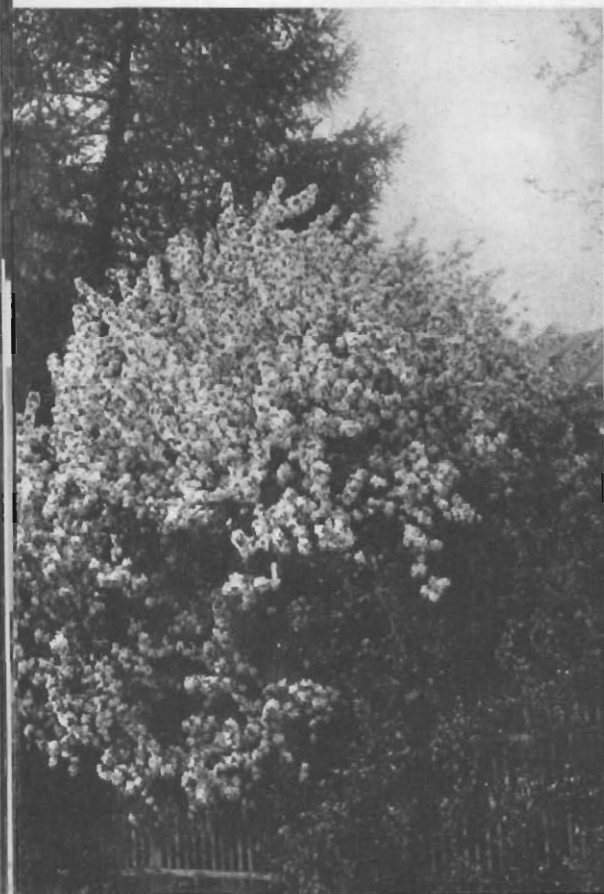

Lasten kesäiloja.

Kahvikekkerit lehtimajan katveessa. (Alla oik.)

»Puu iätön, puu vanha, nuori aina,
ihanan ihmeen joka suvi loi.»

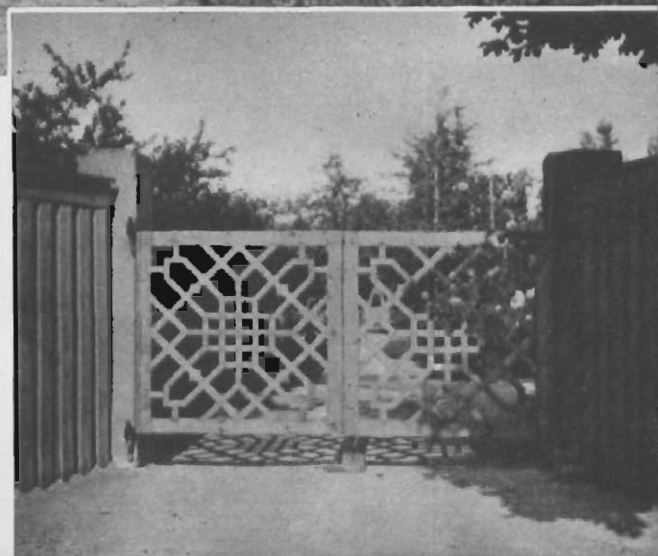
Ja jälleen kukkivat pioonit!

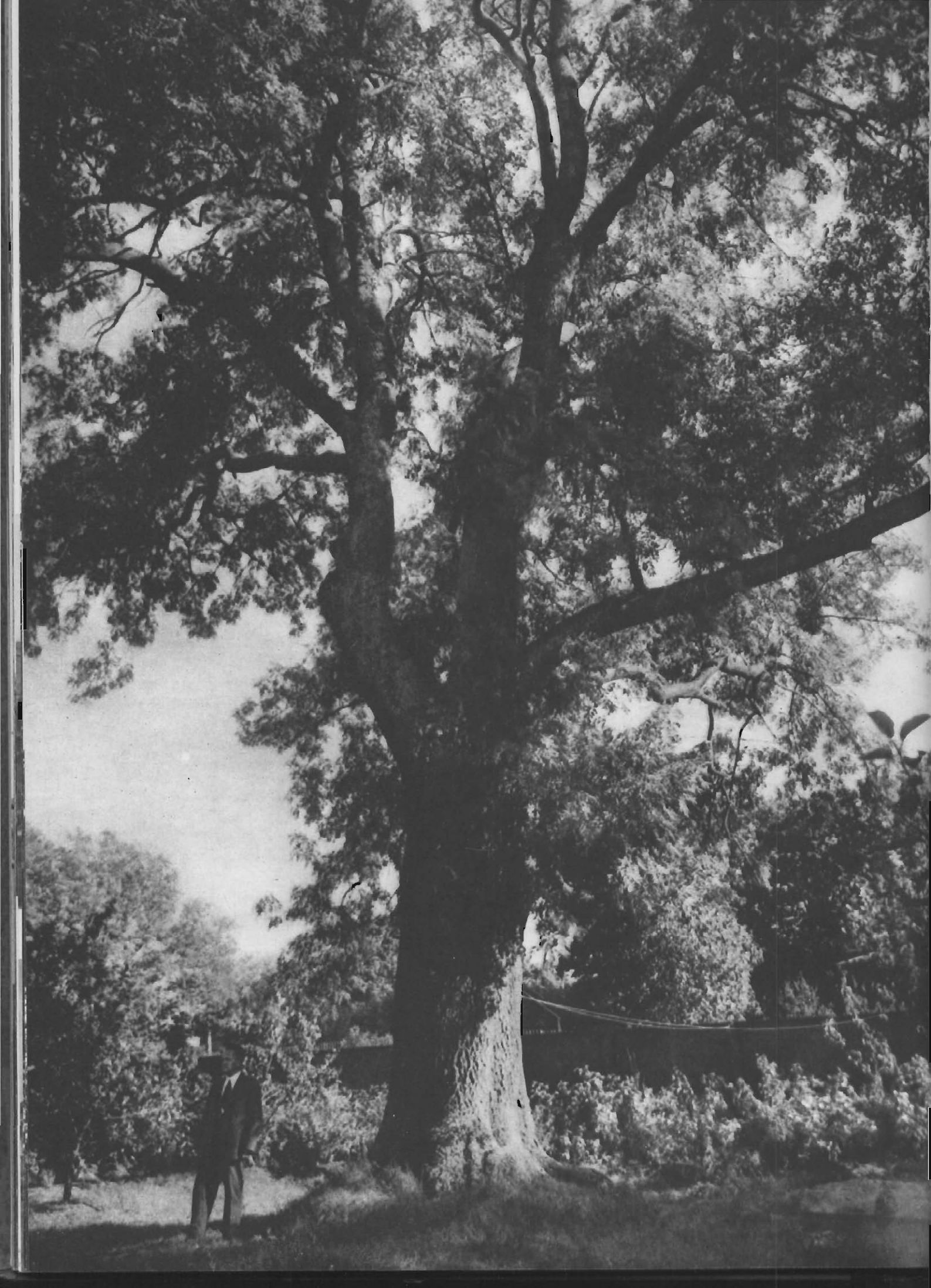

Lupinien reunustama hiekkakäytävä metsänhoitaja Väinö Pöyhösen puutarhassa.

»On unen kevyt portti, tie vuosiin vaellettu.
Sen yli kukat ikävän ja unhon varisee.»

Karjalainen rintakoru on ollut tämän portin koristeaiheena.

»Sen muistan tutun, vanhan Herran huoneen.
Siell' oltiin enää joskus kesin vain.
Se silloin aina tuntui mieliin tuoneen
niin ihmeellisen hartaan sunnuntain.»

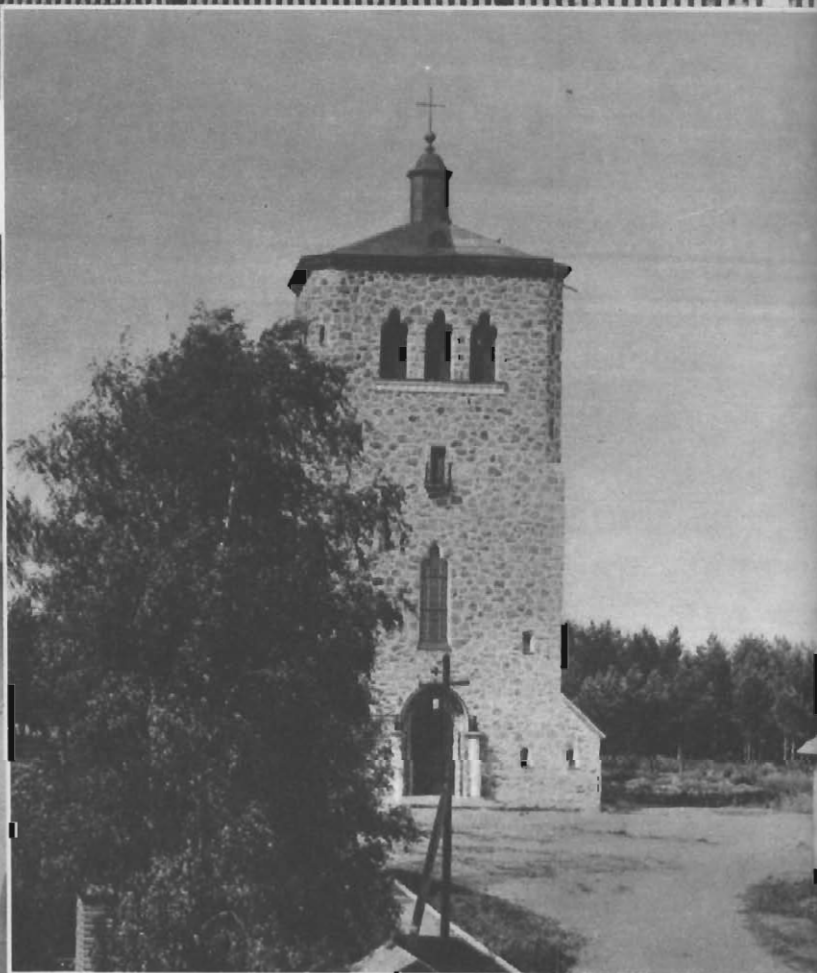
Mirjami Lähteenkorva

Käkisalmen 1759 rakennettu Vanha kirkko oli kuuluisan kirkonrakentajan Tuomas Suikkasen käsialaa. »Tehon säälaisuutena tässäkin tapauksessa on puhdas suhdallisuus.» (Heikki Klemetti) — Valok. Suomen Kansallismuseo.

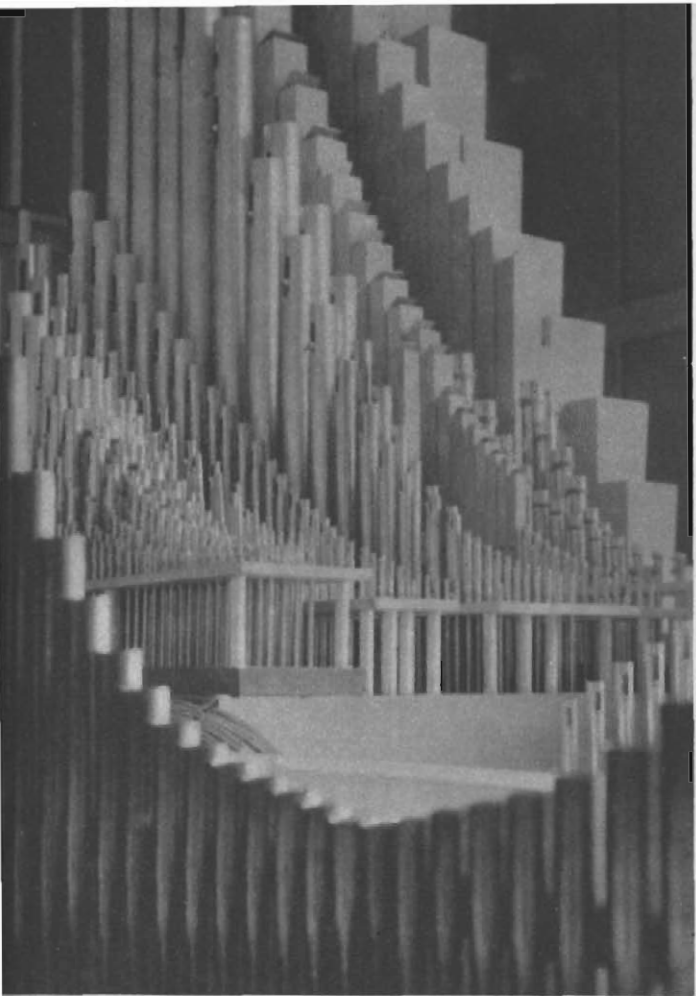
Vanha kirkko sijaitsi tunnelmallisessa eristäytyneisyydessä kaupungin pohjoislaidalla. — Valok. Suomen Kansallismuseo.

—
Suomen suurin saarni kasvoi Kansallis-Osakepankin pihalla. (Vier. siv.)

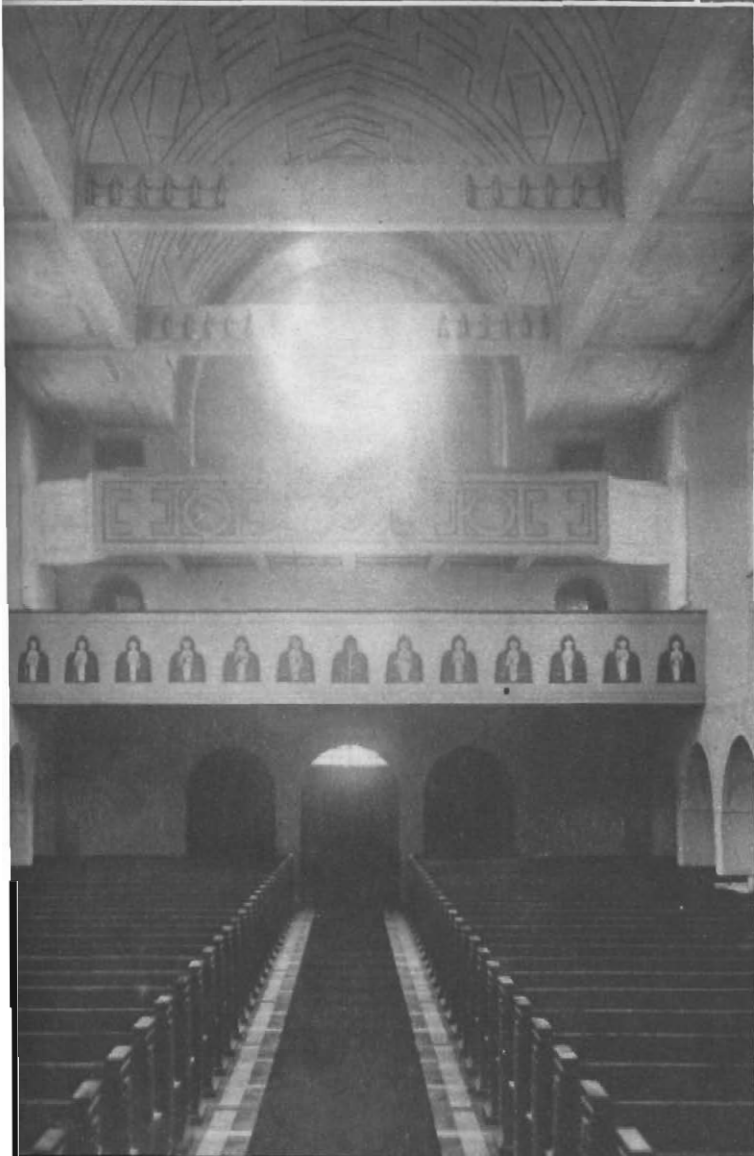

Uusi kirkko (Arkkitehti Armas Lindgren, 1930) oli jyrkä, melkein linnamainen harmaakivitemppeli.

Uuden kirkon 32-äänikertaiset urut ja niiden yksinvaltiat, tihettöeri Anton Neuvonen.

Albin Kaasisen veistokset koristivat kirkon saarnastuolia. (Valok. Suomen Kansallismuseo) ↓

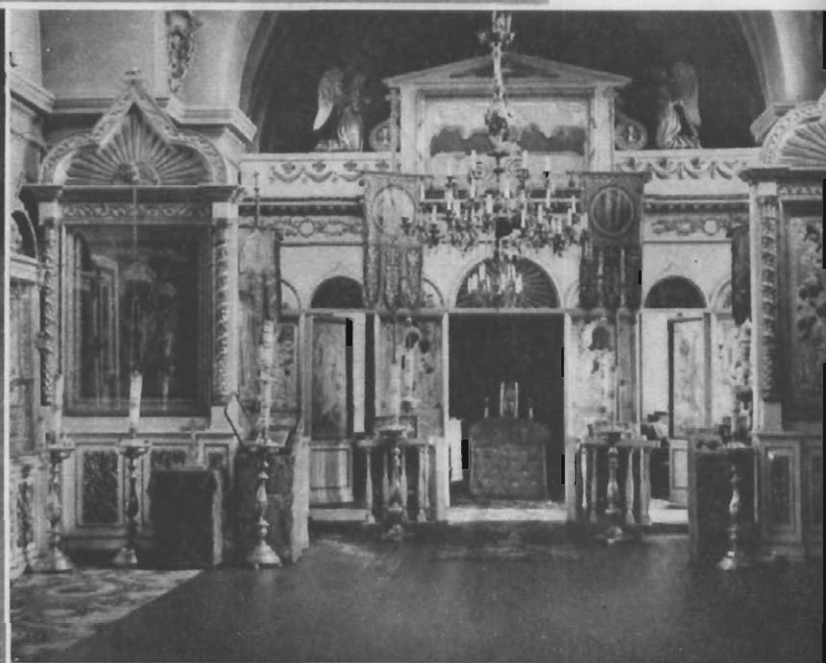

Kreikkalaiskatolinen
Kristuksen syntymisen
pääkirkko. (Arkki-
tehti L. T. J. Vis-
conti, 1847)

→
Kreikkalaiskatolisen
hautausmaan kirkko,
arkkitehti Jack Ah-
renberg, 1894.
(Vier. oik.)

Sisäkuva Kristuksen syntymisen pääkirkosta.

Sisäkuva kreikkalaiskatolisen hautausmaan kirkosta.

Kreikkalauskatolinen rukoushuone, rakennettu 1863.

Sisäkuva Käkisalmen Rukoushuoneyhdistyksen talosta.

Käkisalmen pappila.

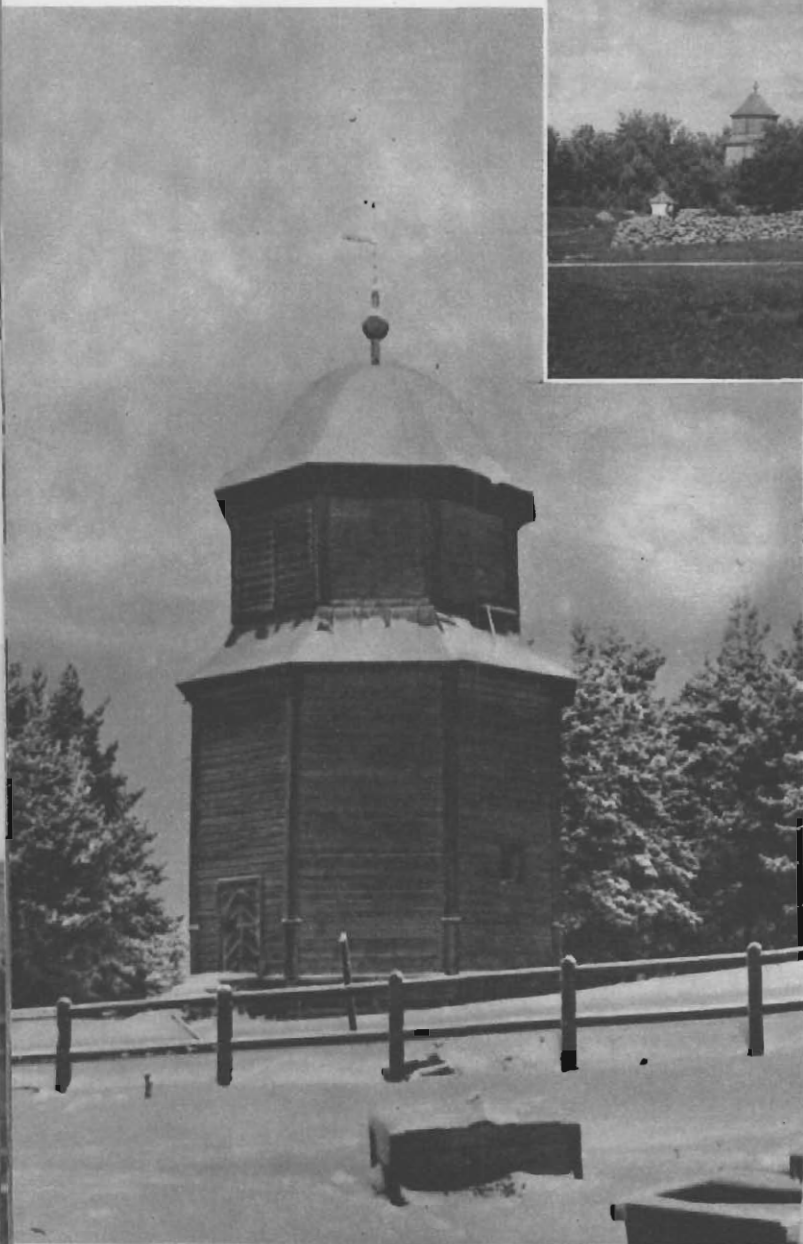
Käkisalmen Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys. (Alla oik.)

Vanha kirkko.

Vanhan kirkon 1824 rakennettu tapuli.

Sisäkuvia Vanhasta kirkosta.

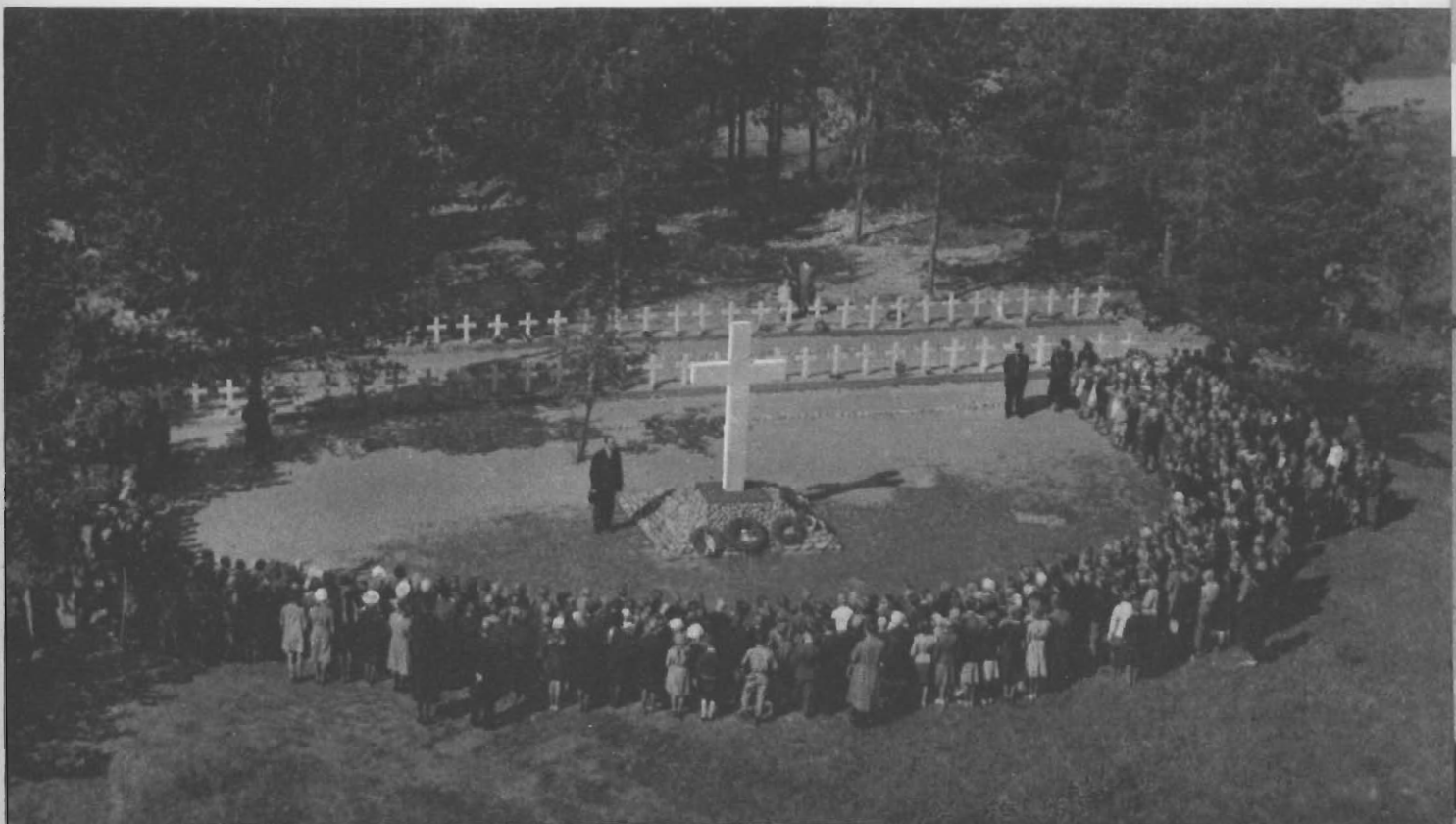

Kaupunki- ja maaseurakunnan hautausmaalta.

»Kädet rakkaat puhdisti, muokkasi, kostutti mullan,
ne siemenet kukkasten
kuin kaipuun kätki, kuin ikuisen toivon kullan
taas kumpuihin rakkaiden.»

Mirjami Lihteenkorva

Kunniakäynti sankarihaudalla kansakoulujen kevätjuhlan yhteydessä.

Puiston lehmuskujanteen rehevää villeyttä.

Soittokunta kaiutteeleee säveliään.

Nuorin Käkisalml nauttii auringosta Rantapuistossa.

Heinäkuussa 1936 raivonnut pyörremyrsky kaatoi monta komeata puuta.

Käkisalmen Yhteiskoulu.

Yhteiskoulun oppilaat penkinpainajaisajelulla 1926.

Yhteiskoulun opettajakunta 1923.

Yhteiskoulun konserttikuoro 1925.

Käkisalmen Yhteislyseon oppilaat lähdössä penkinpainajaisiin.

Ensimmäiset
Yhteislyseosta
1933 valmistu-
neet ylioppi-
laat.

Yhteislyseon opettajakunta 1938.

Yhteislyseon
uudenaikainen
rakennus.

Keskuskansakoulu.

Koulun oppilaita ja opettajia.

Alakoulun luokkahuone.

Koululaisia ja opettajia 1929.

Uusi kansakoulu. (Arkkitehti Toivo Salervo, 1939.)

Koulun peruskiven laskemistilaisuus.

Käkisalmen kansakoulun 50-vuotisjuhla 18. 9. 1926.

»MIES, JOKA SAA PUUN
NAURAMAAN.»

Albin Kaasisen, mestarillisen puunveistä-
jämme, kääpiökansaa.

→
Albin Kaasi-
sen kotitikka.

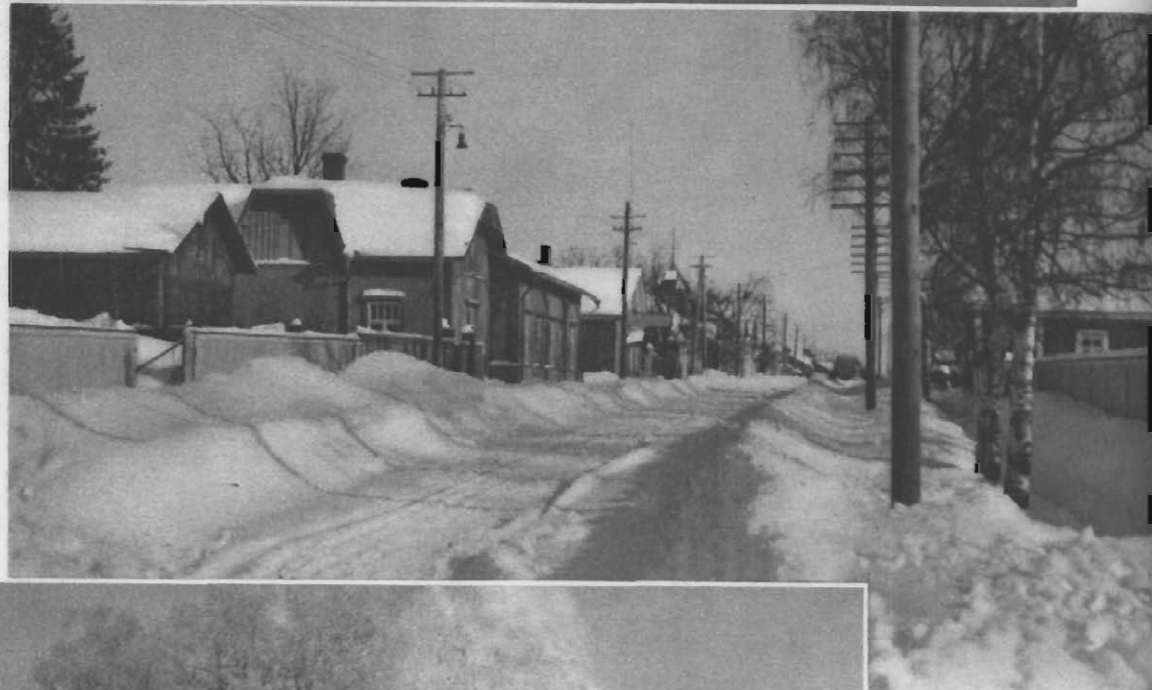
Käkisalmlaisten teatteriharrastuksia: »Seitsemän veljestä» ja »Tukkijoella».

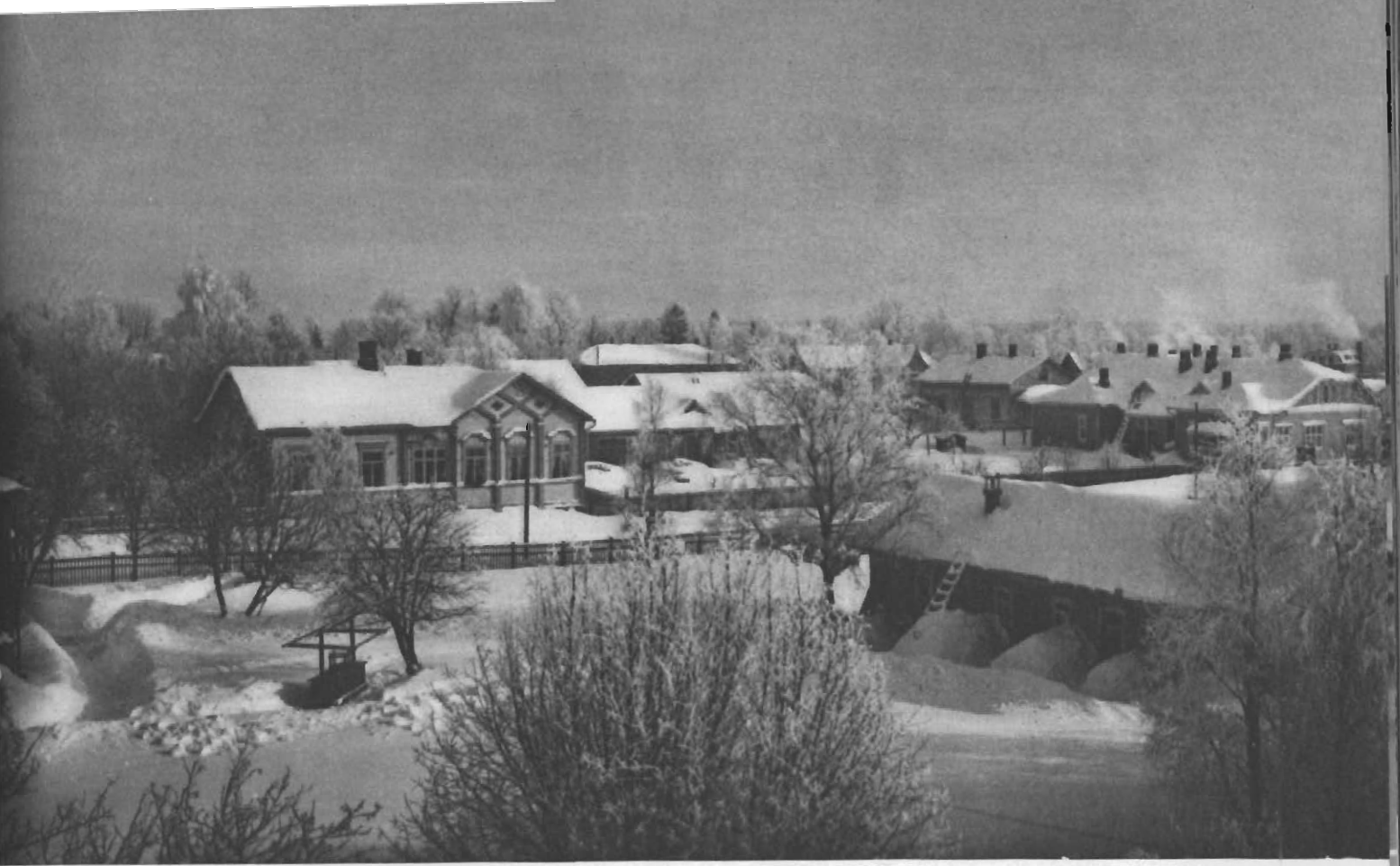

Käkisalmen Mieslaulajat 1933.

Käkisalmen Amatööri-orkesteri, johtajana viskaali K. A. Helin.

KÄKISALMEA TALVEN KORISTEISSA.

Kevättalvea Kalliosaassa.

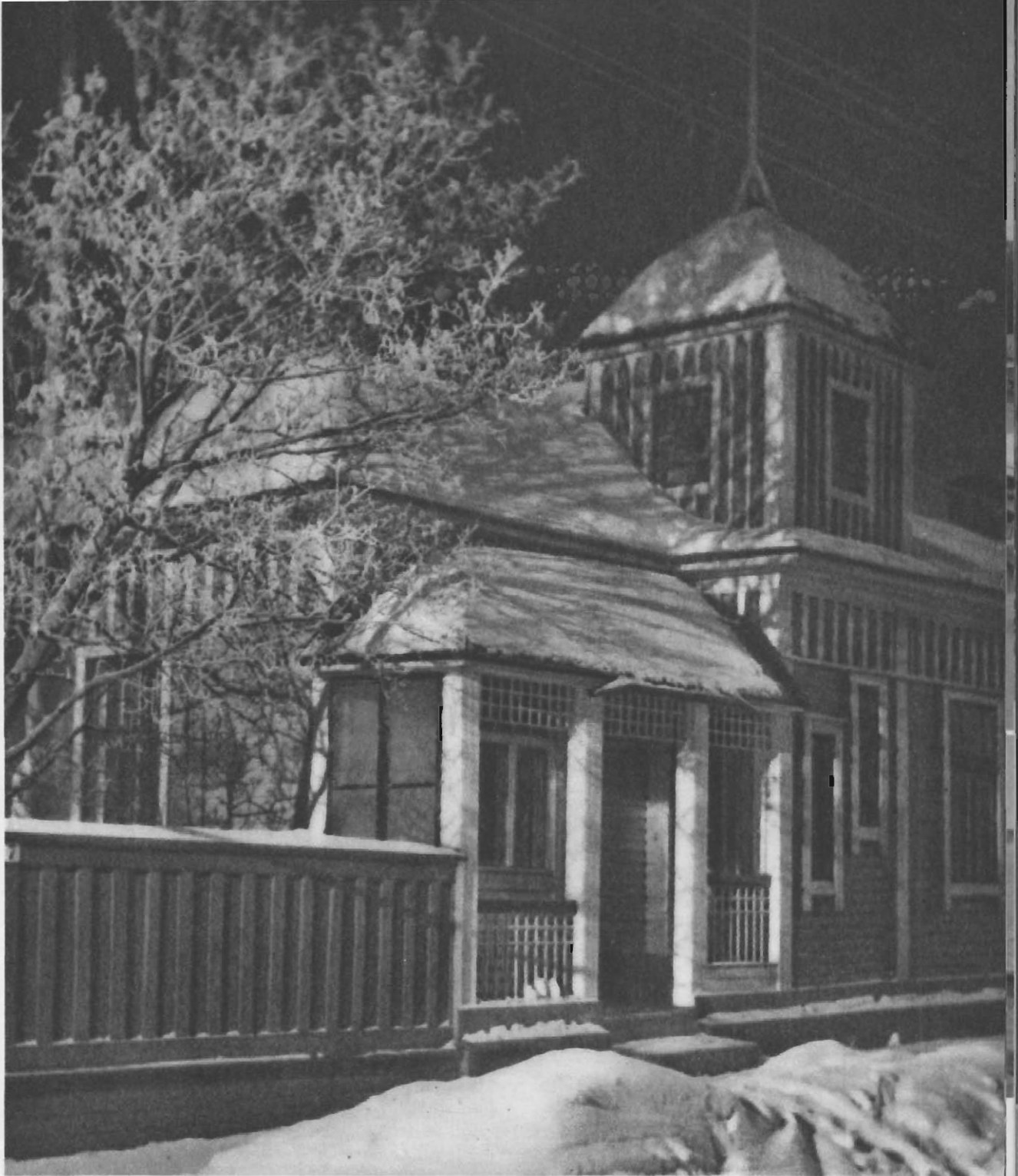
Tuomiokunnan tuomari Tauno Bernerin talo.

Kaupungin pyykkituvan on lumi ja huurre koristanut...

... mutta kaupungin sorsat tuntevat niiden kosketuksen vähemmän miellyttävänä!

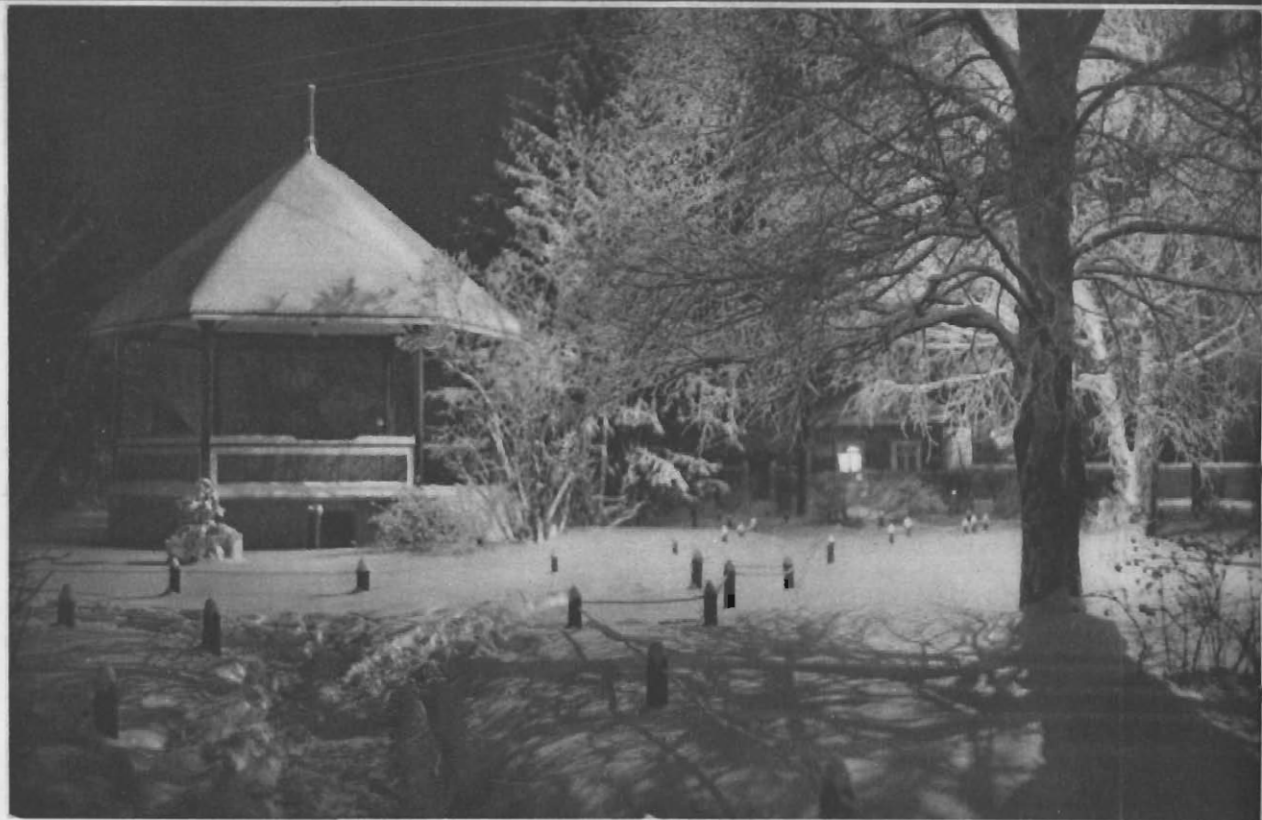
Huurretta ja kuutamo. Raatimies Walfr.
Ollilan talo.

Liikemies Hannes Pousin talo.

Viimeinen
uuden vuo-
denvastaan-
otto torilla.

↑
←
Puiston talvea.

»Vesrinkellöis» ja muutakin hyvää!

A R K I E L Ä M Ä Ä

Arkiaamuna torilla.

»Kerma-Arvi» kuului vakinaiseen torikuvaan.

Pärekorien eli »naperkkojen» kauppaa.

Paraati torilla ja ohimarssi.
(Ylh. ja oik.)

Käkisalmen »kauppahallit».

Marttojen piirakantekokurssit.

Marttojen kesäjuhlien emännät ja kutomatöiden näyttely sotilaskodissa 1937.

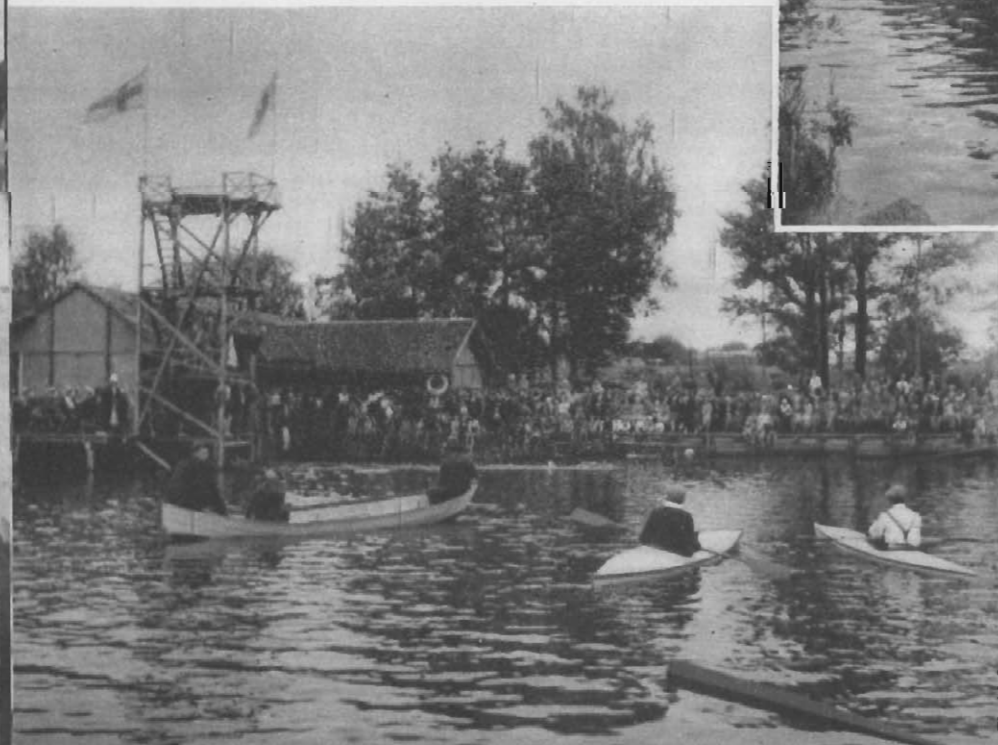

Käkisalmen VPK. Paraati torilla
— Totisessa työssä — Tarkas-
tukseen varustautuneena uuden
paloaseman edustalla.

Käkisalmen kuulut pyykkärit. Pyykkiä huuhdotaan Uuden linnan rannassa hopeapajujen katveessa — Kaupungin pyykkitupa — Pyykkätuvan laiturin tarinakerho.

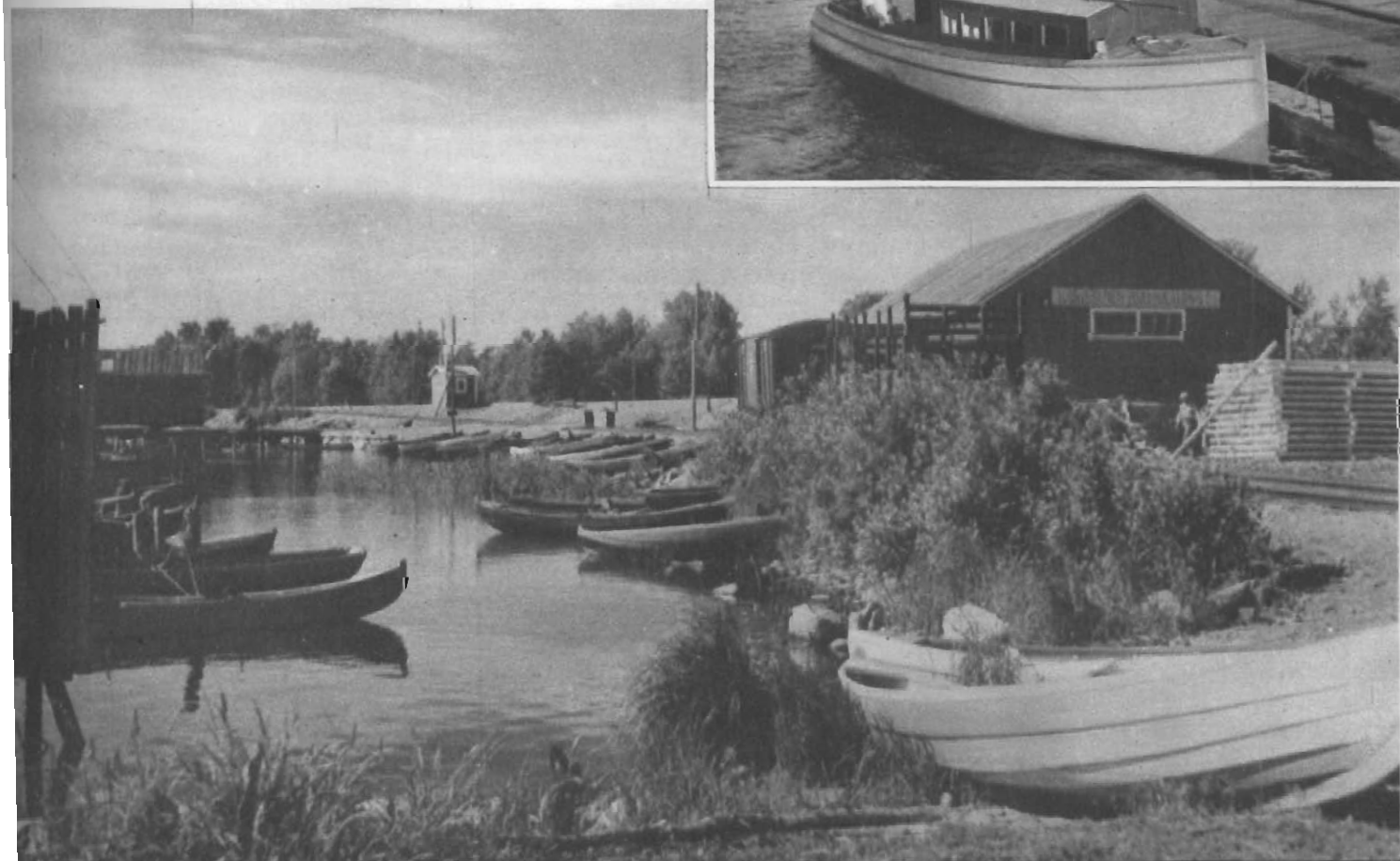
← Suomenrannan uimalaitos.

Vuoksen sataman kesäisiä venerivistöjä.

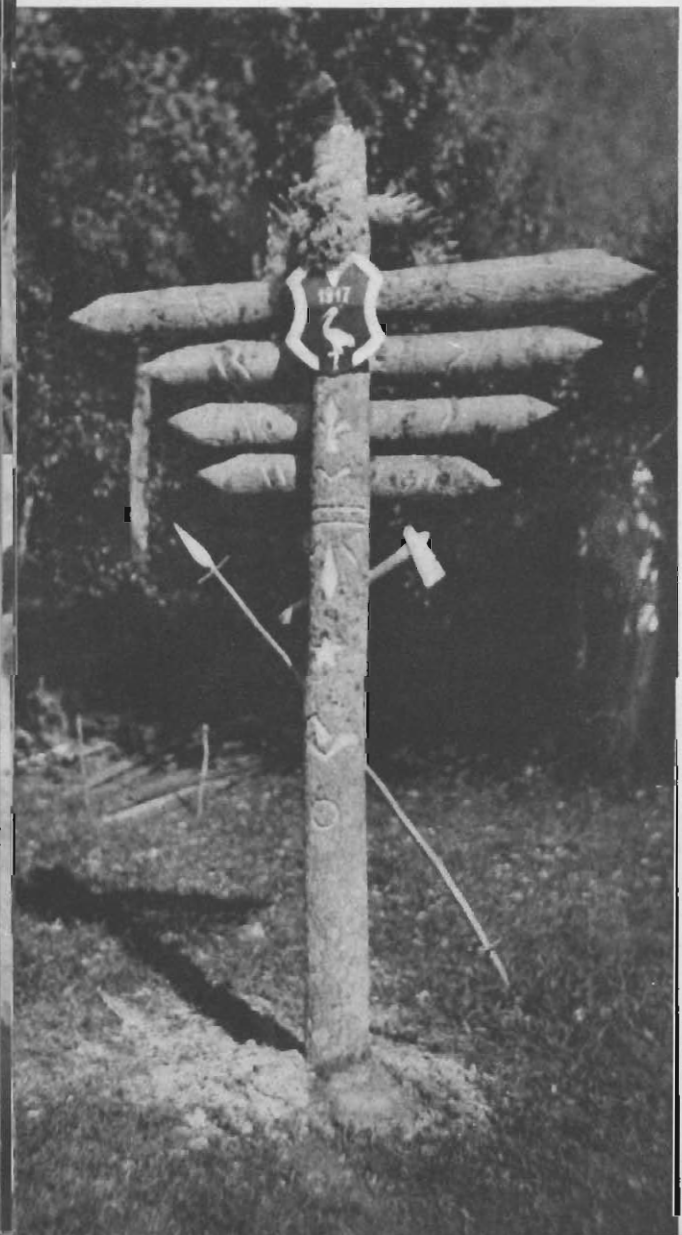
Viikonloppuretkelle lähdössä.

Suomenrannan poukamia.

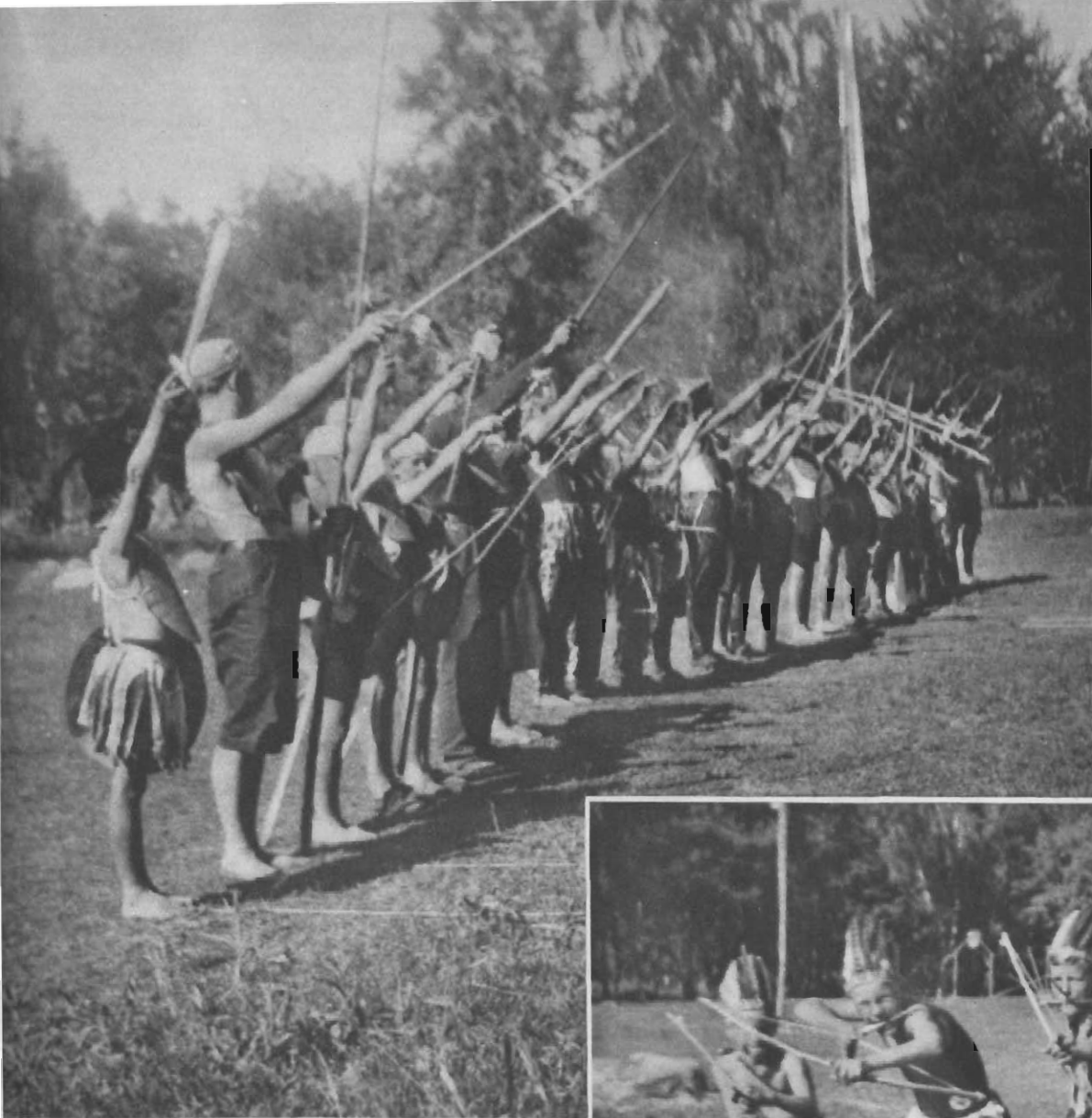
Karjalan partiopoikien maakuntaviestin vaihtorilla 1936. (Ylh. ja oik.)

Käkisalmen kuulujen Metsänpöikien Kangassaareessa sijaitsevan kesäleirin leirihaltioita ja muita erikoisuuksia.

KÄKISALMI OLI
TUNNETTU
PARTIOLAIS-
KAUPUNKI

Kangassaaren »leiriolympialaisista». (Ylh. ja oik.)

»Papan», gilwell-partionjohtaja Bruno Ollilan, telttasauna Kangassaarella ja partiomaja kaupungissa.

↑
Kansakoululaisetkin järjestivät olympialaiskeräyksen hyväksi omat urheilukilpailunsa
1. 6. 1936.
↓

Ennen urheilukentän valmistumista pidettiin urheilukilpailuja Satamakadulla. (Alh.)

Käkisalmen Uimarien promoootio 22. 8. 1937. Promoootorina viskaali K. A. Helin.

Urheilukilpailut linnan pi-
halla.

Käkisalmen Palloilijain jalka-
palljoukkue. (Ylh. oik.)

Urheilukilpailujen juhlakul-
kue marssii Isokadulla.

Tenkalahden urheilukenttä.

Karjalan ampujapiirin mestaruuskilpailut 1939.

»Käksälmen Sanomien» järjestämien hiihtokilpailujen maali lehden toimitalon edustalla Kannaksentiellä.

Hiihtäjiä Härän-
otsan hohtavilla
hangilla.

Veljekset Liljeqvistin konepajalla rakennettu moottori-
kelkka Vuoksen jäällä.

Liikkeiden hiihtokilpailut Kalliosaa-
ren edustalla.

Hiihtokilpailujen yleisöä rakenteilla
olevan Yhteislyseon edustalla.

Käkisalmelaiset keksivät monenlaisia keinoja kerätäkseen rahaa olympialaisrahastoon. Vetonauloja olivat leikkilliset urheilukilpailut.

Upseerien ja kasvitarkkuroksillaisten köydenvetokilpailut 1. 9. 32. (Ylh. ja vas.)

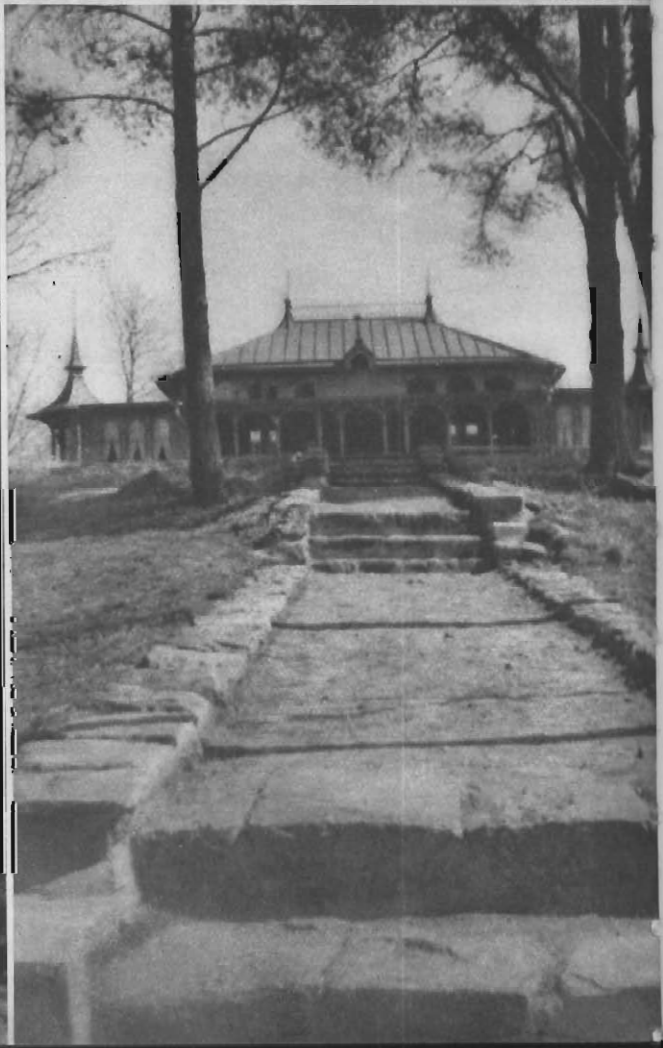
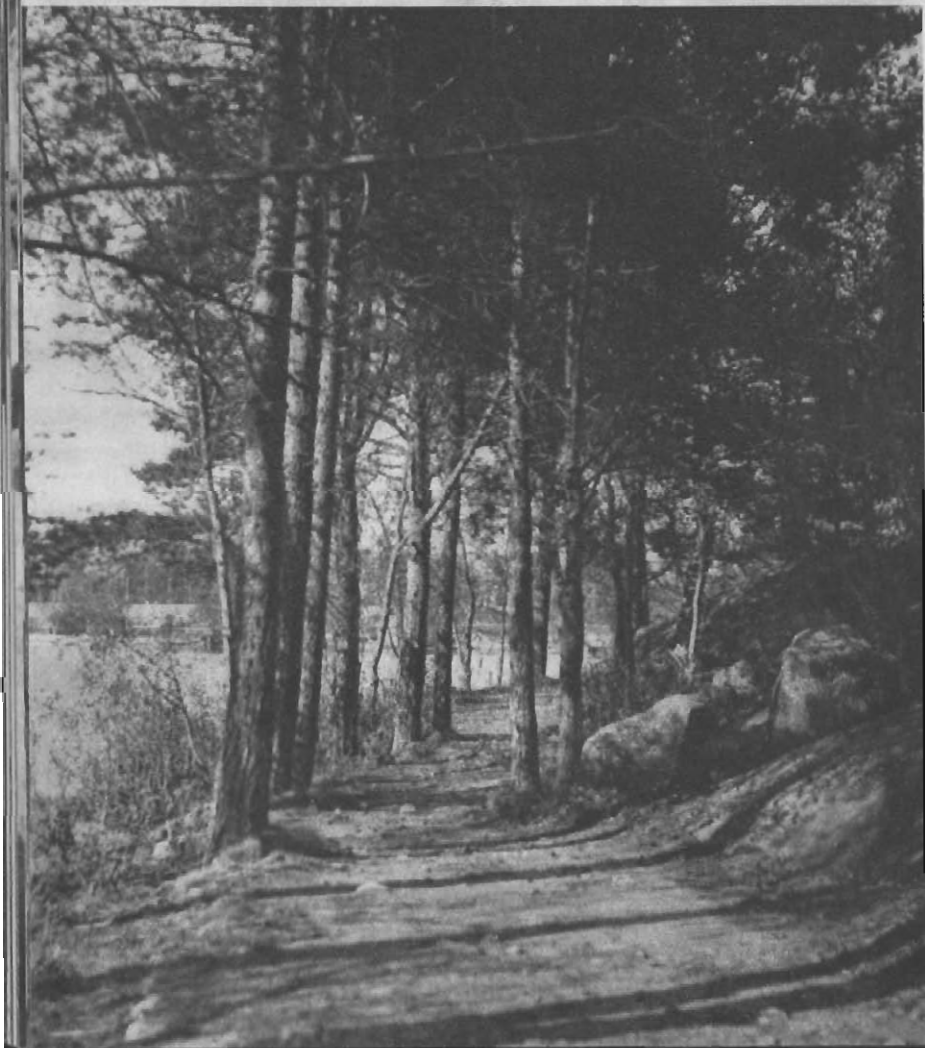
Lääkintälöytien 1. 9. 36. järjestämiin »urheilukilpailuihin» kerättiin sankat katselijajoukot kaupungin halki marssivilla hupaisilla kulkueilla. (Ylh., vas. ja alh.)

Näköala kasarmin valleilta Vuokselle. (Valok. Rönn.)

KALLIOSAARI JA UUSI LINNA

»Vuoksi on kuin siipi suuren
perhon
virin hienoin juovin särke-
mää...»

Kalliosaaren rantatietä. (Ylh.
oik.)

Näköala rautatieltä Kalliosaa-
reen ja Kaupunginselälle. (Oik.)

Porrastettu tie johti uimaran-
nalta kasinolle. (Vas.)

Kalliosaaren pohjoiskärki. (Äär.
vas.)

Kesää ja kevättä Kalliosaaren silloilla. ←

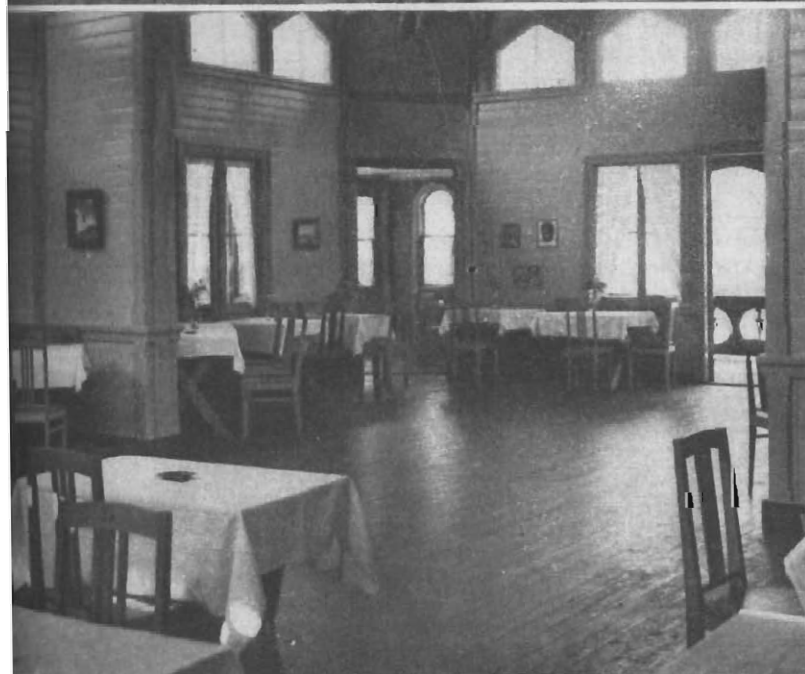

Satakielen laululehtoja Vuoksen
vehmailla varsilla. ↓

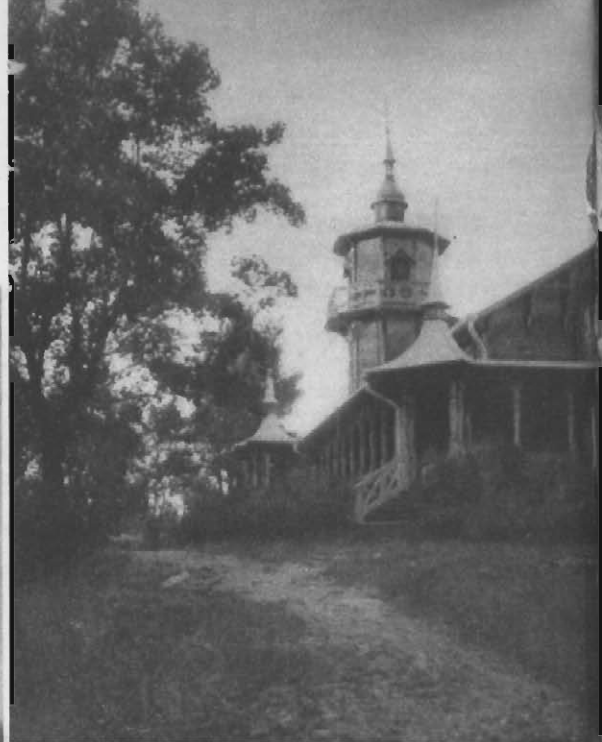

Kalliosaaren hiekkaranta.

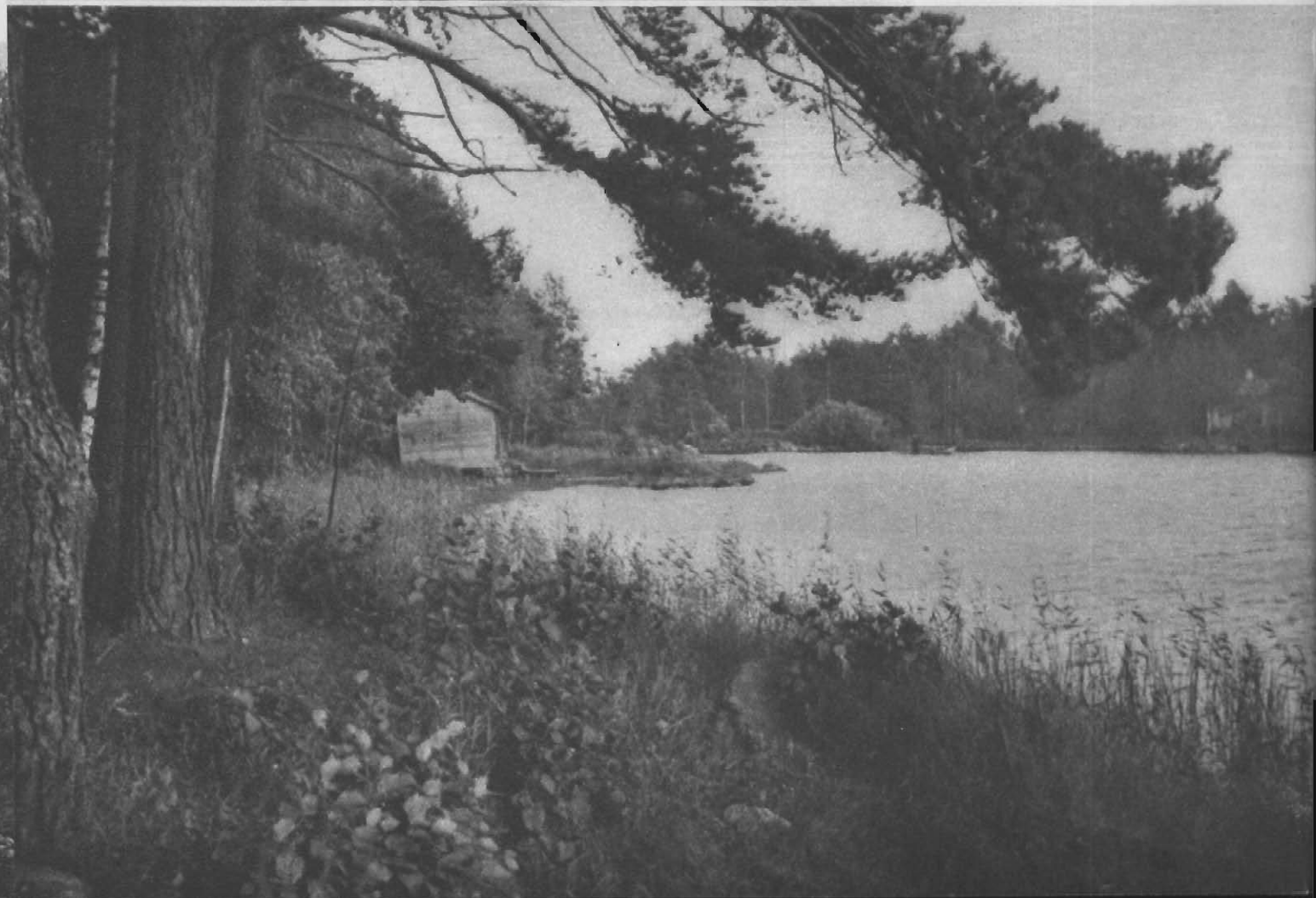
Sisäkuva kasinosta.

Kauneimmillaan näkyivät Vuoksen auringonlaskut tälle kalliolle. ↓

1919 suljettu kylpylaitos uneksi valkoisten ruusujen ympäröimänä menneen loistonsa päivistä.

Vuolaan Koluniemenvirran rantoja, vasemmalla vanha uimahuone.

UUSI LINNA OLI SUOMEN
KAUNEIN KASARMIALUE

Ns. Vanha komendantinrakennus. (Valok. Suomen Kansallismuseo.)

Uuden linnan kasarmi Vanhan linnan valleilta nähtynä.

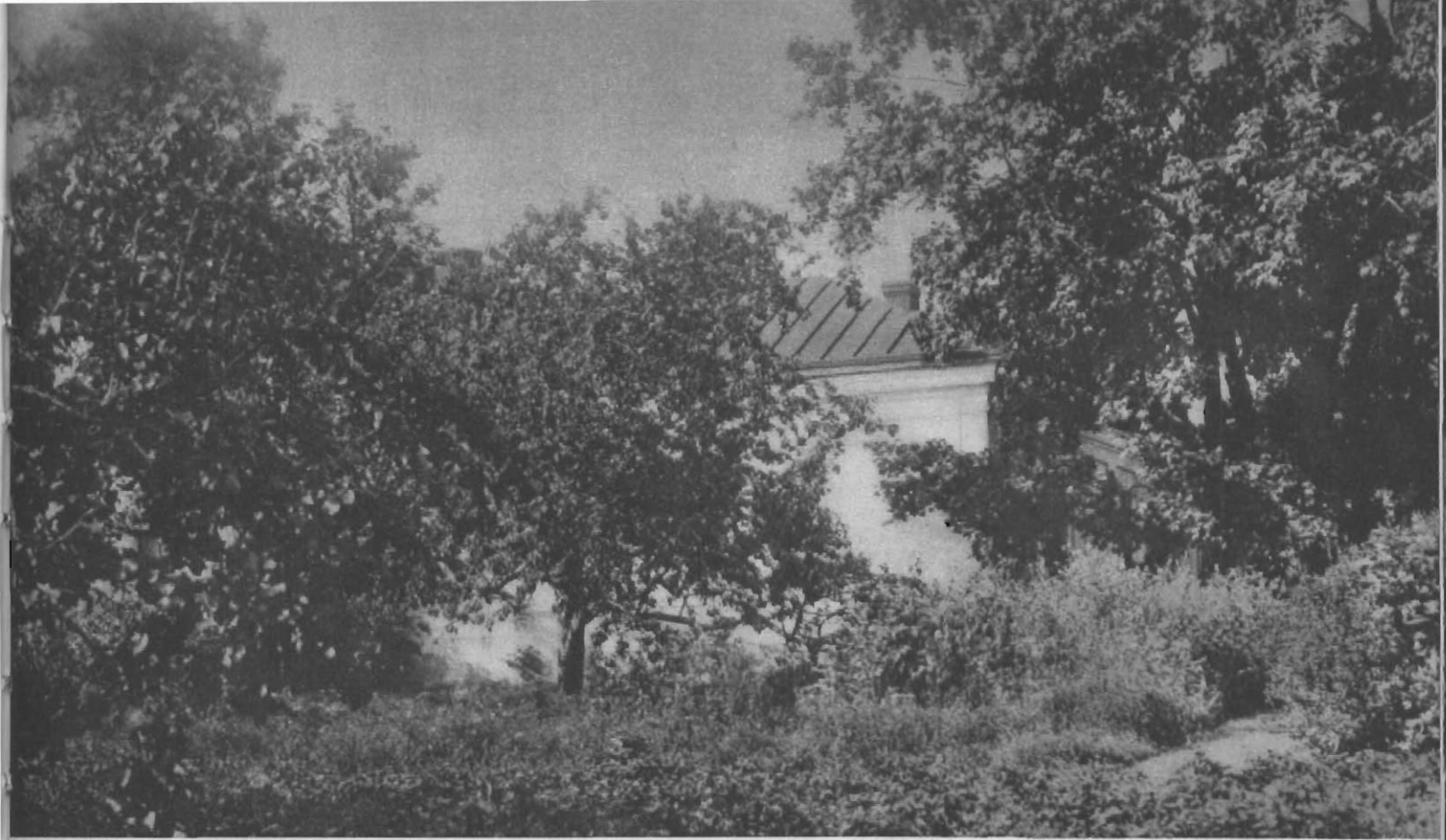

Villiviini verhoi
4. komppanian ra-
kennuksen seinä.

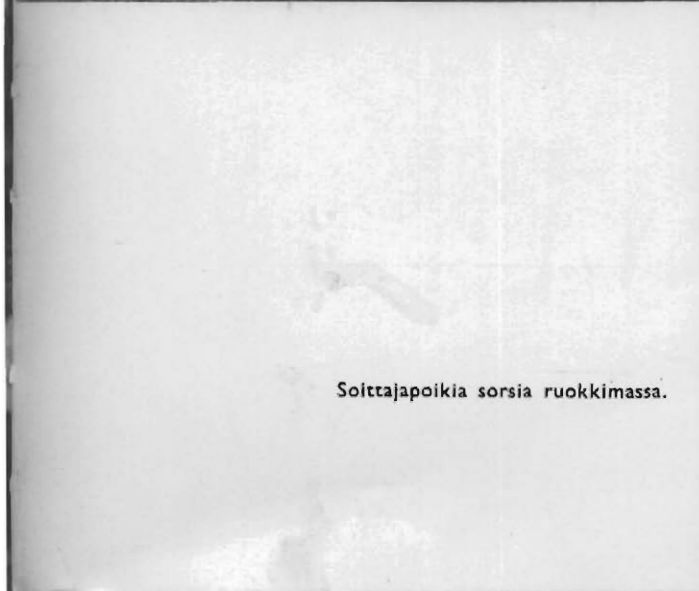
Hopeapajujen ja
valkoisten silto-
jen romantiikka.

Upseerikasinon puistoa.

Savon Jääkärirykmentin uusi ali-upseerikoulu.

Soittajapoikia sorsia ruokkimassa.

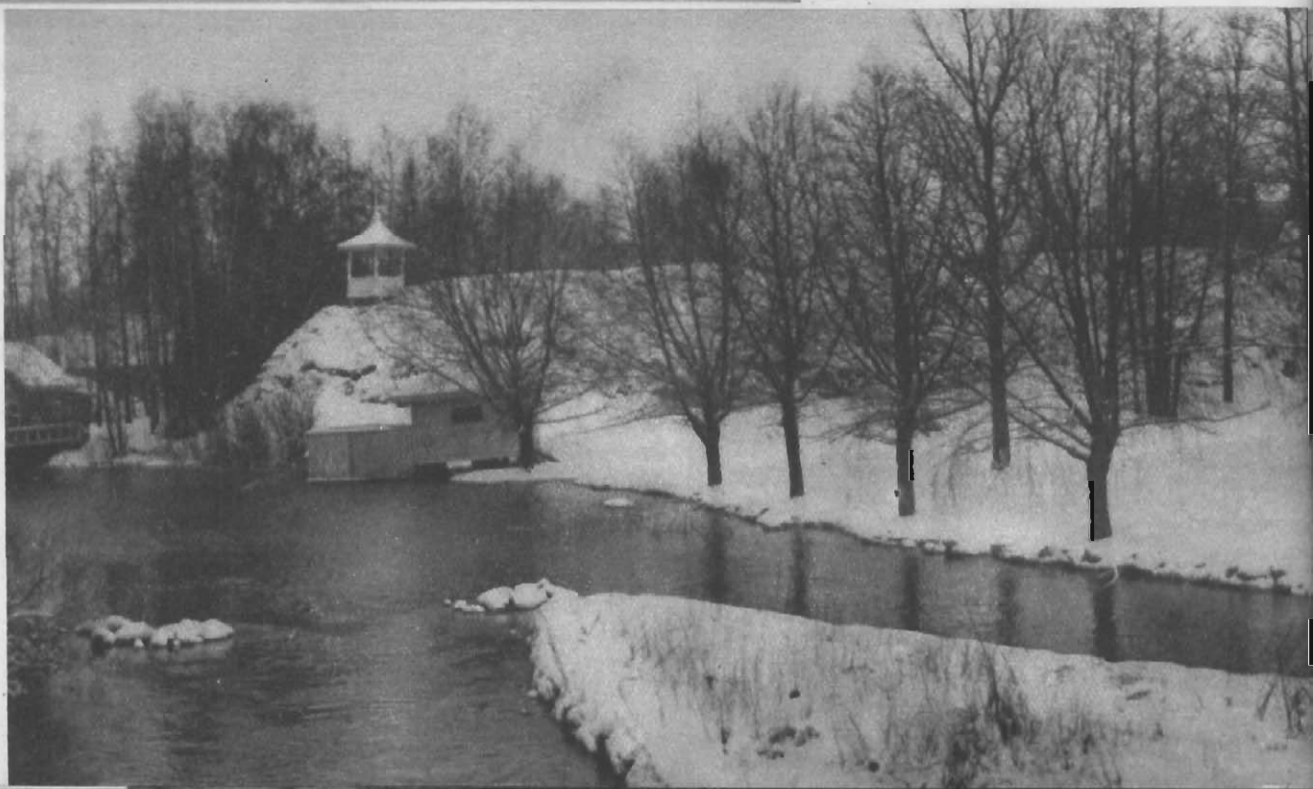

Komea perspektiivi: Linnan kasarmilta uudelle kirkolle aukaistu Linnankatu.

Aliupseerikoulu pihan puolelta.

Ensi lumi.

Eversti Aarne Blickin ollessa SJR:n komentajana kunnostettiin kasarmien ja Tenkalahden väliset pikkusaaret rantakiviytyksellä, kävelyteillä ja somilla silloilla.

←
Miestörakennuksia.

Rannikkokotikistön sotilaskoti Vahtiniemessä. (Alh.)

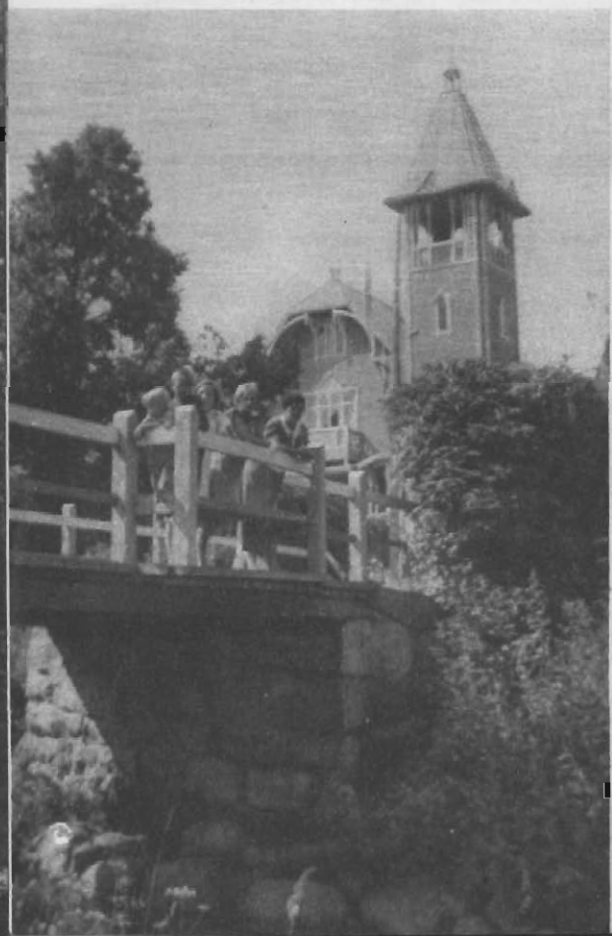
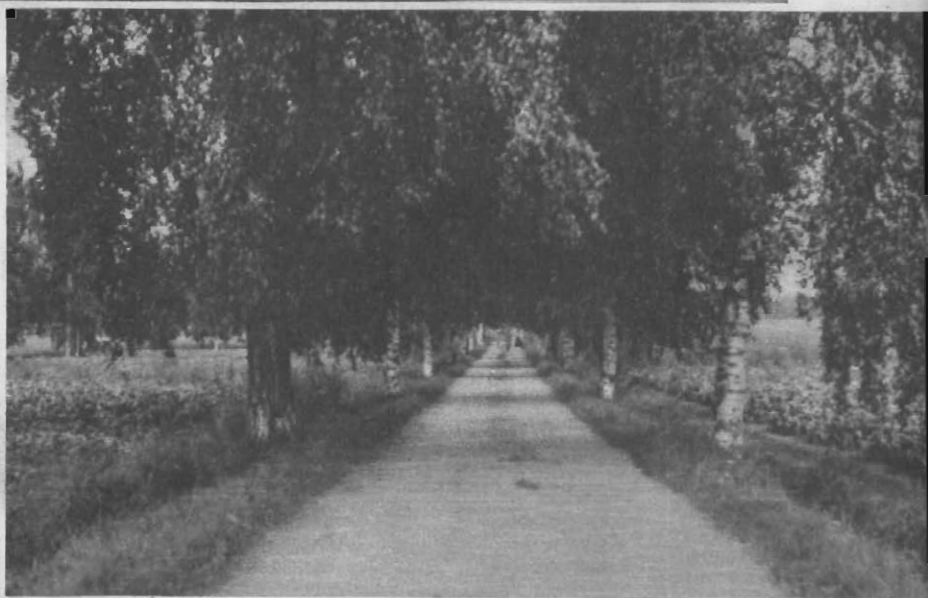
Hiekkalan kasarmille ja lentokentälle johtava portti.

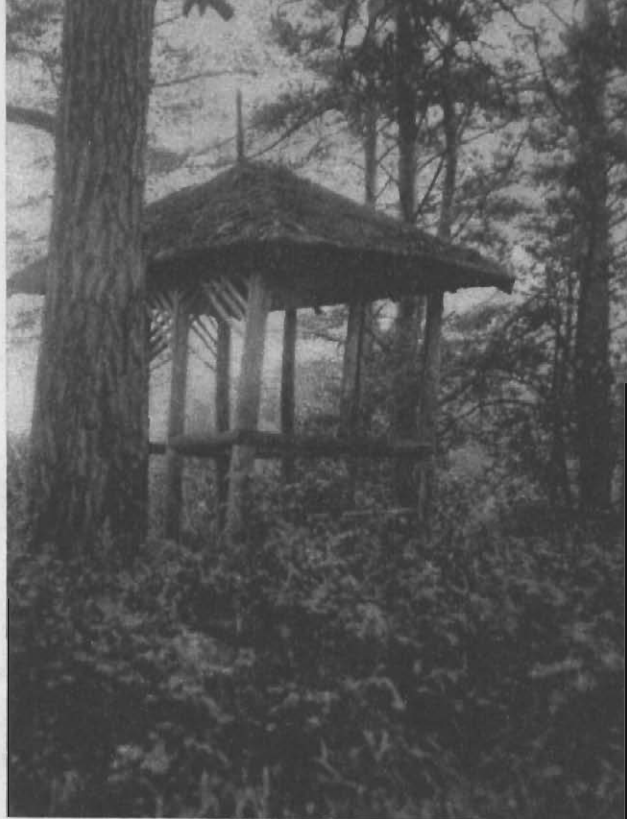
AMPIALAN KESÄKOTI

Omistaja Juho Ampialan perikunta. Päärakennus ja kartanoon johtava koivukuja. — Puistossa polveilevan Pontuksenjoen silloista oli tunnetuin »Emma-silta» (vas. alh.), johon monet Erkki Melartinin laulut liittyvät.

Tapiolan metsä
Erkki Melarti-
nin samannimi-
sen kotitalon
liepeillä.

→
Huvimaja puus-
tossa.

Kesävieraiden lem-
mikki, kesy karhu.

Pontuksenjoen siltoja.

Uimahuone Ostamonjärven ran-
nalla.

»Olen unessa useasti
sinun poluillas koulutie.
Kotiportilta kouluun asti
minun askeleeni vie.»

↖ Suotnlemen vanha ja uusi kansa-
koulu.

Pärnän kansakoulu. (Alh.)

Norsjoen kansakoulu.

Porkanniemen kansakoulu.

Tenkalahden uusi ja vanha kansakoulu.

Käkisalmen entinen ja nykyinen Naiskotiteollisuuskoulu.

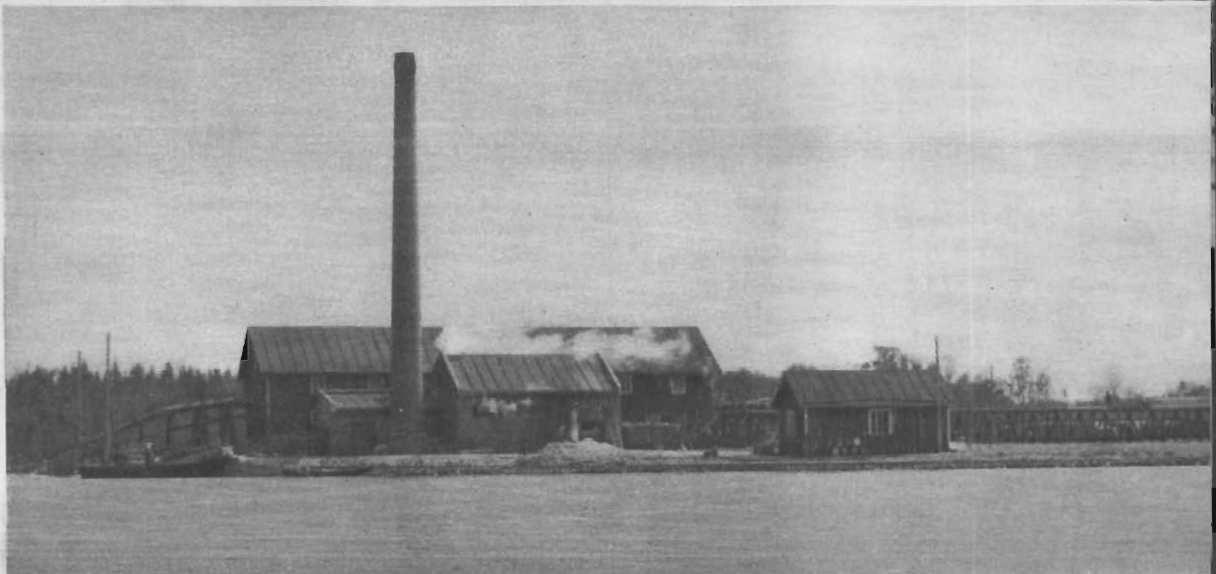

1928 perustettu Waldhofin maailman-
kuulu sulfiittiselluloosatehdas oli Käki-
salmen suurin teollisuuslaitos. Kuu-
luisia laatumerkkejä olivat »Kexholm»
ja »Ladoga». — Oik. tehtaan pääportti.
Alh. näköala Laatokalle tehtaan
savupiipusta, oikealla Porkanniemi.

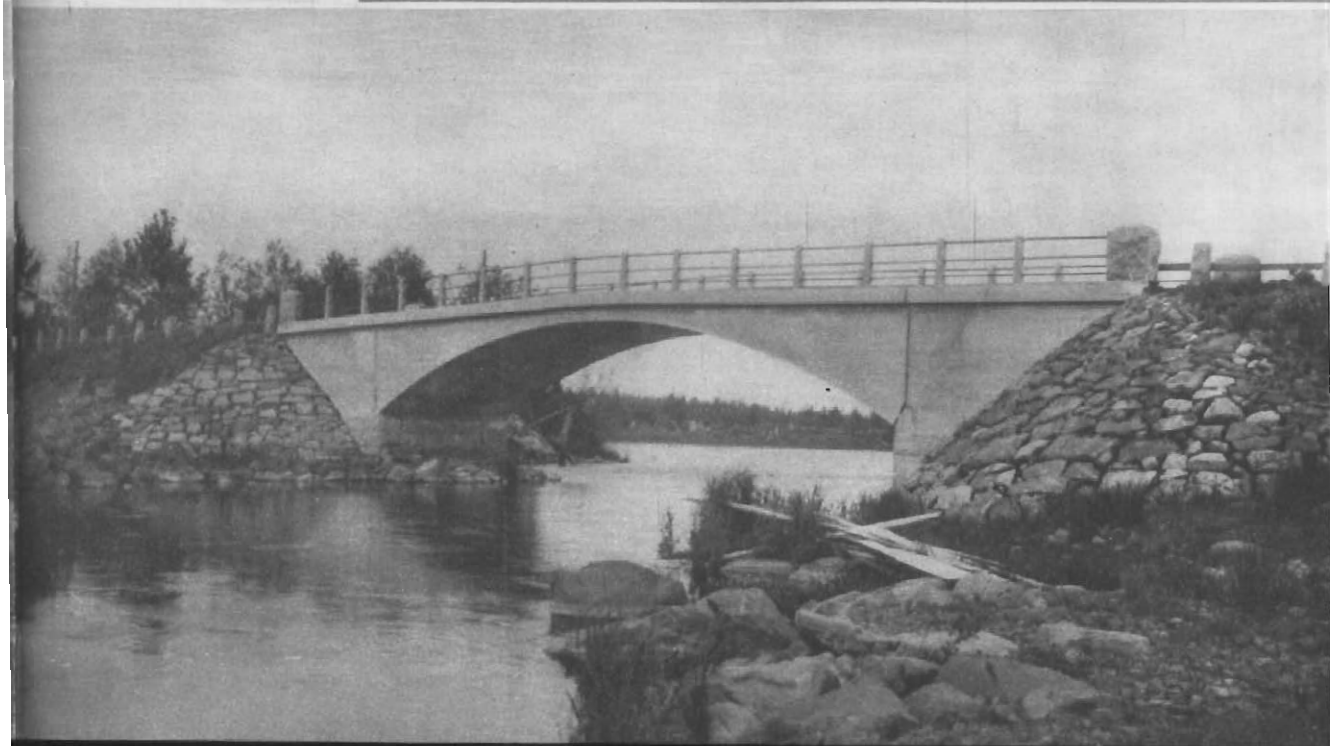

Käkisalmen Saha Oy.

Laatokan Saha Oy.

Pärnän uusi silta.

Sinivuokkojen ja kielojen ihmema, Suosaari. Kamreeri Juho Puputin maatilän päärakennus.

Poutasen pellavia valkenemassa.

Rouvasväen yhdistys kevätretkellä apteekkarin Waltter Okan huvitaita Vuoksen Kapeasalmella.

V U O K S I

Vesille
venosen
mieli...

Suvipäivän rau-
keutta.

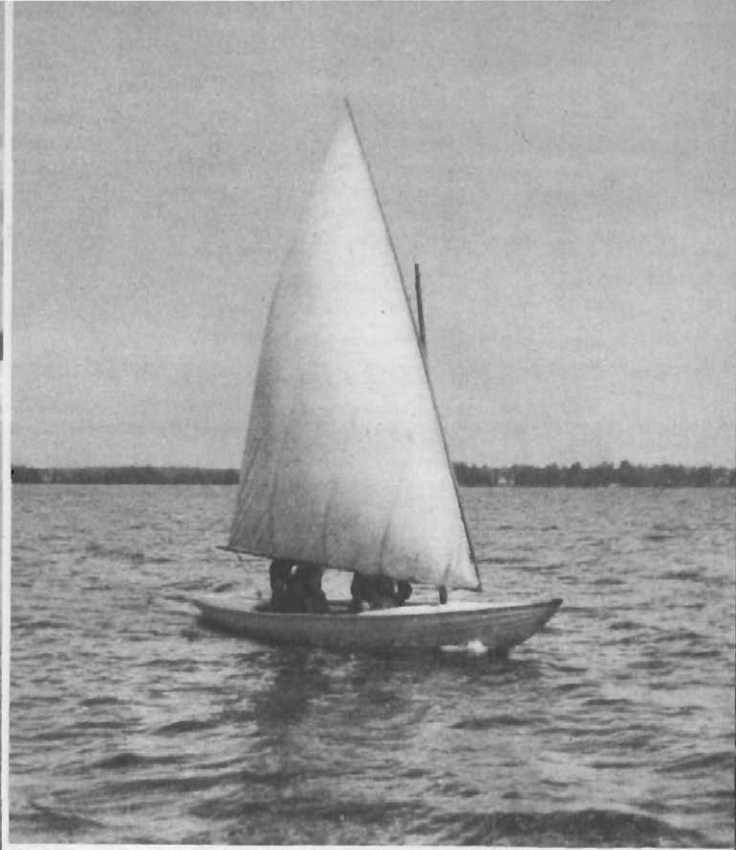
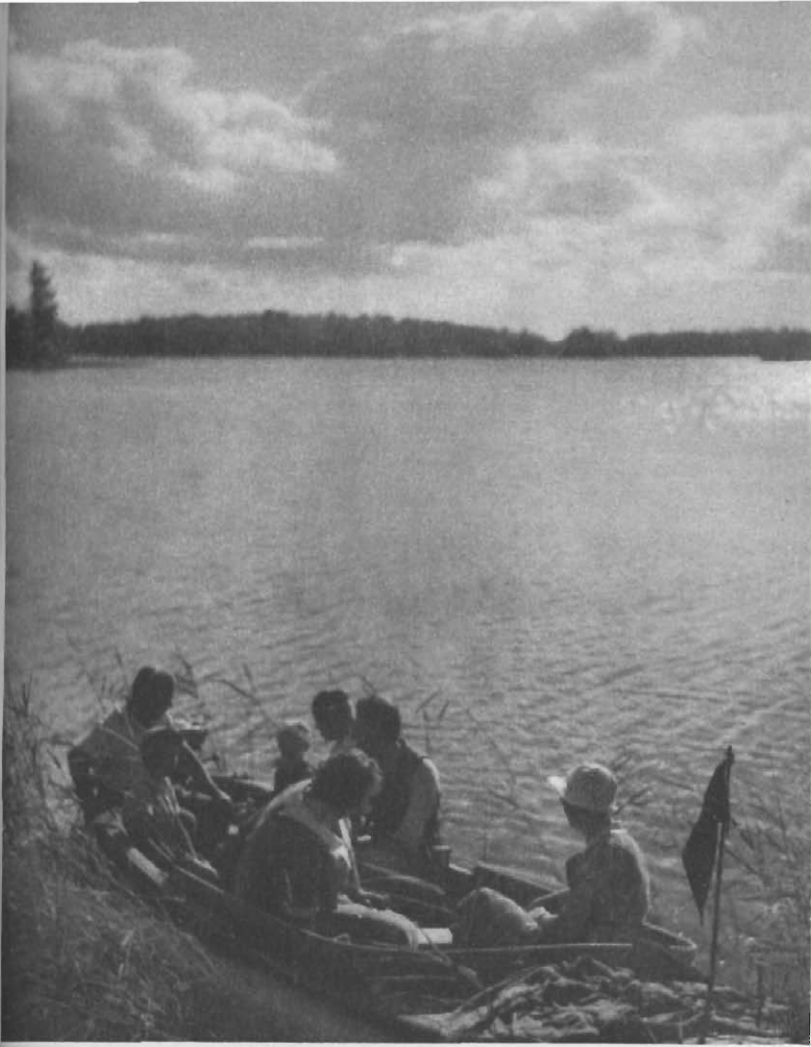

Puutarhuri Juho
Poutasen kaup-
pajuutarhasta.
Suotniemi, Sui-
kanlahti.

Reunasten huvila, Suotniemi.

Kesämaja Viskaalinsalmen lähistöllä.

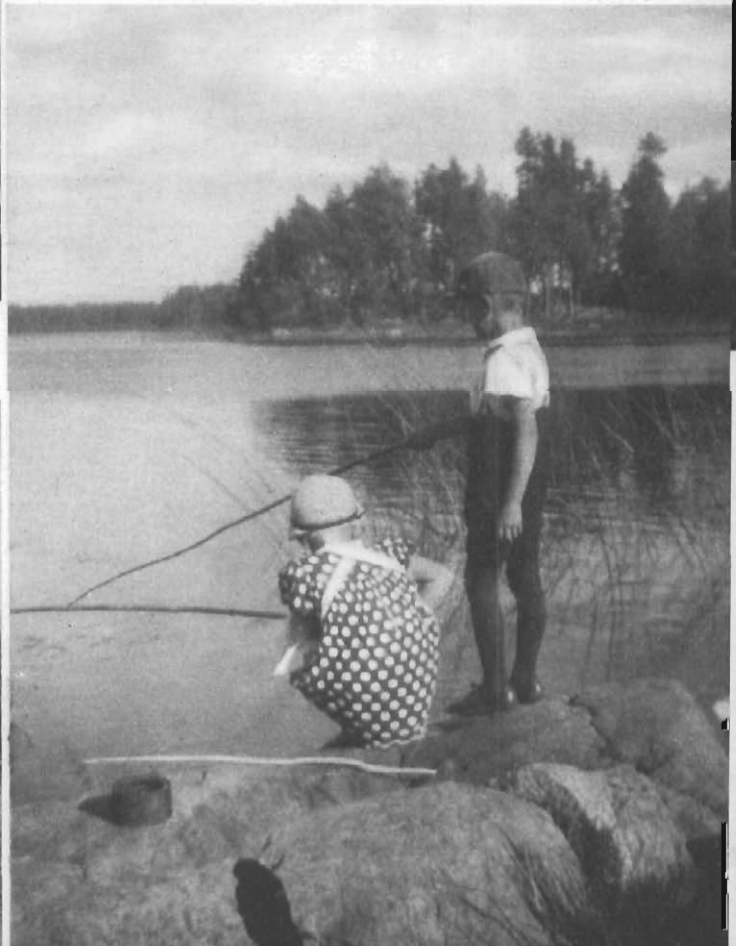
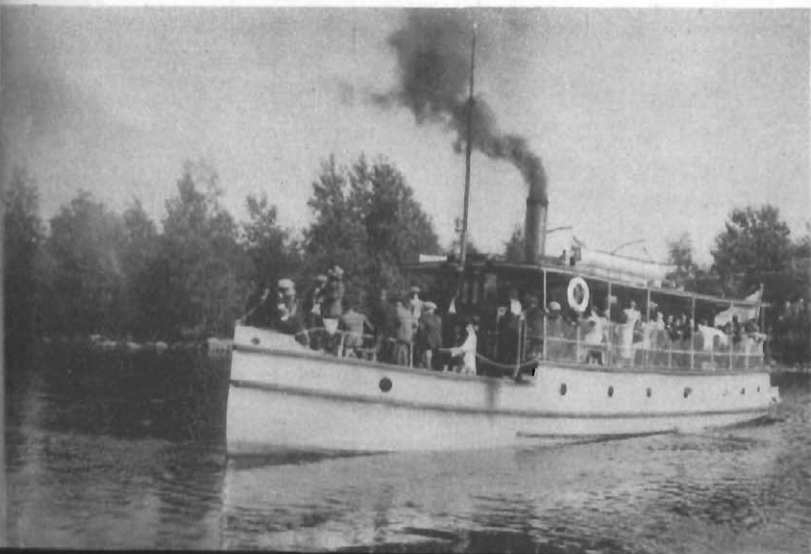

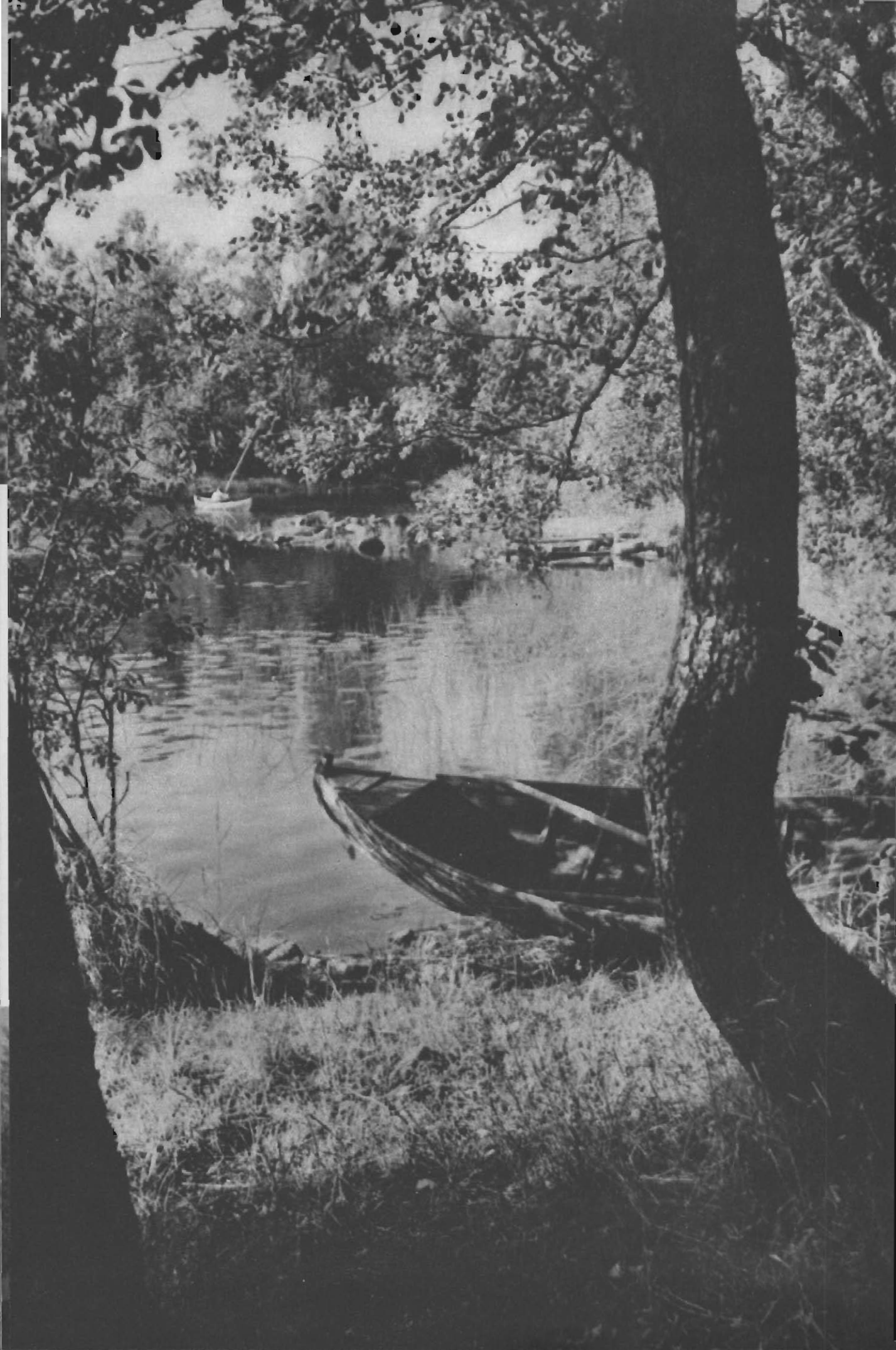
↑ Vuoksen suurilla selillä viillettivät suvipäivinä purje-
← veneet, moottorit ja soutuveneet.

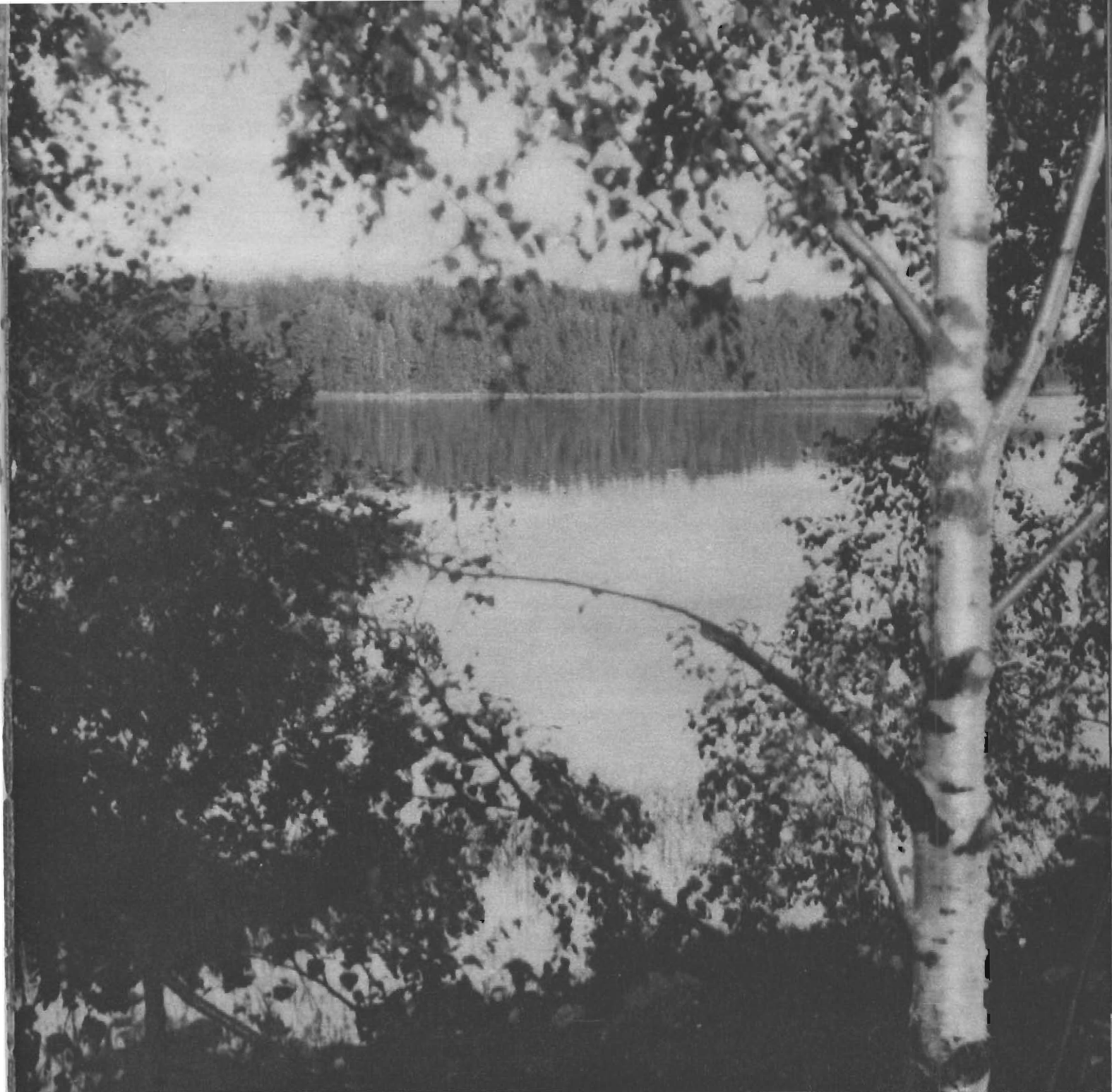
Salakoita narraamassa.

s/s »Ala-Vuoksi» saapuu Uskin laituriin. ↓

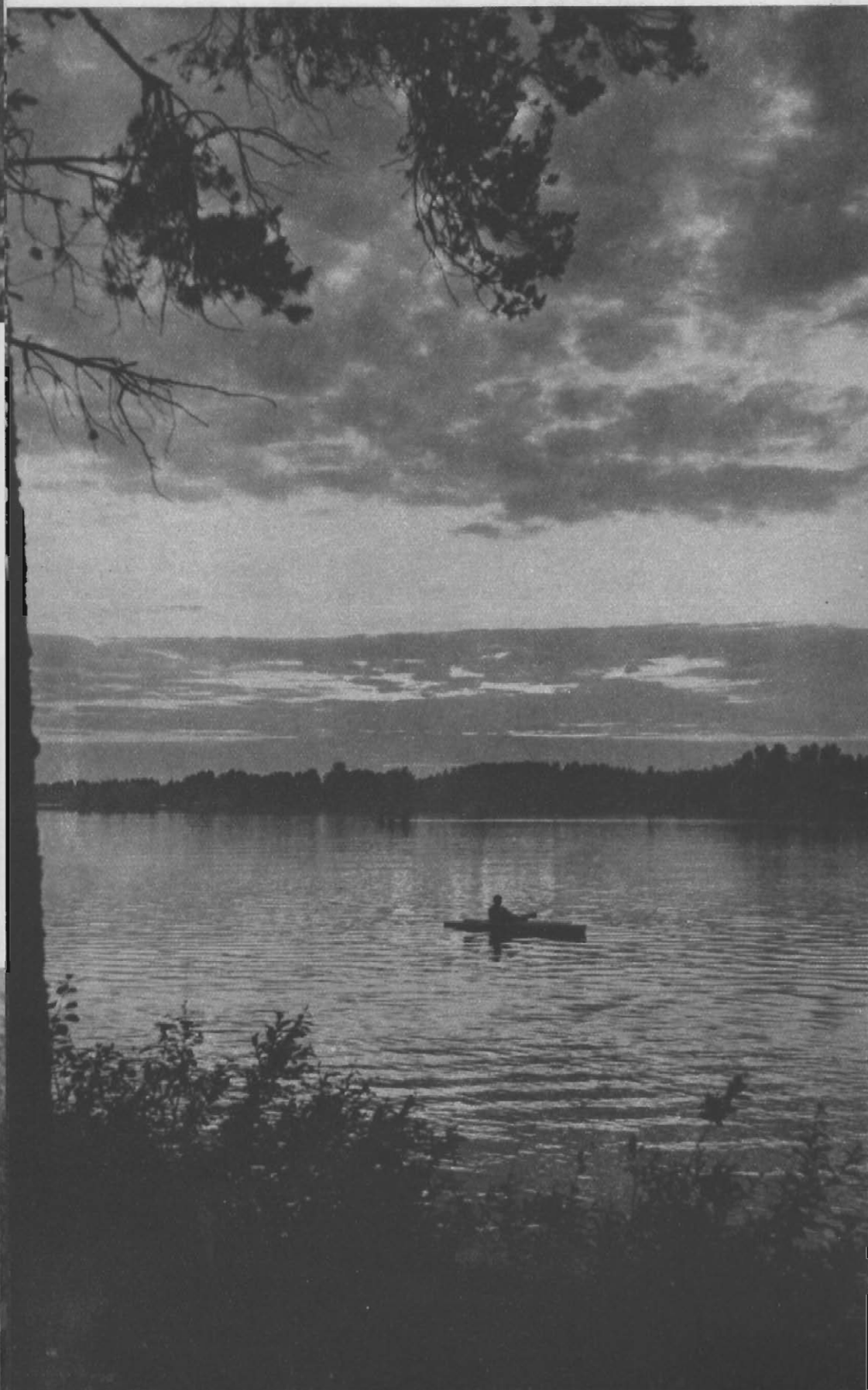

»Siellä on kaihaiset rannat,
kosteikon puolteet,
uimuvat lumpeet, uniset, väsyneet veet.»

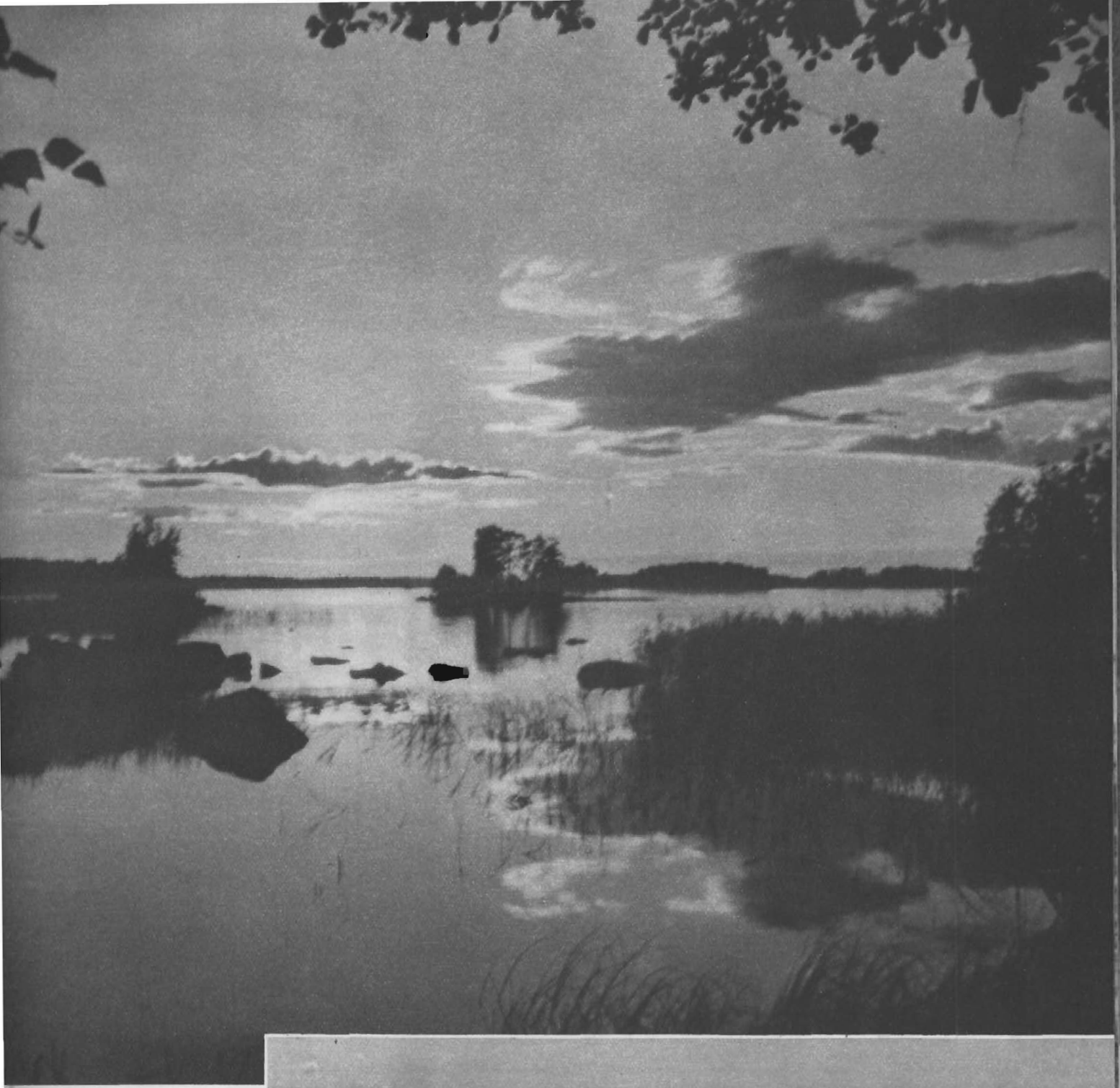
Valto Sara

»Levolliseen sinipuna-uneen
ilta elokuinen tummentuu.
Kellanvihertävä, kalvas kuu
kultaa metsän varjoon unohtuneen.»

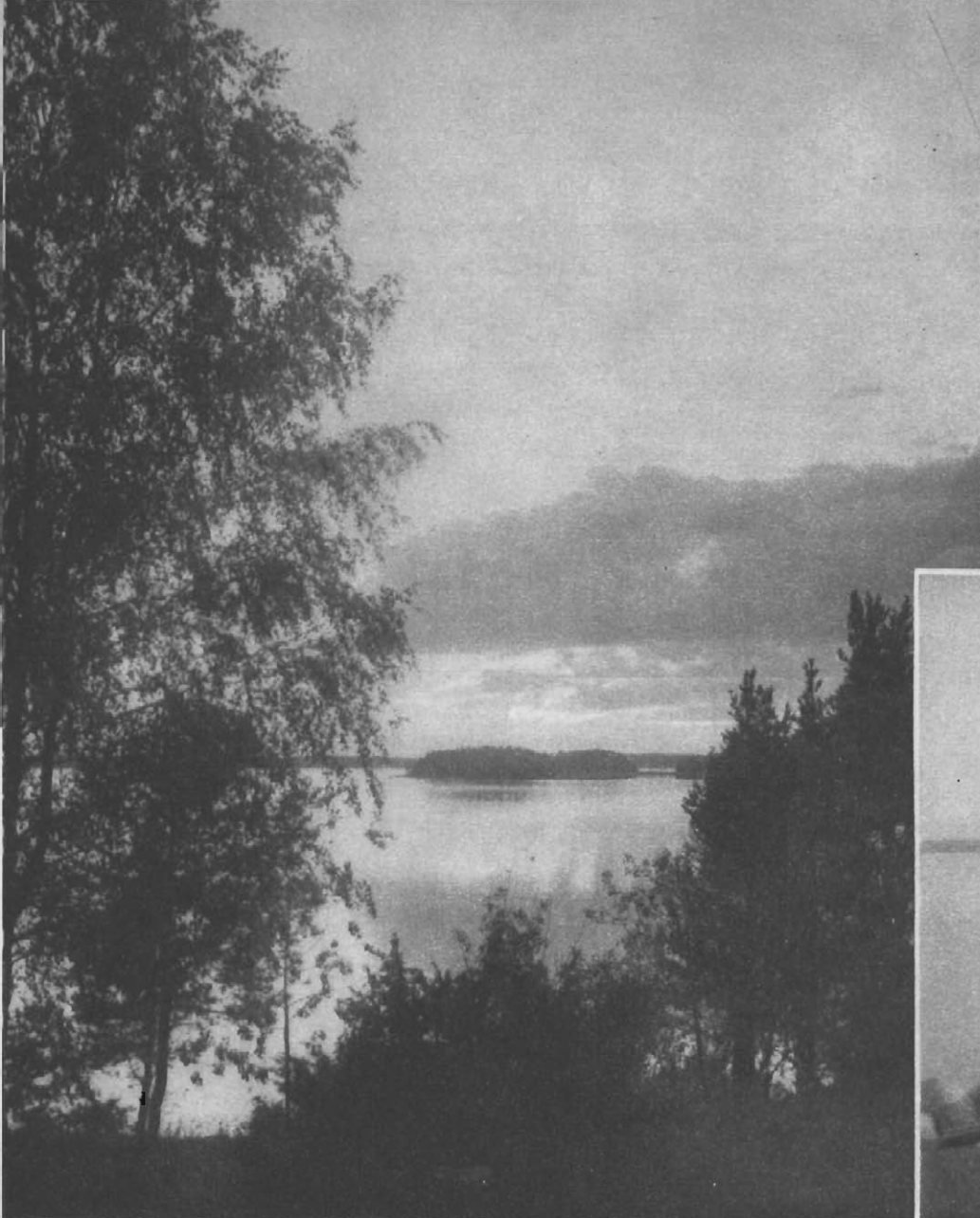

»On kuin kanoottini kevyt, musta
solunut ois yli rajan sen,
jolla sydän tyyntyy hiljeten
täynnä ajattoman kaipausta.»

Mirjami Lähteenkorva

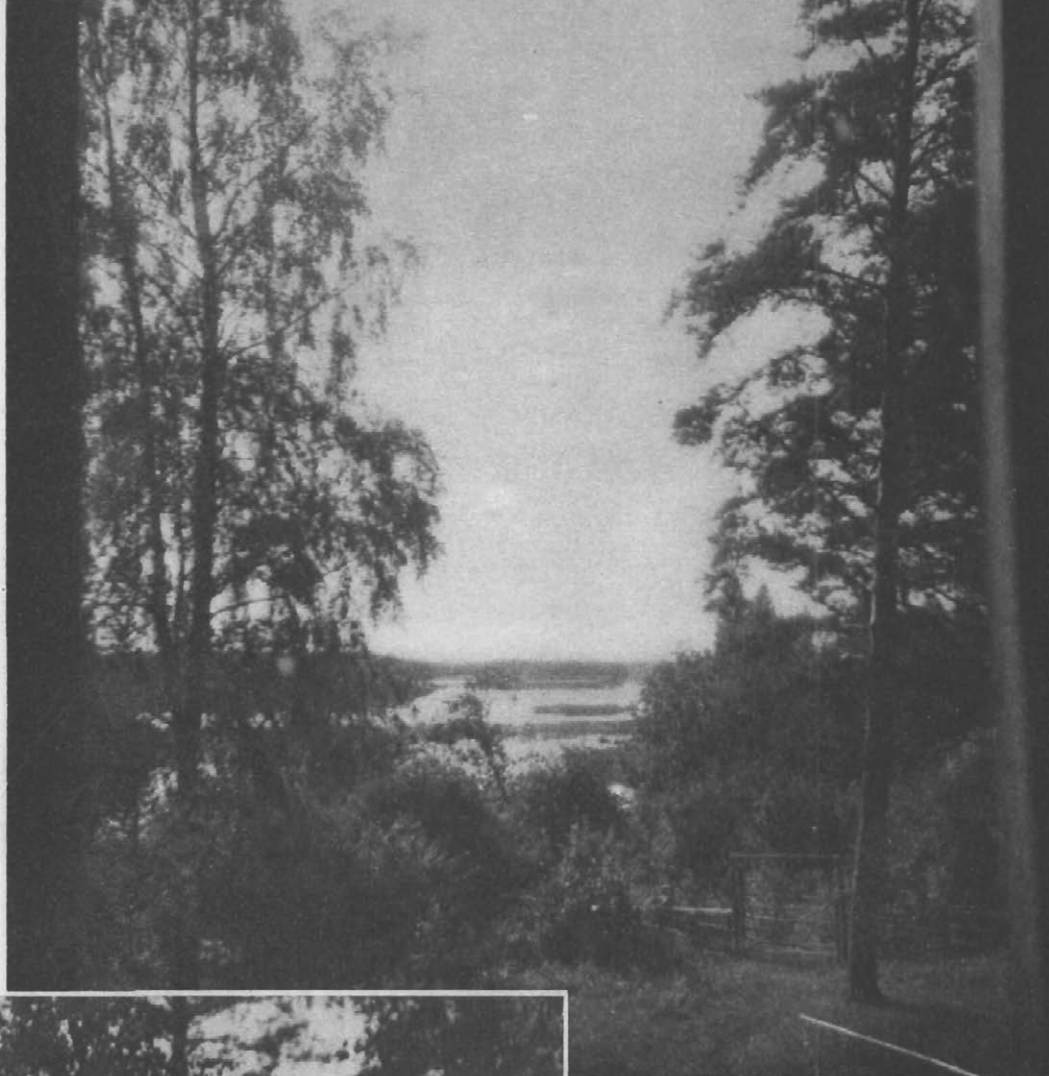
Iltapilviä Häyrykorven selän yllä.

Kouluksen poukamia.

Tuuli on nukahtanut.

Näköala Uskin talon kuistilta Suurselälle.

Vettä ja vihreyttä.

Mustasalmi Unnunkoskella.

Perhe lähtee kesämajalle.

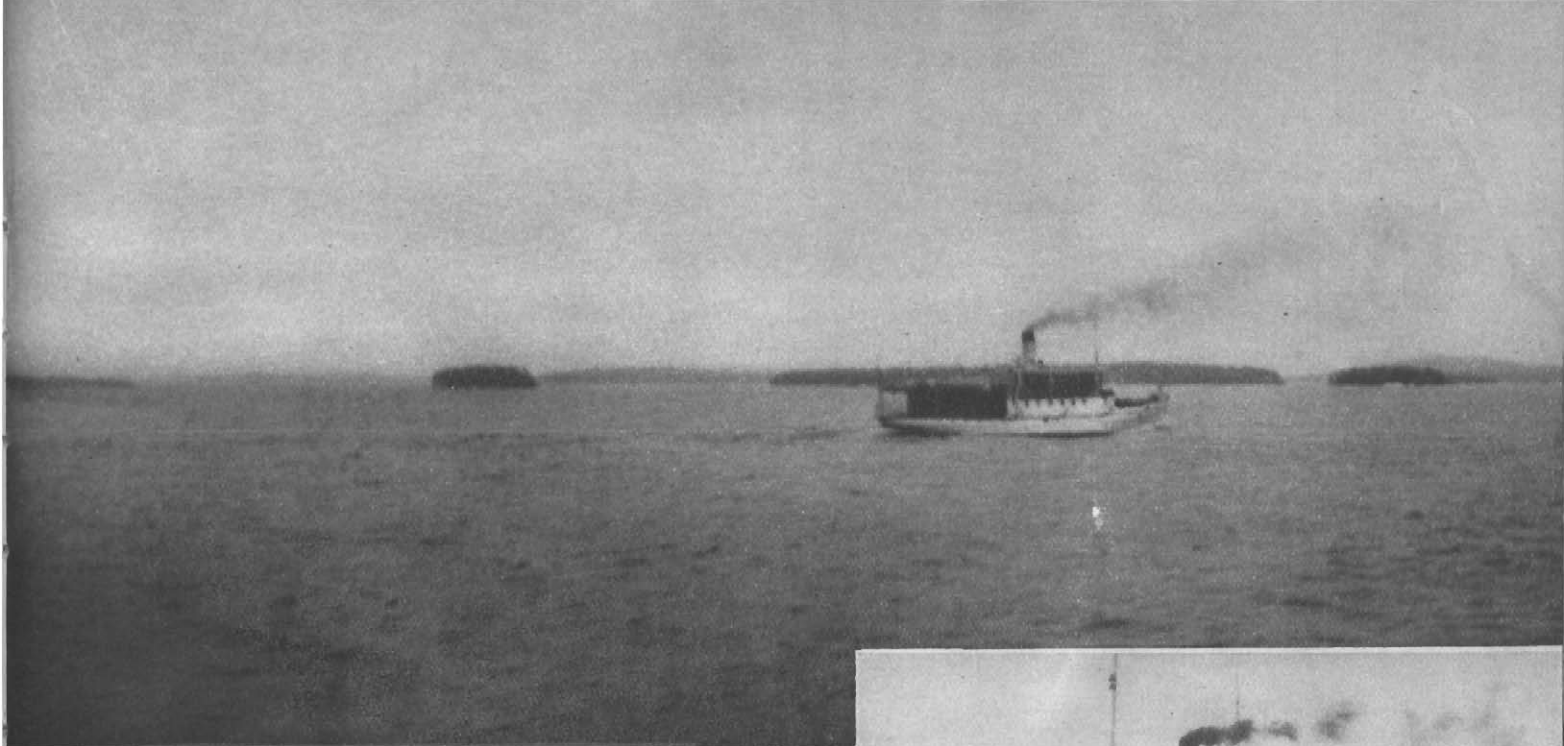

Pieni vedenneito
suuren kiven
kupeella.

Vieraita saatta-
massa.

Vuoksen Suurselkä oli nimensä arvoinen!

s/s »Käkisalmi« porhaltaa kaupunkiin, taustalla Lier-saari.

← Vuoksen lehtevät saaret saattoivat yllättäen vaihtua myös jyhkeiksi kallioiksi. Kukurasaari.

Pitkäsiimaa selvitetään.

Sorsia Häyrykorven kallioilla. ↓

»Välkkyvä virtha saaria satoja kaulaa,
Säihkyvät kuitaa salmet ja seljanteet.
Rakkaitten rantojen hilpeä laine laulaa,
soljuen vyöryvät Vuoksen ylpeät veet.»

Valto Sara

Ketveleen kallio-
laituri, taustalla
Paasiperän saari.

Ilta-lypsy Pöytäkalliolla.

Harvinainen matkustaja on
saapunut Kullervon laituriin.

Vuoksen Takavesien kauneutta.

Hevosia uitetaan.

Kuutin Hilja mittaa kaloja.

Syysunnuntain aamu. Vielä kerran ovat veneet lähteneet saariin.

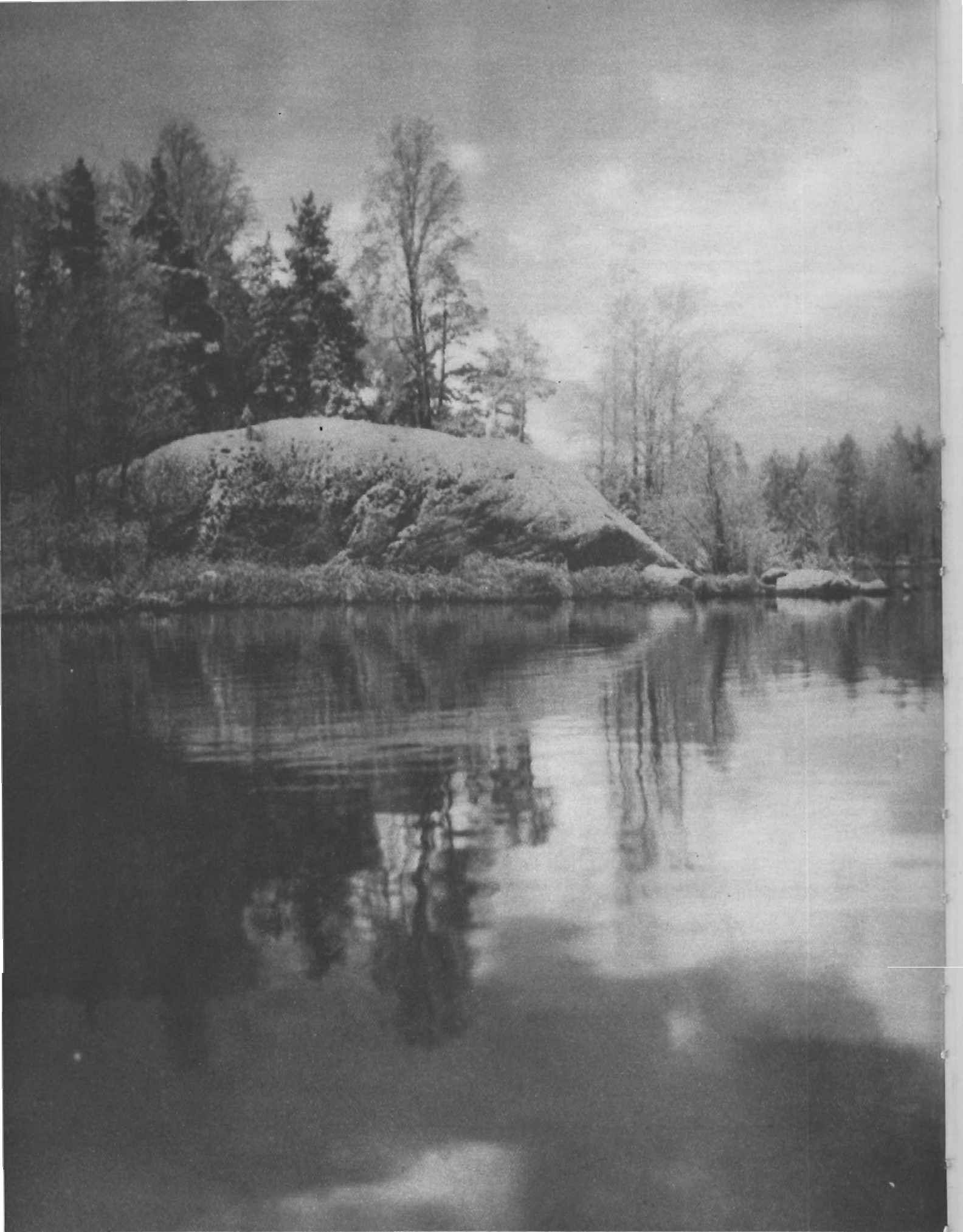
→
Kaunis näky kalamiehelle.

V U O K S E N S Y K S Y .

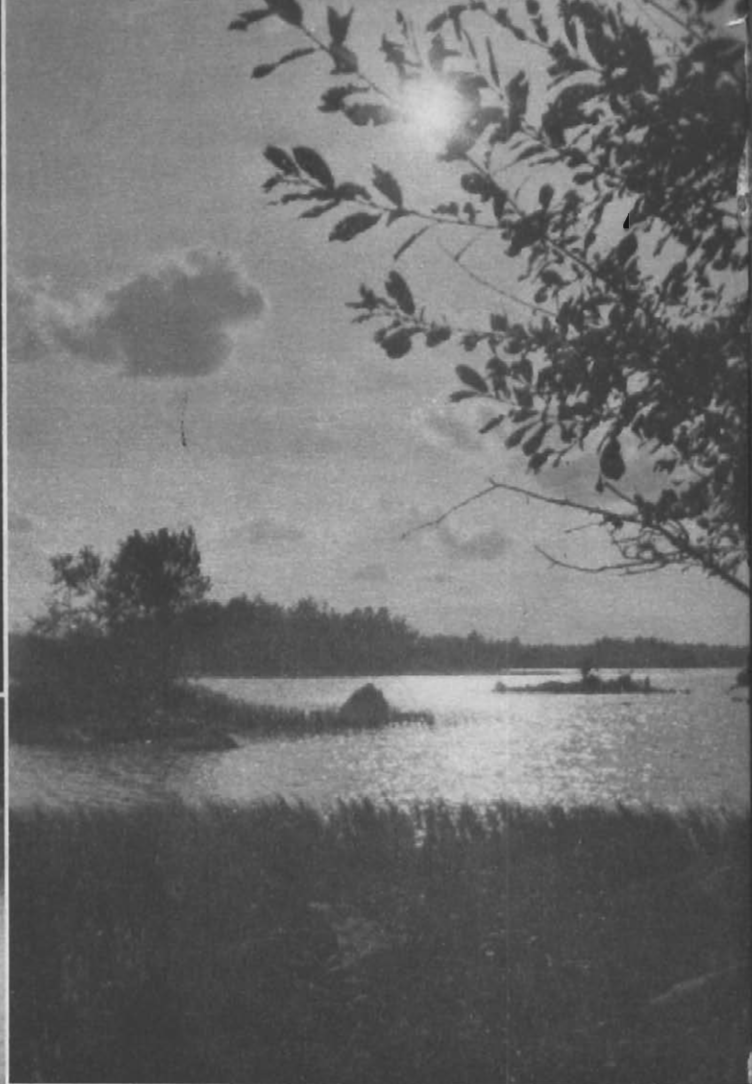
Usva verhoaa Suurselän. Taustalla hämmöttävät Vallikin luodot. Ulapan haikeutta. Lusikkasaari. (Vier. siv.)

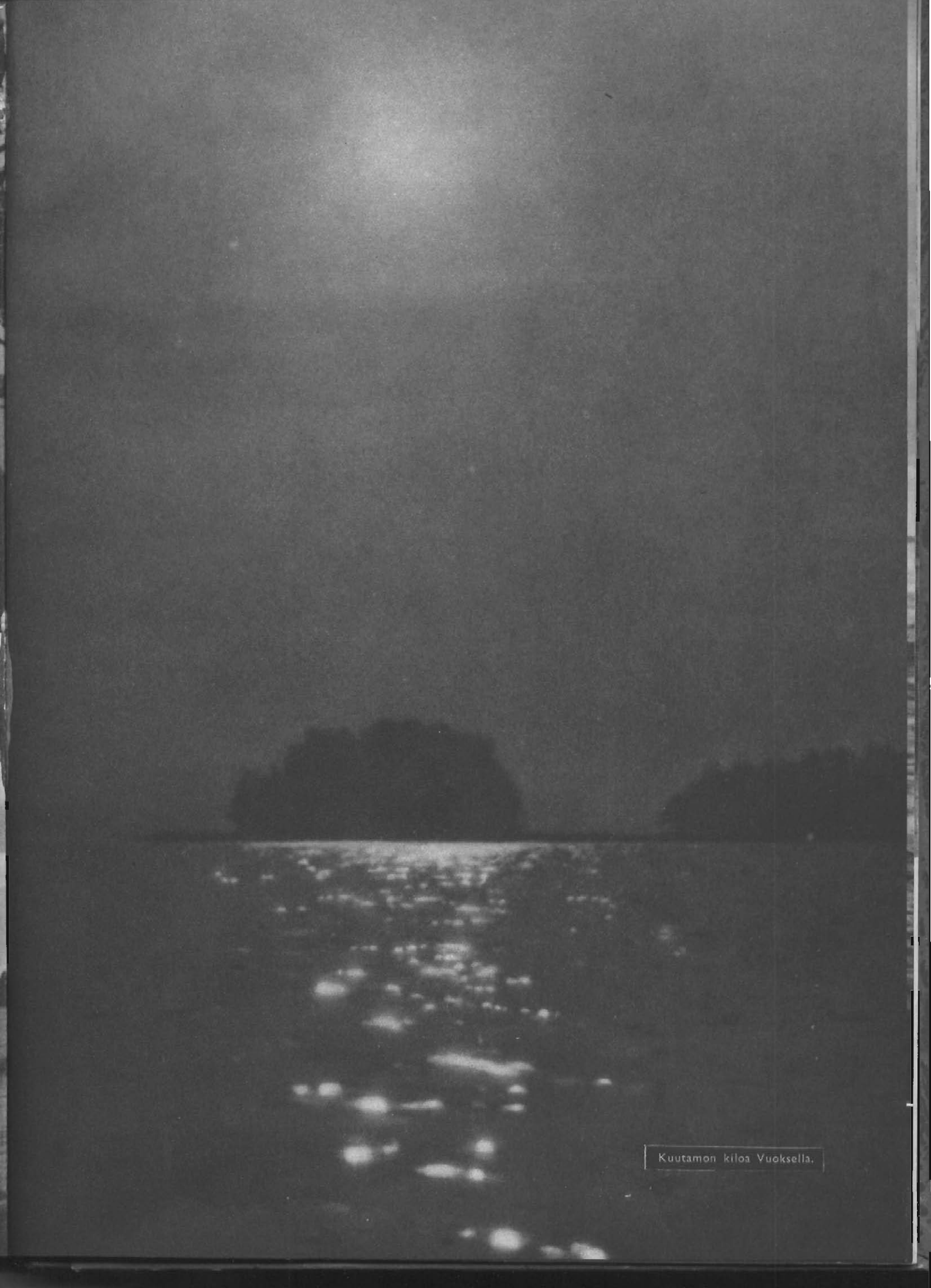
TALVI ON TULLUT VUOKSELLE.

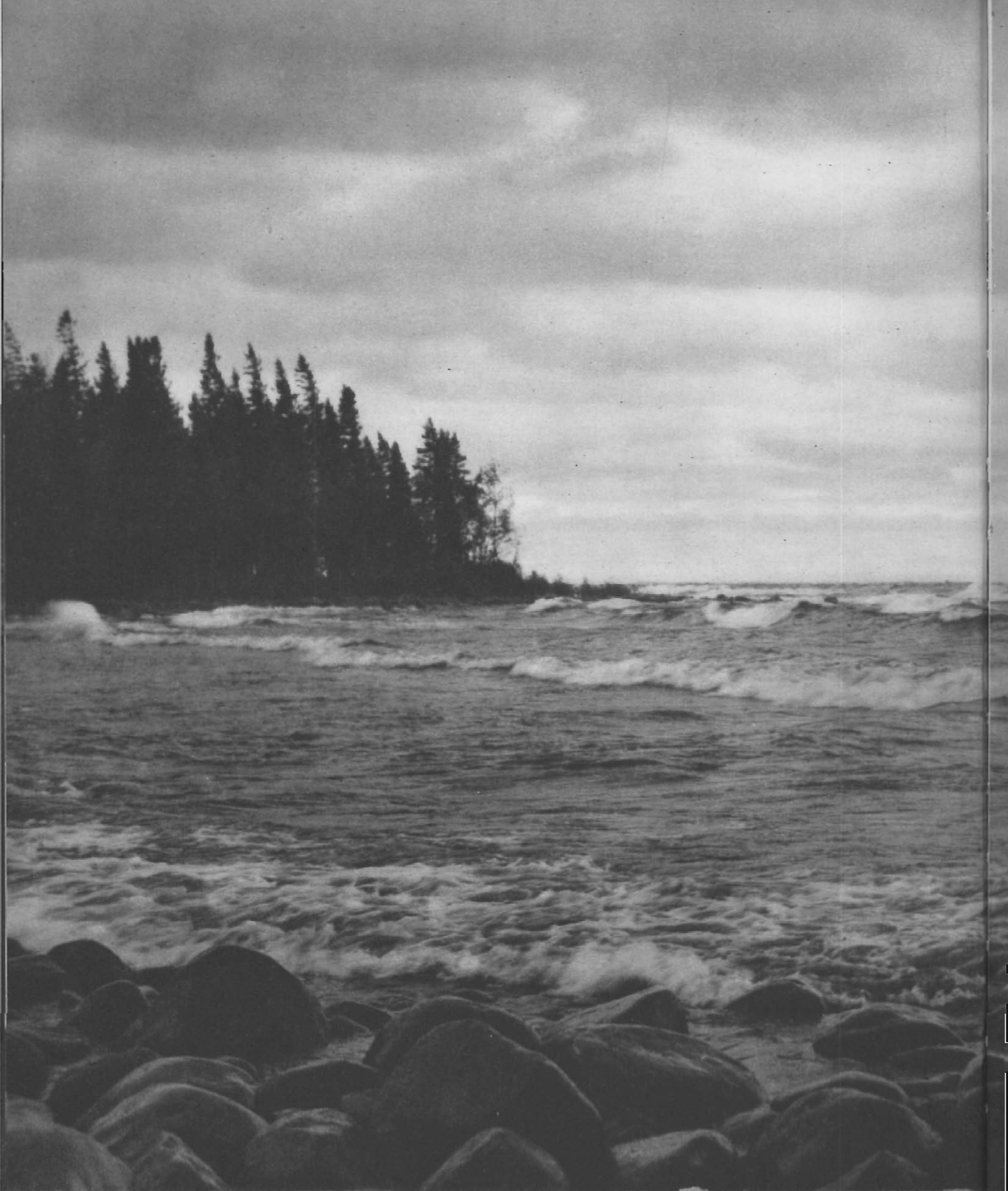
»Armahin seutu, rakkaat kotoiset rannat,
kivisten kumpujen, välkkyvesien maa.»

Valto Sara

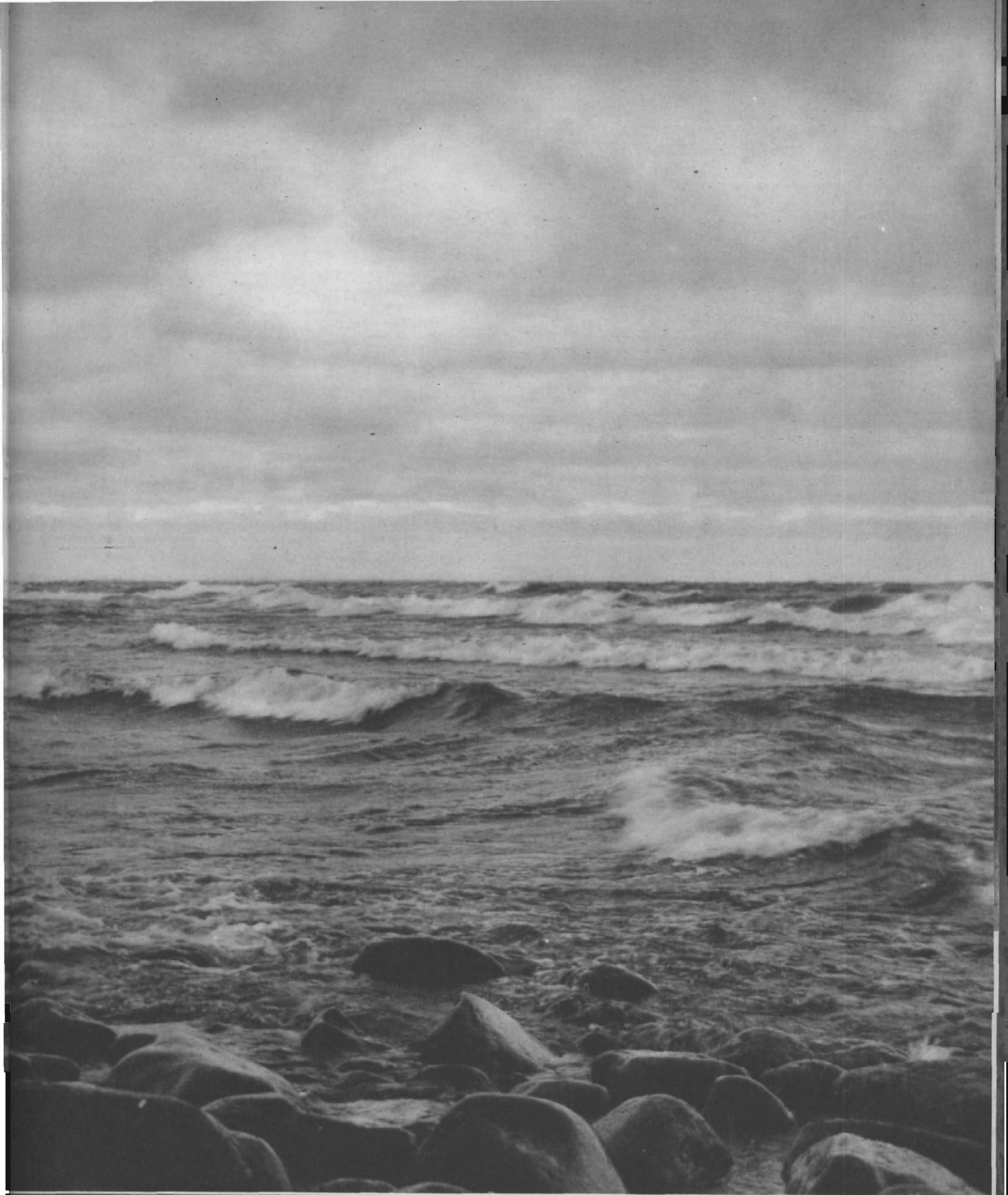

Kuutamon kiloa Vuoksella.

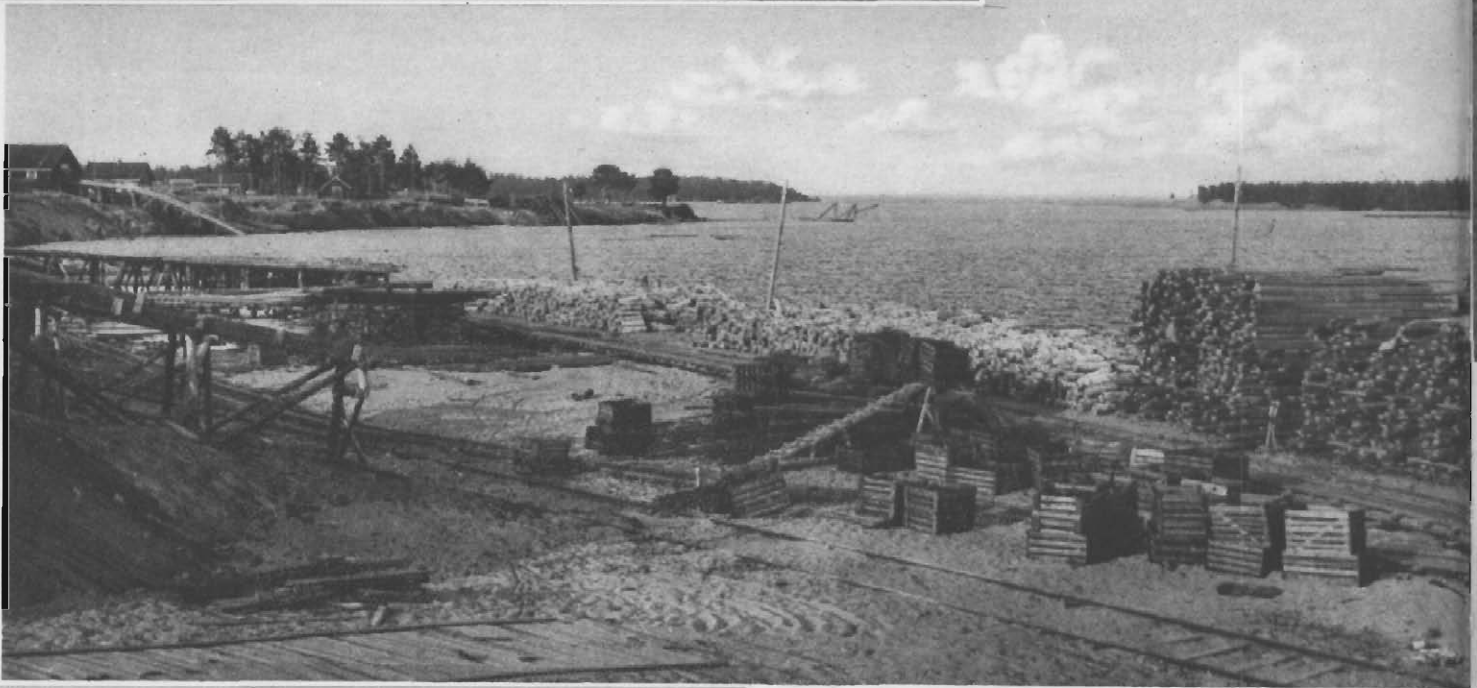
»MITEN LAAJANA LAA-

TOKKA AUKEEKAAAN...»

Kaupungista Laatoken satamaan johtavan Haminantien koivukujanne, jonka kaupunkilaiset istuttivat tal-koilla keväällä 1895.

Laatoken laivaliikenteen loputtua vietti Käkisalmen »hamina», vaatimatonta hiljaiseloa.

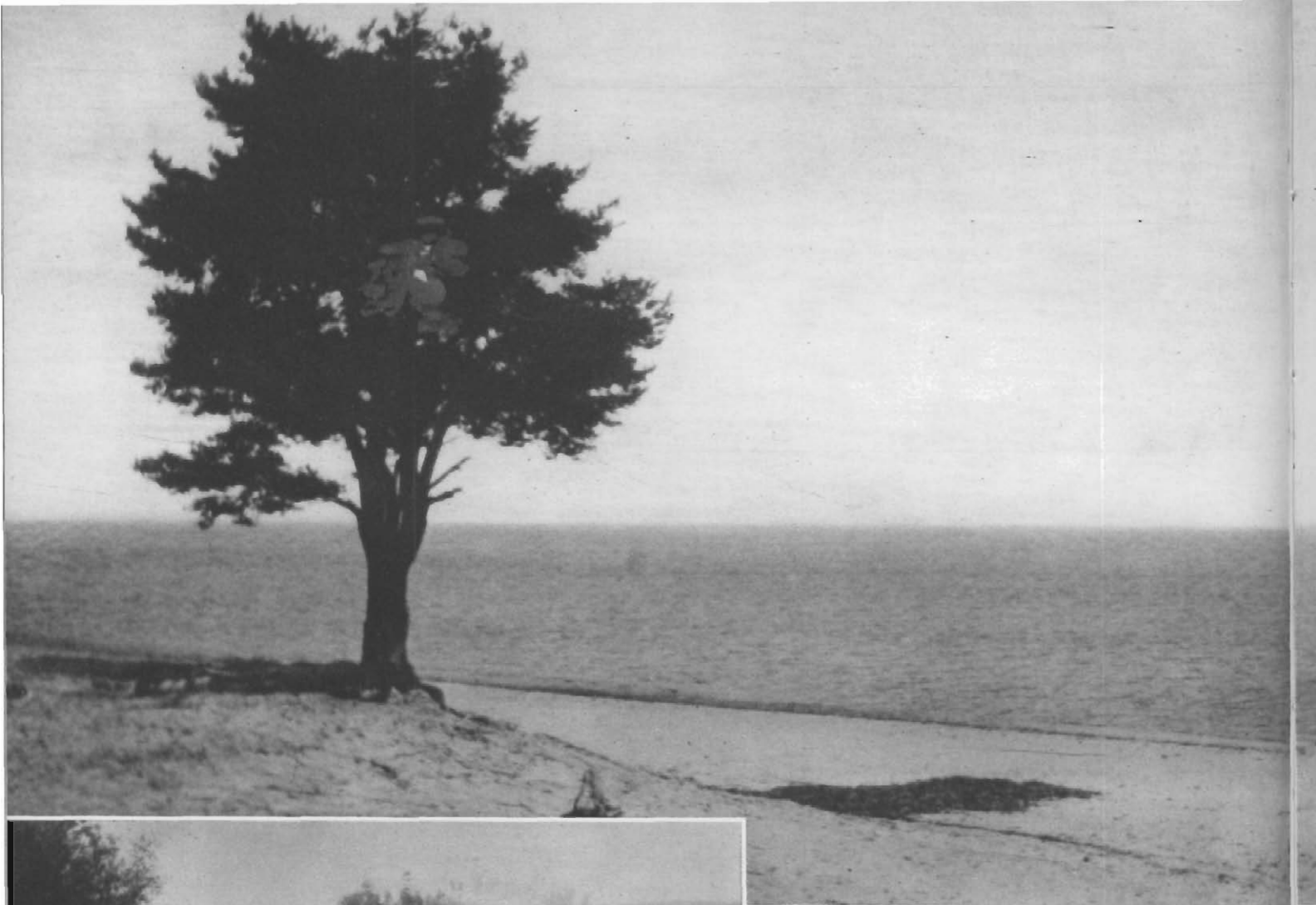
Vuohensalon majakka ja aallonmurtaja.

Näköala Haminanlahden suulta rannattomalle Laatokalle, oik. aallonmurtaja.

Kalastusvene soluu Laatokalta aallonmurtajan sivu.

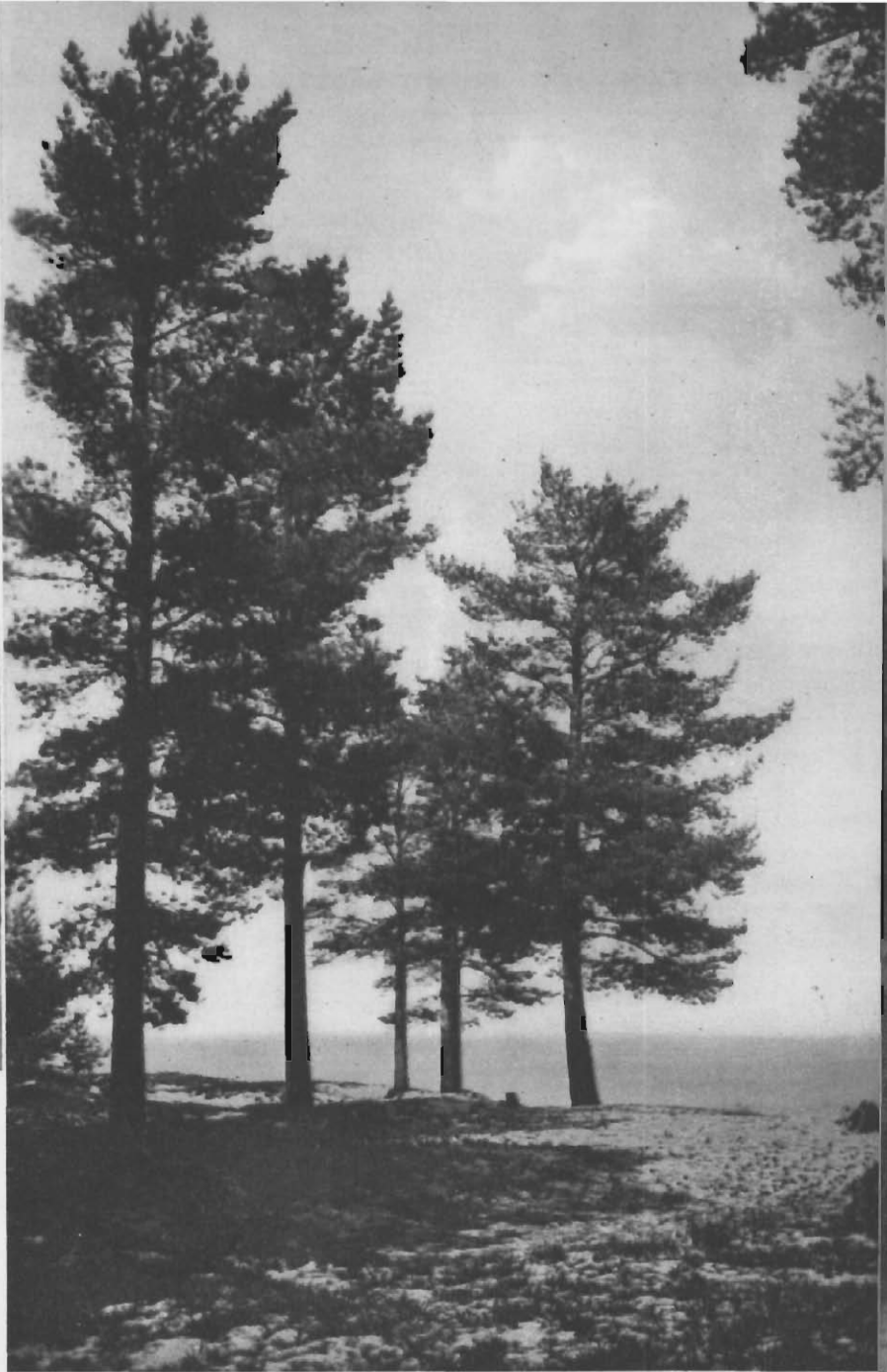
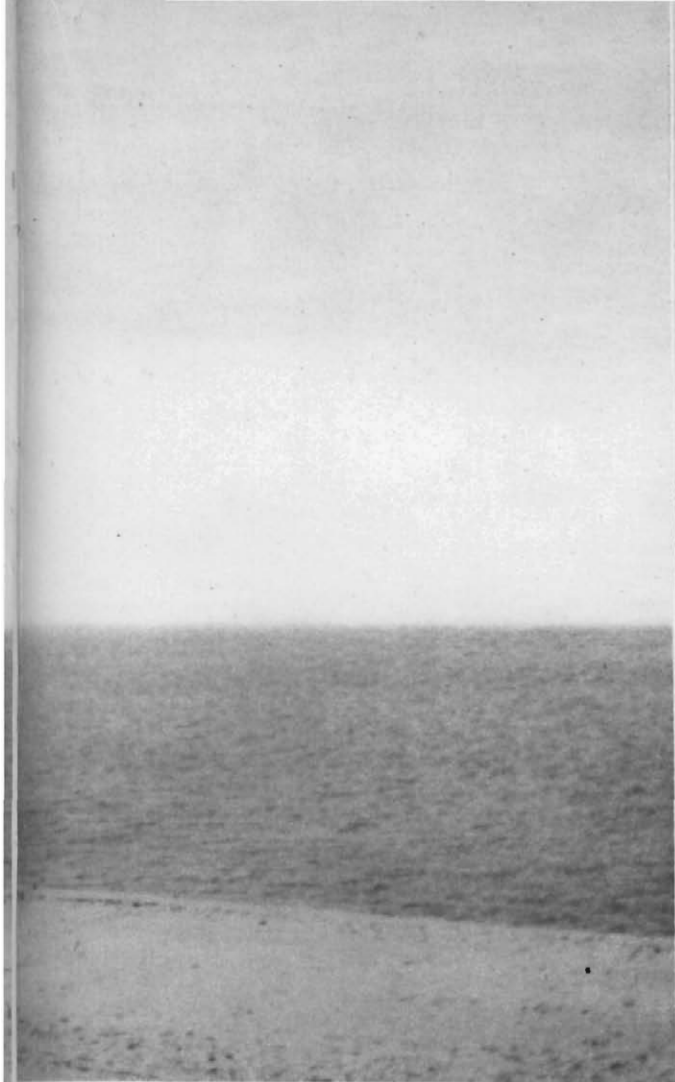

Käkisalmen kohdalla aukeni Laatokan »meri» koko majesteettisuudessaan. Pörtsykän avaria näköaloja.

← Häränotsan niemi hiekka- ja kivikkorantoineen oli suosittu huviretkien päämäärä.

Hiekkarantojen Laatokkaa: oik. Pikkuhiekkä, alh. Vuohensalon poukamia.

← Pikkuhiekkan retkeilijöitä ei tila-ahtaus vaivannut.

Majuri Jussi Sihvon ja pormestari Helteen perheet Laatokanpurjehduksella. (Alh.)

Lentohiekkakivokset tunkeutuivat syvälle rantametsikköihin.

Multamäen harju, kangasvuokkojen kasvupaikka. →

Laatokan rantojen iloista nauttimassa.

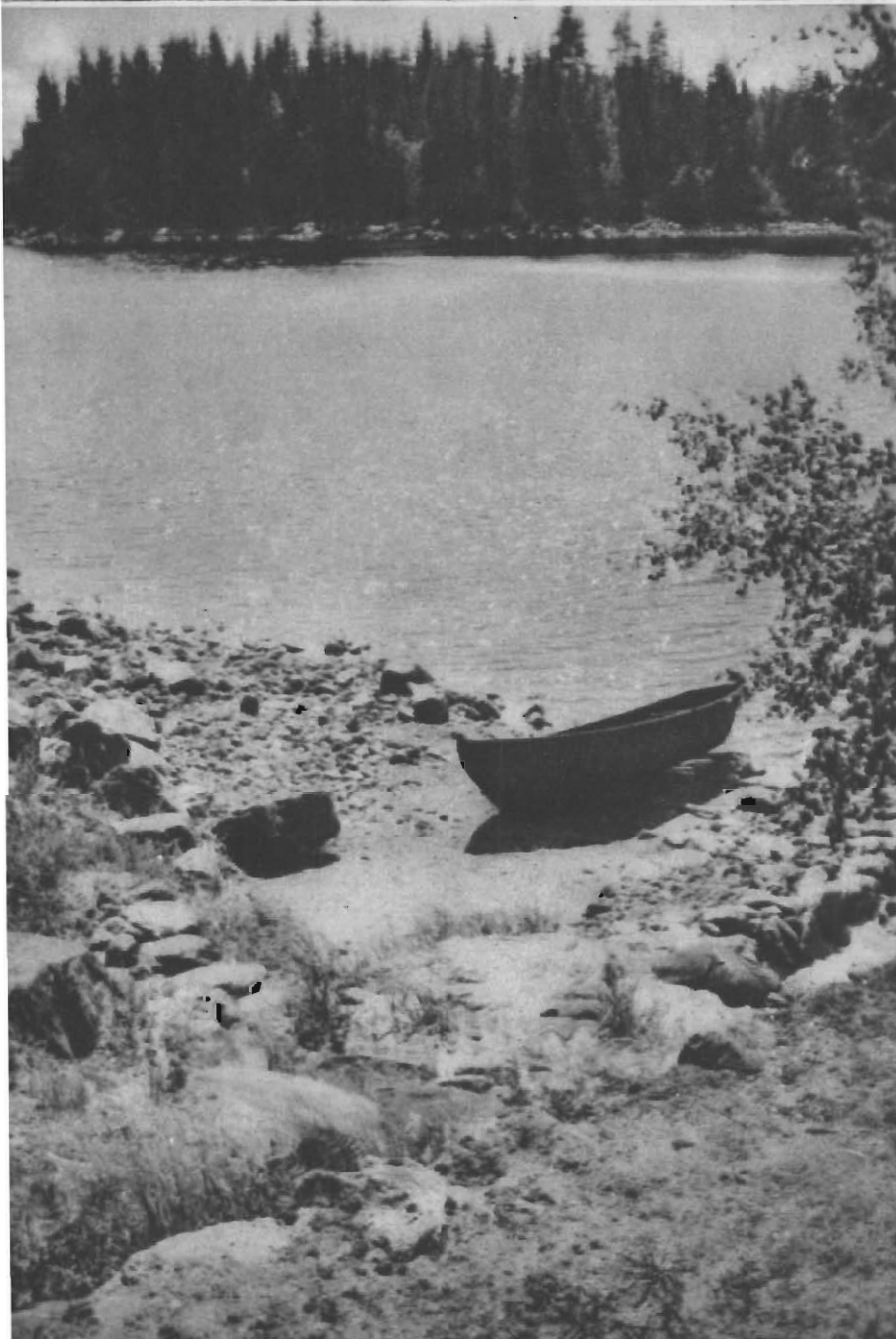
→
Huh, kylmä on kylmää! —
Laatokan syvät vedet lämpenivät winttikeilpoisiksi vasta heinäkuun loppulla.

Kivistä rantaa. (Vier. vas.)

Laatokan mahtavia kalaveneitä Vuohensalon kalasussatamassa.

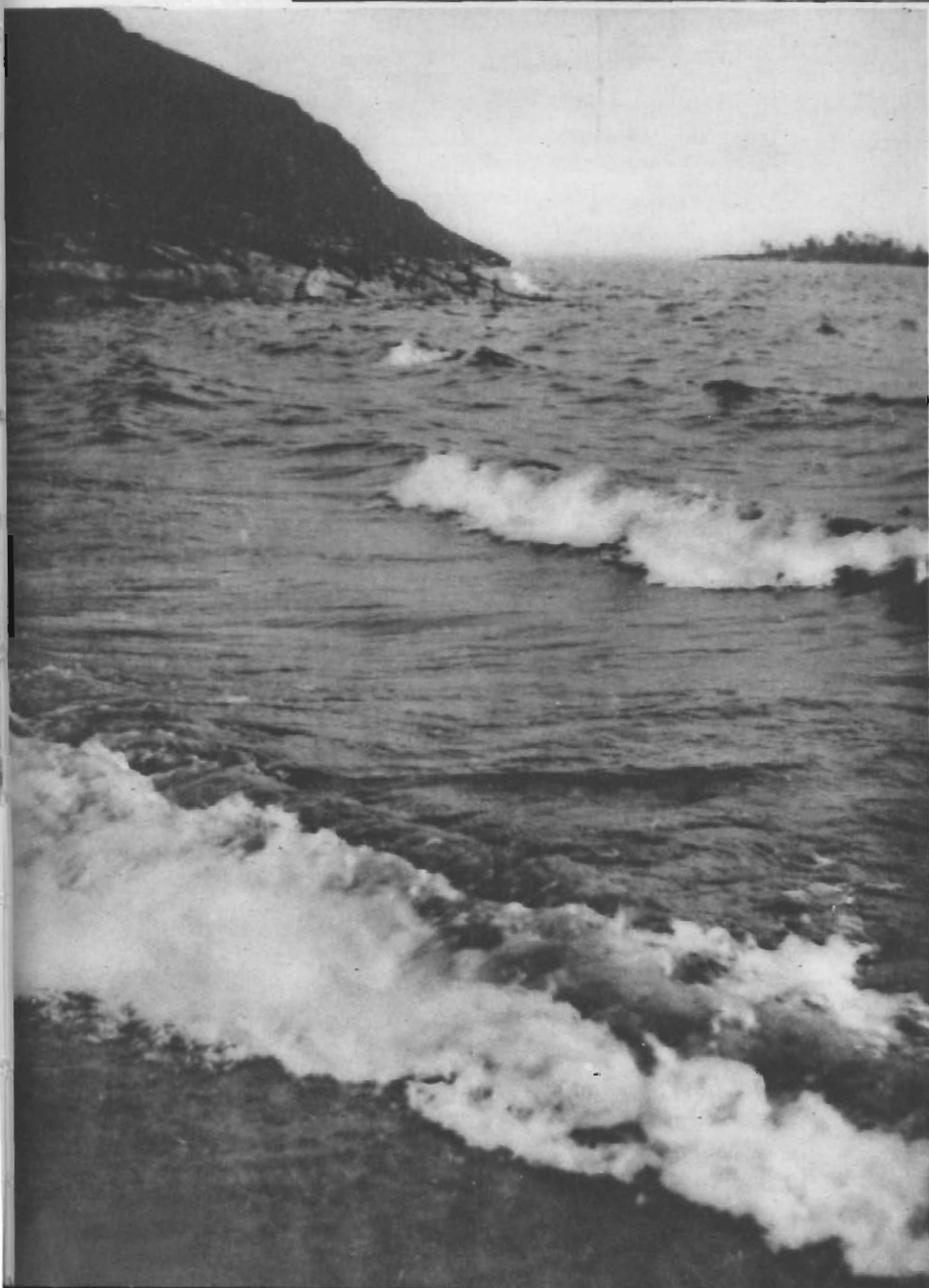
Merimerkki Häränotsan kärjessä.

← Laatokan karut kasvat hymyilivät joskus näinkin leppoisina. Kivisalmi.

Myrskyjen ja mainin-
kien silottamia kal-
lioita. Häränotsa.

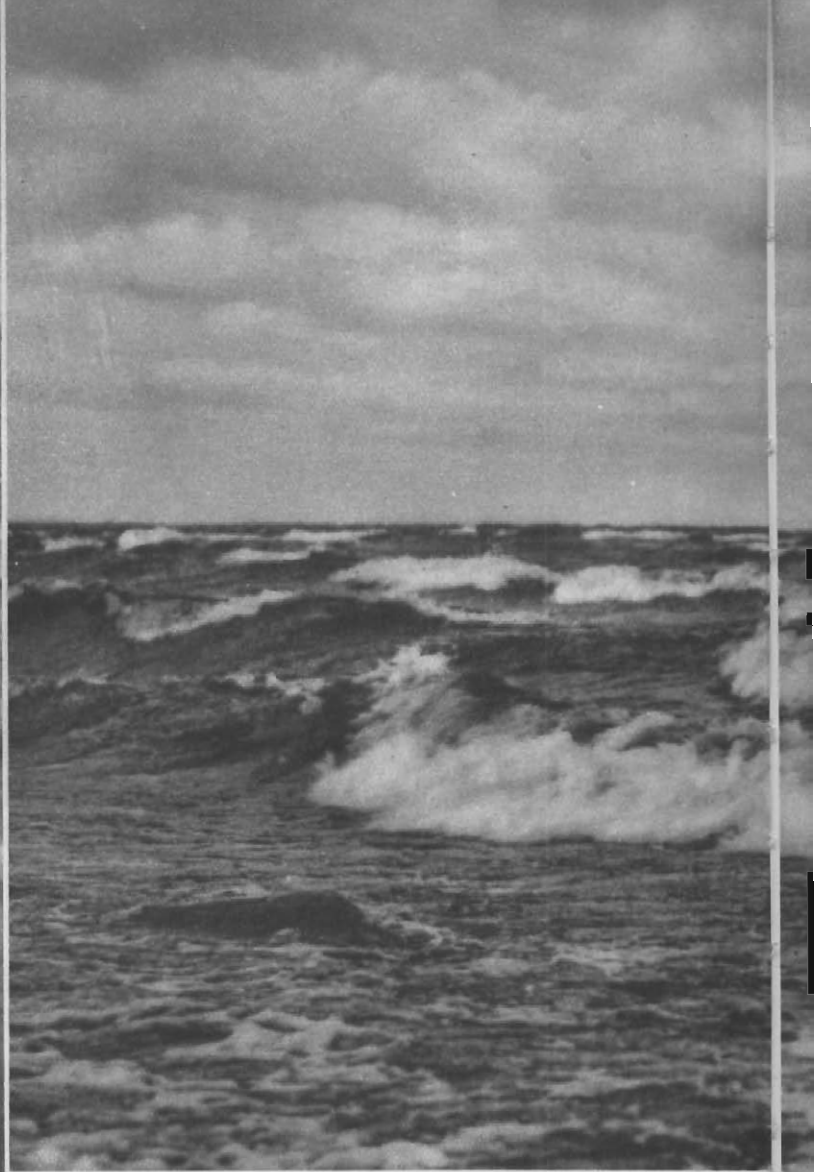
Syksyllä 1938 surman-
saaneiden lentäjien
muistomerkki Laato-
kan rannalla vasta-
päästä Ruotsaarta.
(Oik.)

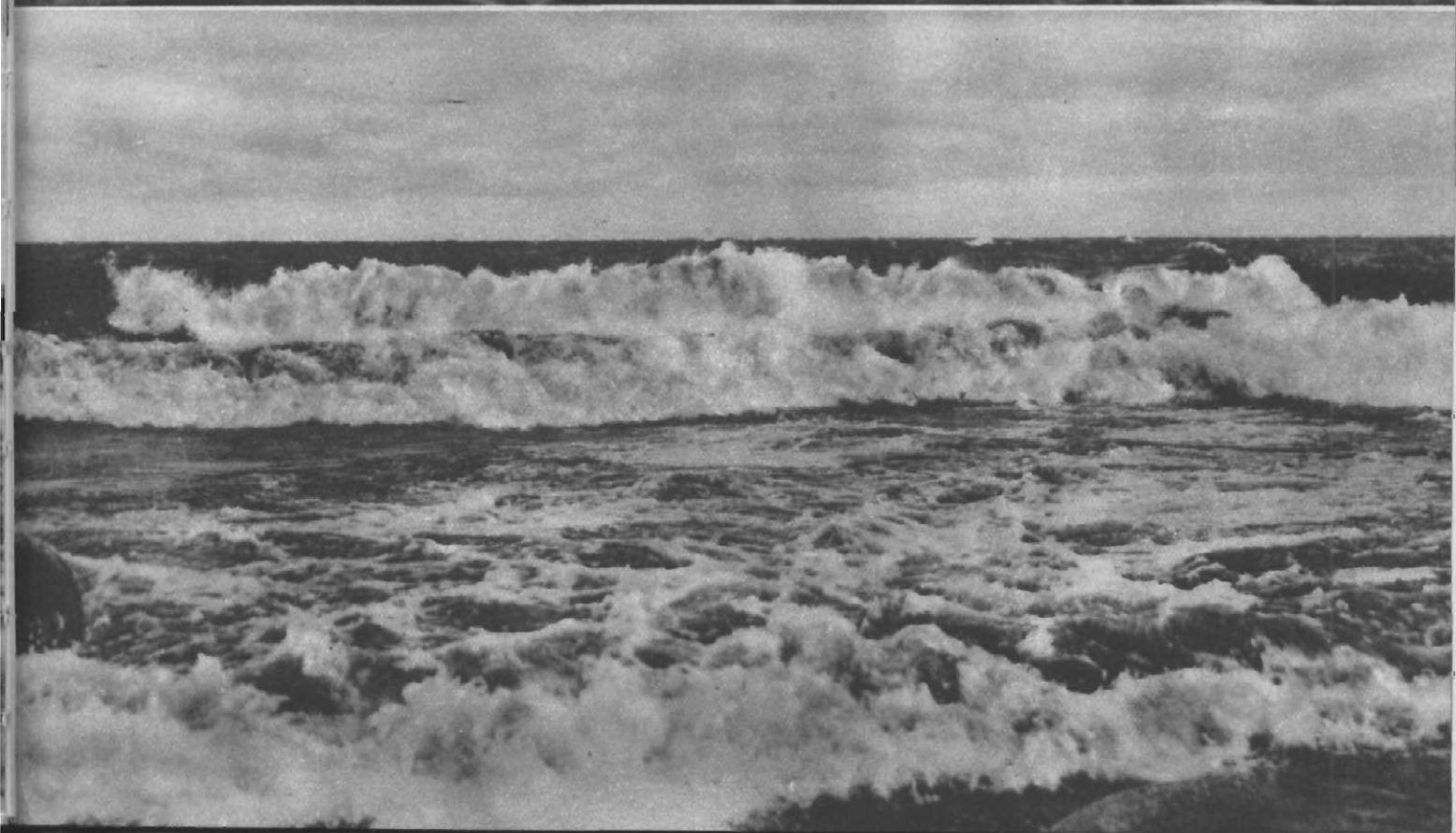

»Muistan kaihoten
rannan kotoisen

pärskyt villin veen,
luodot lokkeineen,
selkäin huikaisevan kimmelteen,
keinut mainingin
rannan riuttoihin,
kuikan itkun meren iltoihin.»

Valto Sara

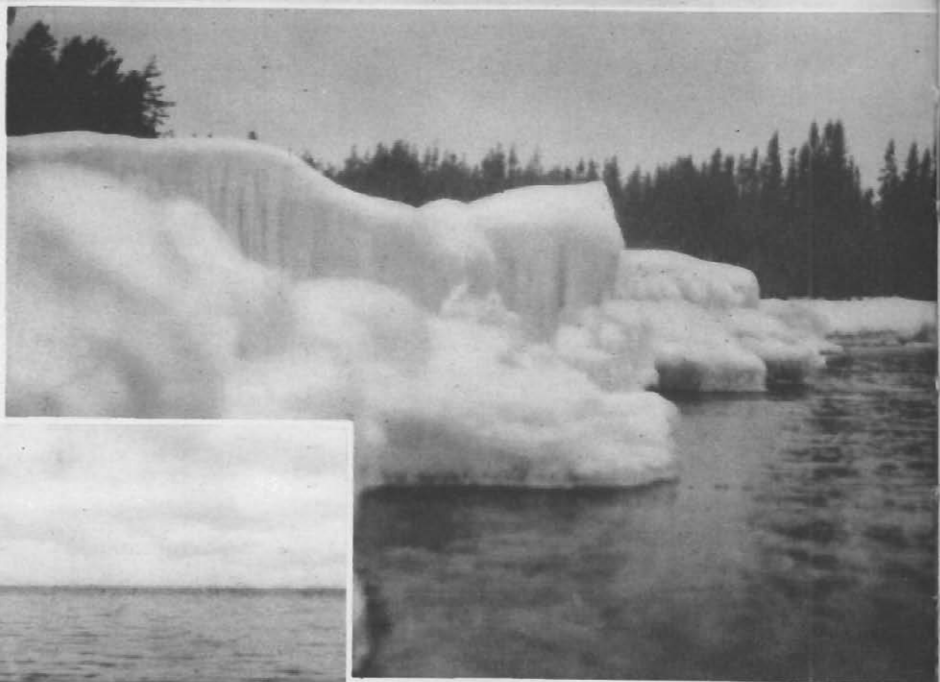

LAATOKAN TALVI

Hevoshaan rantojen jäisiä kahleita. (Ylh. ja oik.)

Jäälauttoja Pikkuhiekkan edustalla 1. 6. 32.

Hylkeenpyytäjä Pärnänjoen suulla.

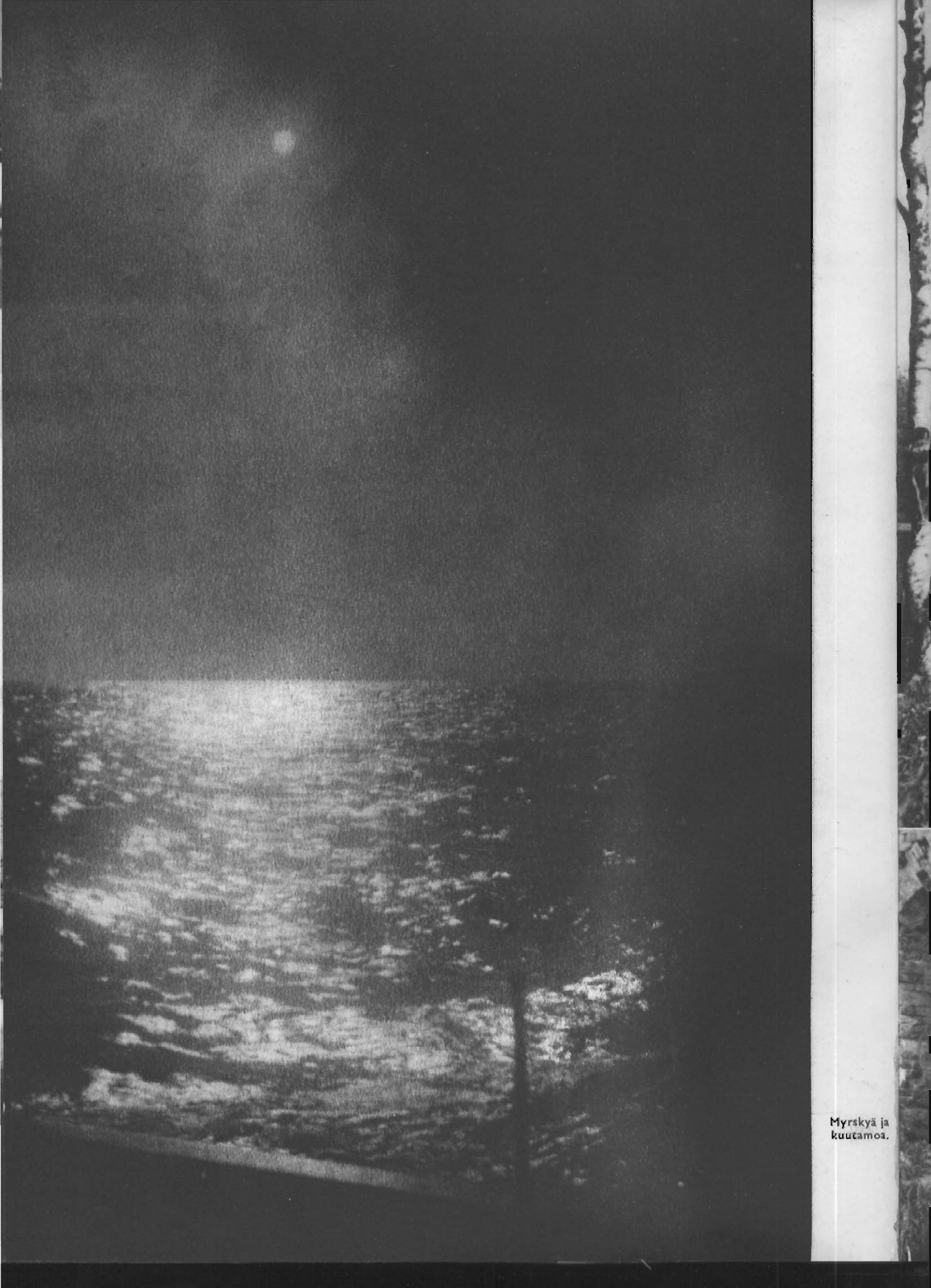

Talvisen Laatokan raivoa.

Jäävuoria jäidenlähdon aikaan keväällä 1926. (Vas. ja alh.)

Myrskyä ja
kuutamoa.

V A N H A
L I N N A

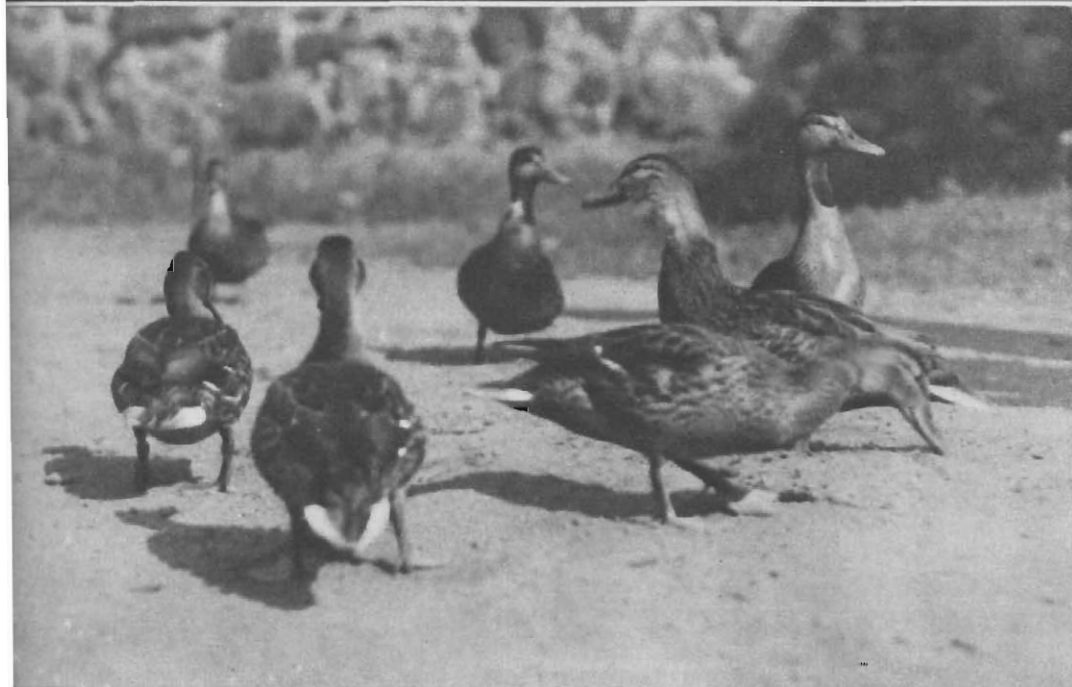
»Linna-alue sitä ympäröivine vesistöineen ja saarineen lie-
nee herkintä ja kauneinta, mitä jokainen käkisalmelainen
muistelee. Rannan pajupehkoissa keväällä soittavat satakielet
ja kädestä syömään kesyntyneet heinäorsat houkuttelivat
käkisalmelaisen usein suuntaamaan matkansa linnalle ja hou-
kuttelevat muistojen kätköistä edelleenkin esiin kuvia, joita
aarteina vaalimme.»

Antti Komonen

Linna kasarmialueelta nähtynä. →

Linnan pääsisäänkäytävä Pyöreän tornin alla.

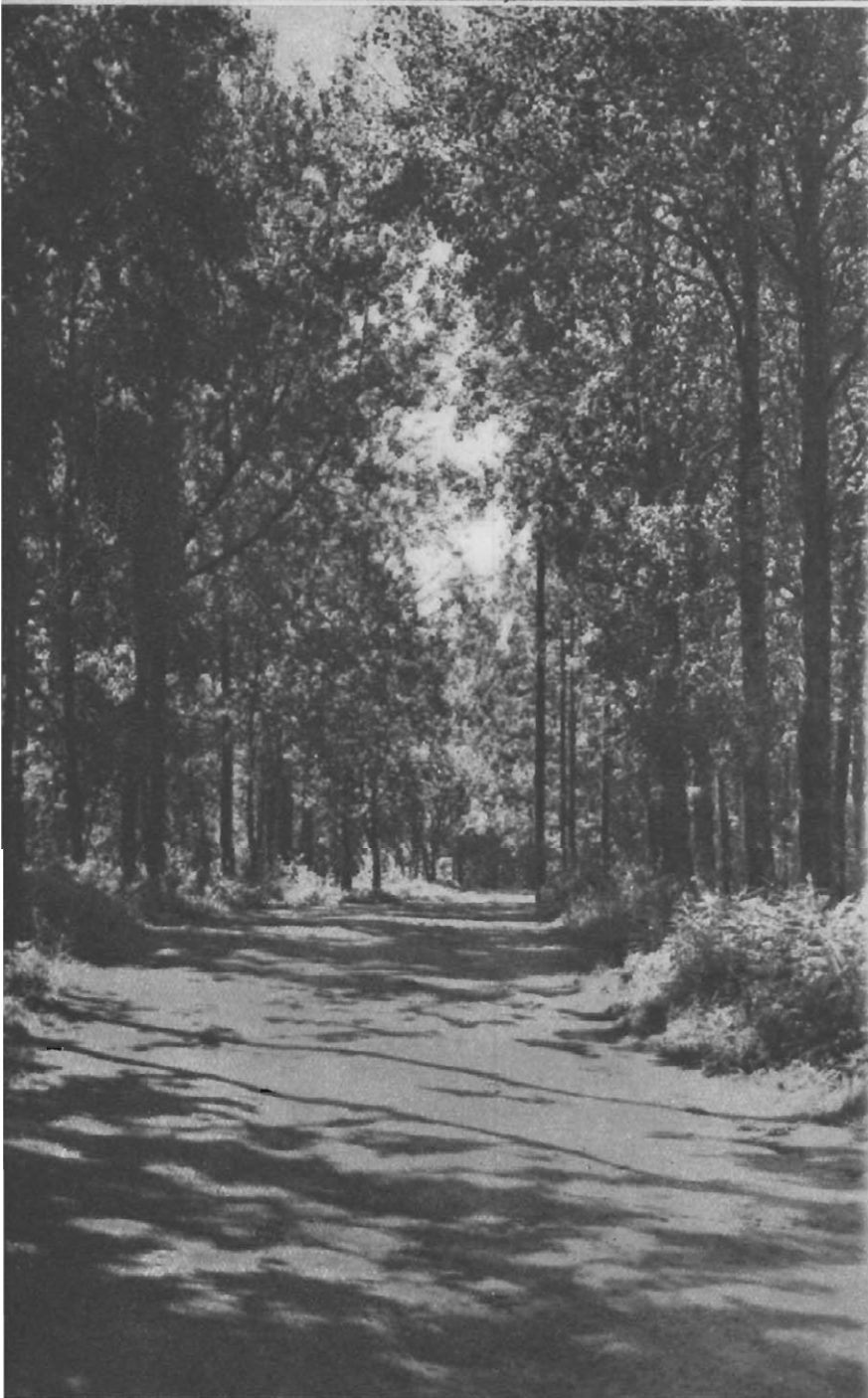

Linnan sorsilla ei ollut puutetta ruokkijoista.

Kannaksentieltä linnasaarelle johtava silta.

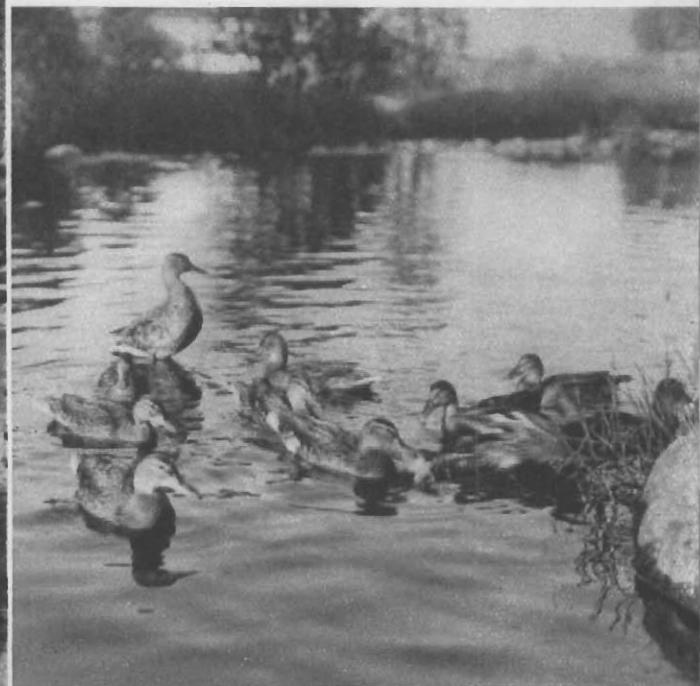
Valoa ja varjoa linnatiellä.

Linnasaaren soittolava.

Solakoiden koivujen katveessa kaartuva rantatie.

Vuoksen vedet melkein koskettivat linnan muureja.

Kesäyö hunnuttaa Vuoksen hiljaiset vedet.

Maalauksellinen polku kiersi linnan ulkomuureja.

Onkijoita linnan muurin varjossa. →

Linnan piha muodosti upeat kehykset kansanjuhlille ja ulkollmanäytännöille. Yllä Kannaksen juhlien kuoroesitys, alla naisvoimistelijöiden näytös.

Juhlakulkue saapuu linnaan. Kärjessä olevat naiset kantavat Käkisälmen kansallispukeaa.

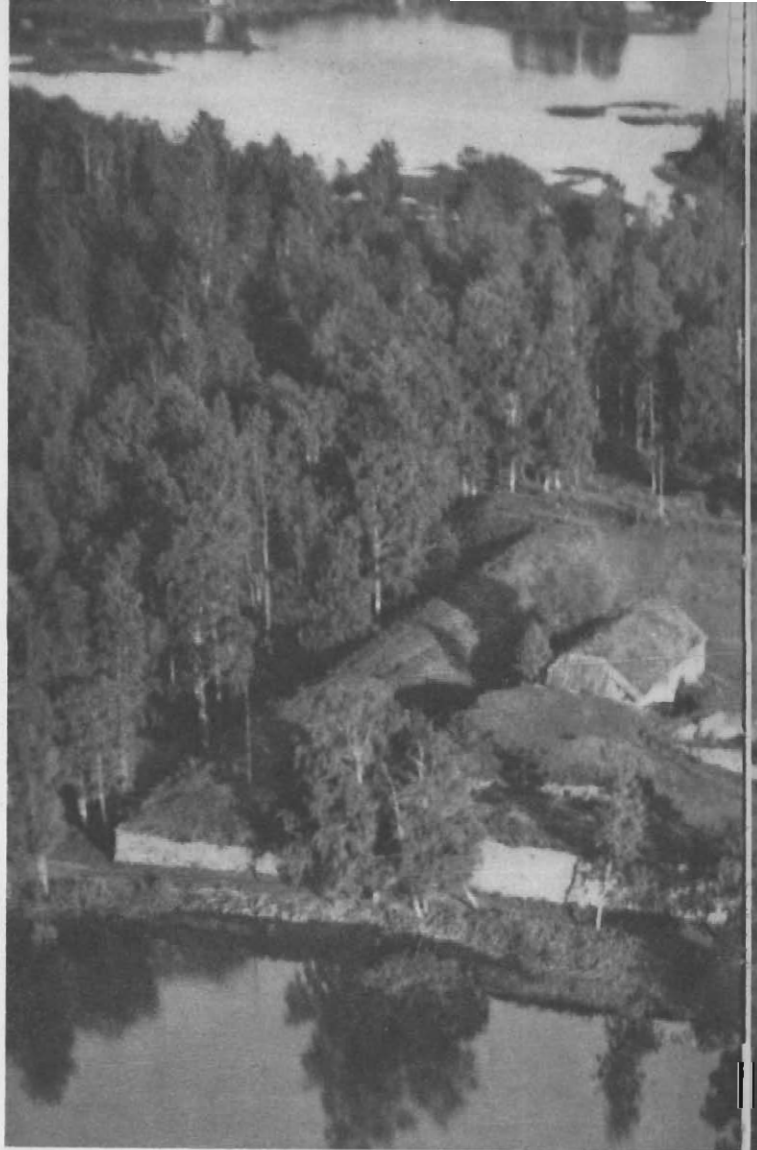

Seurakuntajuhlien yleisöä.

Karjalan historian melkein kaikki vuosisadat nähnyt Käkisalmen linna oli muuttunut tunnelmalliseksi idylliksi. →

Pyöreä torni oli linnan parhaiten säilynyt osa.

Linnaaaren
kevät.

Linnan kesää: pihlajat ja koiranputki kukkivat (Ylh. ja vas.)

Turvekattoinen tiilirakennus linnan pihalla, entinen kirkko ja ruokasali, korjattiin 1939 museorakennukseksi. (Ylh. ja alh.)

Pyöreään torniin sijoitettiin 1894 Käkisalmen kaupungin kansatieteellinen museo. (Valok. Suomen Kansallismuseo.)

Suuren kevättulvan aikana toukokuussa 1924 huuhteli Vuoksen vesi linnan muureja ja esti kaiken pääsyn linna-alueelle. (Ylh. ja oik.)

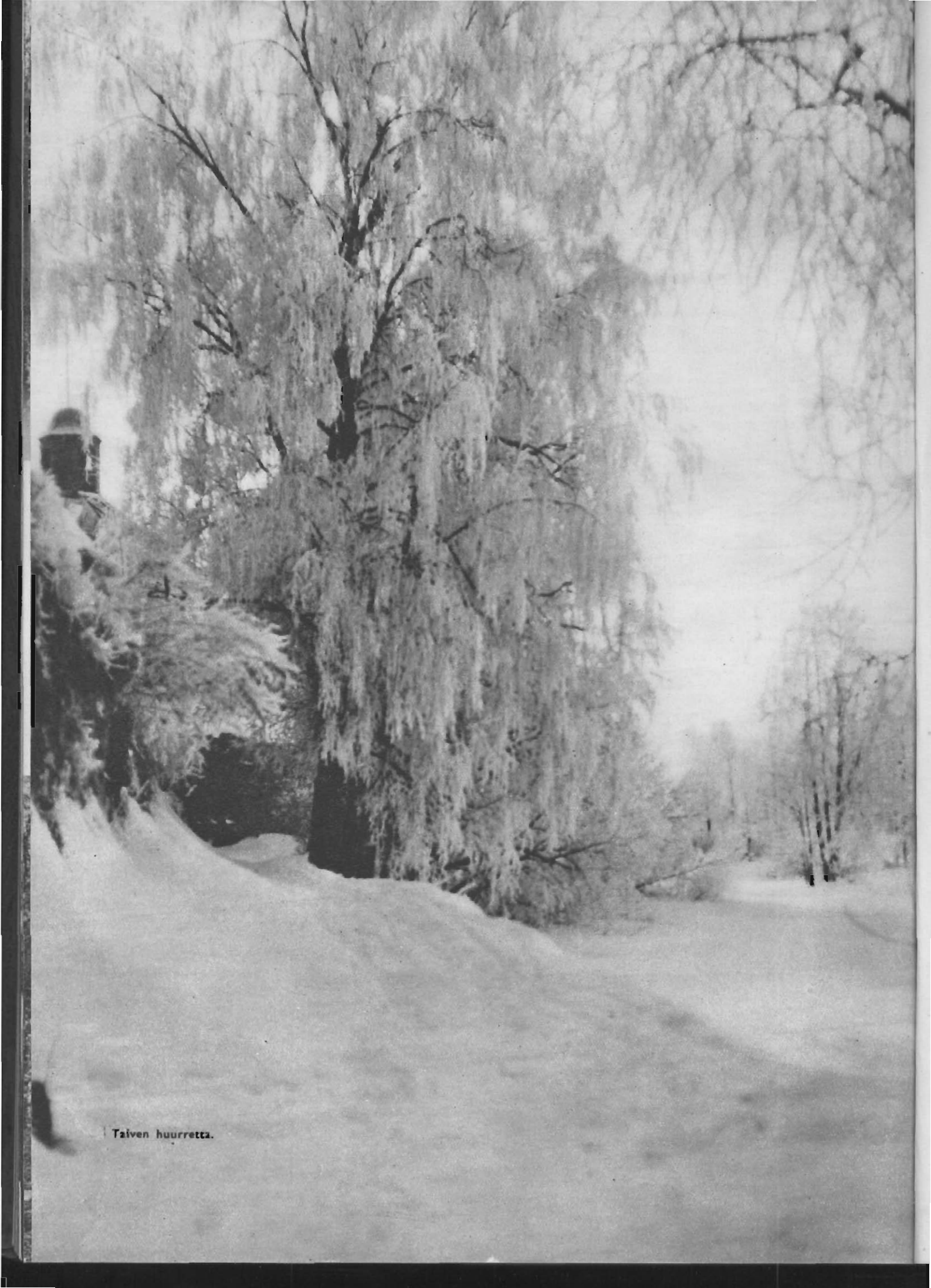
Itäinen osa linnanmuuria oli parhaiten säilynyt.

Tuttuja näkymiä talvisessa kauneudessaan.

Taiven huurretta.